

خودا

چی له ئیمه وهوئیت؟

What Does God Want of Us Anyway?

چاوخساندنیتکی خیرا به قهواوی کتیبی بیروژدا

وهرگیتران: نه ریمان تاهیر
ئه ندازیار سروش

مارک دیتفه

«مارک دېڅه رېبه رېځکی به توانا و چېگه ی متانیه بو گه یاندنی په یامی کتیبی پیروژ،
نه وهی خودا له ئیمه ی ده ویت پیمان ده لیت. خوینه ری ئەم کتیبه ده توانیت له م
به ره مه دلنیا بیت، له بهر نه وهی نووسه ر پشت به خو ی نابه سیت به لکو پشت به
و شه ی خودا ده به ستیت بو وه لامی گه وره ترین پرساری ژبان. ناتوانین به جوړیک بژین
که خودا رازی بکات مه گه ر بزاین خودا چی ده رباره ی خو ی و له باره ی ئیمه شه وه
فرمووه. ئەم کتیبه یارمه تیت ده دات بو ناسینی خودا له رېگه ی زاینی نه وهی که
کوره که ی له په یامی خویدا رایگه یاندووه.»

تایبیتی ئانیا بویل، سه روکی قه شه کان،
کلئسای باپتستی یه که م له دوورگه ی گران د کایمان؛
نووسه ری کتیبی وتاریژی دل سوژ

«دېڅه له م کتیبه بچو که نایا به دا، پیمان نیشان ده دات واتای چیه که ده لئین عیسی
مه سیح ته وهی کتیبی پیروژه. دیمه نیکي گشتگیرمان پیشان ده دات که سه رسامان
ده کات. به و پیه ی که په یامی کتیبی پیروژ زور گرنه گه، هه روه ها به و پیه ی که
دېڅه نه و په یامه ی به پوختی وه رگرتووه، به رده وام ئەم کتیبه ده ده مه نه و باوه رداره
دلگه رمانه ی که تامه زرو ی تیگه یشتن و هه روه ها نه وان هه ش که لیکو لینه وه له سه ر
کتیبی پیروژ ده که ن.»

ئارون مینیکوف، سه روکی قه شه کان،
کلئسای ماونت فیرنون، ساندی سپرینگس، جوړجیا

«ده کری قه باره و ئالوژی کتیبی پیروژ وا له خوینه ری نو ی بکات سه ری لی بشیوی.
روانیه ریکوپیکه که ی مارک دېڅه هه م نه خشه یه ک بو ئالوژییه که ی دابین ده کات
و هه م په یامه که ی پوخت ده کاته وه بو کرۆکی بابه ته که که بریتیه له سوژی دلی
خودا چیه؟ کومه لیک له م کتیبه له کلئساکه ت به پله وه بو نه وهی به هه رکه سیکی
به خشیت که ئاشنا نییه به و شه ی خودا.»

مات شمۆکه ر، به رپوه به ری چیه جیکار له ریکخواوی ۹ نیشانه کان؛
پیری کلئسای باپتستی کاپیتول هیل، واشتن دی سی

خوا چى له ئيمه دهوئت؟

چاوخشانديكى خيرا به ته واوى كتيبي پيروژدا

مارك ديقهر

Email: jamala@worksmail.net

Email: contact@handofhelp.info

Skype: jamalabumajd

www.handofhelp.info

UK: +44 (0) 7966 610944

Iraq: +964 (0) 751 792 5515

iraq, erbil, Ankawa, Hersheshem 28 / 23

ئەم بەرھەمە وەرگىراتتىكە لە كىتئىي:

What Does God Want of Us Anyway?

An Overview of the Whole Bible

Copyright ©2010 by Mark Dever

Published by Crossway Books

A publishing ministry of Good News Publishers

1300 Crescent Street

Wheaton, Illinois 60187

9Marks ISBN: 978-1-955768-04-7

- ناوی كىتئىب: خوا چى لە ئىمە دەوئىت؟
- نووسەر: مارك دىڤەر
- وەرگىرانی: نەرىمان تاهىر & ئەندازىار سروش eng.srush@gmail.com
- چاپى يەكەم، ۲۰۲۱
- چاپخانه:
- تىراژ:
- ژمارەى سپاردن:

ماڤى چاپكردنى لە لایەن رىكخراوى هاند ئۆف هیلپ پارىزراوه

هەموو ئايەتەكانى لە چاپى كوردىي سۆرانى ستاندرهوه (KSS) وەرگىراوه. هەموو مافەكانى پارىزراوه.

خو اچي له ټيمه دهوټ؟ چاوخشانديکي خټرا به تهواوي کتبي پيروژدا
مافي بلاوکردهوهي لهلايهن مارک دټقه پاريژراوه، ۲۰۱۰
(کړوسوهي) ههستاوه به بلاوکردهوهي ټم بهرهه مه.
ناونيشان:

Crescent Street ۱۳۰۰

70181 Wheaton, Illinois

هه مو مافه کاني پاريزراوه. هيج به شيکي ټم بلاوکردهوهي به بټر ټاگادارکردهوهي پيشوه ختي نووسه راکرټ
چاپ بکرټهوه، يان به هه رپگه يک و به هه ر شټوه يک به خشرټ، ټه ليکټروني، فوټوگويي، تو ماري
دهنگي، مه گه ر ټهوهي که له گه ل ياساي مافي چاپ و بلاوکردهوهي ويلايه ته به کگرتوهوه کاني ټه مريکا دا
بگونجټ.

له بنه رته دا به شي يه که م و دووه مي له لايه ن مارک دټقه روهه له ژير ناونيشاني (په يامي په يمانی کون: ټه و
به لټانه ي که دراون) نووسراوه و کړوسوهي له سالي ۲۰۰۶ بلاوي کردهوه ته وه. له بنه رته دا به شي يه که م و
به شي دووه م وه ک دوو وتاري له دواي يک پيشکه ش کراوه له ۹ ي کانووني دووه مي ۲۰۰۰ و ۱ ي ټه يلوولي
۱۹۹۶، له کلټساي باپتيسي کاپيټول هيلي له واشنتن دي سي.

وه به شي سيهم له لايه ن مارک دټقه روهه له ژير ناونيشاني (په يامي په يمانی نوټي: ټه و به لټانه ي که هاتونه ته
دي) نووسراوه و کړوسوهي له سالي ۲۰۰۵ بلاوي کردهوه ته وه. وه به شي سيهم له بنه رته دا وه ک وتاريک
پيشکه ش کراوه له ۸ ي ټه يلوولي ۱۹۹۶ له کلټساي باپتيسي کاپيټول هيلي له واشنتن دي سي.

ديزاني بهرگ: ستوديؤ گيه ر بؤکس

چاپي يه که م، ۲۰۱۰

له ويلايه ته به کگرتوهوه کاني ټه مريکا چاپ کراوه.

ژماره ي ستانده ري نيوده وله تي په رتووکي کاغزي: ۹-۱۴۱۵-۴۳۳۵-۱-۹۷۸

ژماره ي ستانده ري نيوده وله تي په رتووکي پي دي ټيف: ۶-۱۴۱۶-۴۳۳۵-۱-۹۷۸

ژماره ي ستانده ري نيوده وله تي په رتووکي مويپا کيت: ۳-۱۴۱۷-۴۳۳۵-۱-۹۷۸

ژماره ي ستانده ري نيوده وله تي په رتووکي بلاوکردهوهي ټه ليکټروني: ۴-۲۴۰۰-۴۳۳۵-۱-۹۷۸

کتبخانه ي کونگرټس، که ته لوگي داتا و زانباري بلاوکردهوهي

دټقه ر، مارک.

خو اچي له ټيمه دهوټ؟ چاوخشانديکي خټرا به تهواوي کتبي پيروژدا / مارک دټقه ر.

له بنه رته دا به شي يه که م و دووه مي له لايه ن مارک دټقه روهه له ژير ناونيشاني (په يامي په يمانی کون: ټه و
به لټانه ي که دراون) نووسراوه و له سالي ۲۰۰۶ بلاو کراوه ته وه. له بنه رته دا به شي سيهم وه ک به شيک له
کتبي (په يامي په يمانی نوټي: ټه و به لټانه ي هاتونه ته دي) نووسراوه و له سالي ۲۰۰۵ بلاو کراوه ته وه.
ژماره ي ستانده ري نيوده وله تي:

879-5334-9141-9 (ch) 879-1-5334-6141-6 (kbp) 879-1-5334-0042-4

۱. کتبي پيروژ - يه زداناسي. ۲. کتبي پيروژ - ره خنه، روونکردهوه، ... هتد. ۳. کتبي پيروژ - پيشه کيه کان.

۴. له ټاوهه لکيشان - وتاره کان. ۵. وتار، ټه مريکايي - سه ده ي ۲۱. ناونيشان.

کتبي پيروژ - يه زداناسي.

BS543.D48 2010

dc22—1,220.6

2009039053

پیشکە شە بە
ئانی و نەیتن

ناوه پړوك

لاپه پړه

۱

پيشه كى: وینه گه وره كه

۴

وه رزى يه كه م: په يامى ته واوى كتيبى پيروژ

۵

۱. چيروكيكى گه وره ي ټه و به لينا نه ي دراو و جيه جى كراو و

۱۰

۲. ميژوويكى تايه ت

۱۵

۳. دلگه رميه ك بو پيروژى

۲۰

۴. به ليني هيوابه خش

۲۴

۵. رزگاركارى به ليندراو: مه سيح

۲۸

۶. په يوه ندى به ليندراو: گه لى په يمانى نوئ

۳۴

۷. به ليني نوئيوونه وه: به ديه پتراو يكى نوئ

۳۷

ده ره نجام: باوه پر كردن به به لينه كانى خودا

۴۱

پرسيا ره كان بو رامن له سهر ته واوى كتيبى پيروژ

۴۳

وه رزى دو وه م: په يامى په يمانى كوڼ: به لينه كان دران

۴۴

۸. ټايا به پاستى په يمانى كوڼ شايانى خوئندنه وه يه؟

۴۸

۹. ميژوويكى دياريكراو

۵۸

۱۰. دلگه رمى بو پيروژى

۶۴

۱۱. به ليني هيوابه خش

۶۸

پرسيا ره كان بو رامن له په يمانى كوڼ

۶۹

وه رزى سيه م: په يامى په يمانى نوئ: هينا نه دى به لينه كان

۷۰

۱۲. هيوات به چى هه يه؟

۷۴

۱۳. مه سيح

۷۸

۱۴. گه لى په يمانى نوئ

۸۸

۱۵. به ديه پتراو ي نوئ

۹۱

پوخته: به ليند ره و جيه جيه كره به لينه كان

۹۴

پرسيا ره كان بو رامن له په يمانى نوئ

پيشه کی

وینه گوره که

ئايا گویت له زنجیره کتیبه کانی «له سهره وه» بووه که تایه تن به فوٹوگراف و وینه؟ له سهره وهی واشنتن و له سهره وهی لهندهن و له سهره وهی ئه وروپا و چه ندين شوینی دیکه هه یه. من چیژ له و زنجیره یه وهرده گرم به هۆی ئه و وینه گشتگیرانه ی پيشه که شی ده کات. دیاره که له کاتی پیاسه کردن به شه قامه کاندای به هۆی ته لاره به رزه کانه وه له پلانه کانی نه خسه ی ره سه نی شاره کان ئاگادار نیت و شاراوه ن، کاتیک له به رزاییه وه ته ماشای هه مووی بکه ین له ناکاو وه ک وینه یه ک ده بینریت. ئه و وینانه ی له ئاسمانه وه گیراون هه ستیکی تیفکرین و په یوه ندی پیکه وه ییمان بوؤ ده سه ته بهر ده که ن، وه ئه وه ده بینین که پلاندانه ره کانی ئه و شاره چییان له میشک و نه خسه کانیاندا وینا کردووه.

روونه که هه ستی کردن به ته واوی شته کان گرنگه بوؤ تیگه یشتن و پلاندانان. هه ندیک که س پيشنیار ده که ن که بزوتنه وهی ژینگه یی ده ستی پی نه کرد هه تا یه که مین وینه کانی ته واوی زه وی بلاو نه کرایه وه، که له ئاسمانه وه گیرابوو که له ده وروبه ری سالی ۱۹۷۰ بلاو کرایه وه. پیم وایه که بینینی وینه ی زه وی یارمه تیدر بوو بوؤ تیگه یشتنمان له زه وی به گشتگیری و پالنه ر بوو بوؤ هه ندیک که س بوؤ کارکردن. به هه مان شیوه، ده مانه ویت له و سئ لیکۆلینه وه یه داها توودا به یه ک جار وینه یه که مان ده ستبکه ویت «له سهره وهی کتیبی پیروژه وه» یان «ته واوی کتیبی پیروژ».

یان له وانه یه پیویست بکات بیر له وینه ی «تیه ره بوونی کات» بکه ینه وه. له وینه ی تیه ره بوونی کات، وینه گر بوؤ ماوه ی روژ و شه ویکی ته واو کامیرا داده نیت بوؤ ته وهی چه ندين جار چه ندين وینه ی هه مان شوین بگریت. ئه مه وا ده کات به چه ند ساتیکی هه لده وهی وینه کان، ئه و گوژانکاریانه بینیت که له ماوه ی کاتیکی درێخایه ن له شوینیکدا پرووده دات. خویندنه وهی کتیبی پیروژ هه مان کاریگه ری هه یه. ییگومان، کتیبی پیروژ زور له وه کورتره که تواماری ده کات. ده زانم که خویندنه وهی کاتیکی زوری

پیدەچیّت، بەلام خویندنهوهی زۆر کهمتر دهخایه نیت لهوهی بینوسیت؛ وه نوسینی کاتی کهمتری خایاندوو لهو پرووداوانهی که پرویانداده. بۆیه دهقی کتیبی پیروژ پیک وهک زنجیرهیهک وپنهیه که به تپه پرینی کات گیراوه. ئیمهش دهمانه ویت، له ماوهی ئهوه سێ لیکۆلینهوهیهی داهاتوودا، به زنجیرهیهکی چرتری وینه هه لیبدهینهوه که تهواوی په یامه که پیشان بدات.

ئهوه سێ لیکۆلینهوهیهی که له لاپه ره ی ناوه پۆکه کان ده بینیت - په یامی تهواوی کتیبی پیروژ، په یامی په یمانی کۆن، وه په یامی په یمانی نوێ - وهک سێ وتار سه ریان هه لدا که من له کلێسا کهمدا پێشکه شم کردن، کلێسای بابتیستی کاپیتۆل هیل. پاش ئهوه، له دوا ی چهند سالیک، ده ستکاریمان کرد بۆ ئهوهی وهک به شه کانی کتیبی لێ بیت و پیکه وه له دوو توێی کتیبیکدا به ناوی «وتاره گشتیهی کانم» بلاومان کرده وه. دوو په یامی سه ره تام له کتیبه کهم ده رکه وت به ناوی «په یامی په یمانی کۆن: به لینه کان»، له کاتیکدا په یامی سییه م له به رگیکی پاشکۆ ده رکه وت به ناوی «په یامی په یمانی نوێ: به لینه جینه جیکراوه کان».

ئیسنا کرۆسهوهی به گونجاوی بینوه بۆ بلاوکردنهوهی ههر سێ توێژینه وه که له یهک به رگدا، وه هیوادارم که سوودی هه بیت بۆت.

ئهوه وتارانهی که له کاته جیاوازه کاندراون، تیکه لبوونیک له ئیواندا ده بینیت. له گه ل ئه وه شدا، هیوام وایه که تو بزانیته ههر یه کیک لهو وتارانه وینای په یامی بابه تیک ده کات. خودا له ریگه ی وشه ی خۆیه وه ژیان ده به خشیت. جیهانی له ریگه ی وشه ی خۆیه وه به دپهینا، وه له ریگه ی وشه که یه وه دووباره گه له که ی خۆی دروست کرده وه (په یدابوون ۱: ۳-۴؛ حزقیال ۳۷: ۱-۱۰؛ رۆما ۱۰: ۱۴-۱۷؛ ۲ کورنوس ۴: ۱-۶). له بهر ئه وه، وتاری چاک کهمتر و زیاتر نییه له قسه کردن سه باره ت به په یامی وشه ی خودا که پشت به رۆحی پیروژ ده به ستیت تاکو ئه م په یامه بگاته دلی گونا بهاران. جا ئه وه ده قه ی که هه لیده بژیریت بۆ فیکر کردن، یهک ئایه ت بیت یان یهک په یمان، وتاری باش مه به ستیه تی په یامی ئه وه ده قه بگه یه نیت. په یامی تهواوی کتیبی پیروژ چییه؟ هه ول ده دم وه لامی ئه م پرسیاره بده مه وه له په یامی تهواوی کتیبی پیروژدا. ئایا په یامی په یمانی کۆن چییه؟ دیسان، هه ول ده دم ئه وه له په یامی

پهيمانى كۆندا پروون بكمهوه. وه پاشان ههول دهدهم له ليكۆلينهوهى پهيمانى نووى ههمان شت بكمه.

ئهوه بو من ئەزمونتيكى بى ئەندازه دهولهمنند بوو كه ههول بدهم سهيرى ئەو شتانه بكمه و سهرنجيان بدهم كه خودا له هههه پهيمانيك بو گهلهكهى كردوويهتى و ههروهها له تهواوى كتيبي پرووزدا ههيه. هيوادارم ئەم ليكۆلينهوانه بو ههمان شت هانت بدات. كاتيک شكست دههينم له پروونكرنهوهى دادپهروهراڻهه كتيبي پرووزدا، هيوادارم كه ئيلهامت پى بهخشري بو ئهوهى كه توو كاريكى باشت بكهيت!

وهرزی په کهم

په یامی ته واوی کتیبی پیروژ

۱. چیروکیکی گورهی نهو به لئنهانی دراون و جیبه جی کراون
 ۲. میژووکی تاییه ت
 ۳. دلگه رمیه ک بو پیروژی
 ۴. به لئنی هیوا به خش
 ۵. رزگارکاری به لئندراو: مه سیح
 ۶. په یوه ندیی به لئندراو: گه لی په یمانی نوئ
 ۷. به لئنی نویوونه وه: به دیهینراویکی نوئ
- دهره نجام: باوه رکردن به به لئنه کانی خودا
- پرسیاره کان بو پامان له سه ر ته واوی کتیبی پیروژ

به شی یه که م

چیرۆکی گه وره ی ئه و به ئینانه ی دراون و جیه جیکراون

کتییی پیروژ باهتی زۆر بیروپای جۆراوجۆر و هه مه چه شن بووه.

زۆر که س به دلپان نه بووه. «فۆلتیر»، فه یله سو فی گه وره ی فه ره نسی پێشبینی کرد که کتییی پیروژ له ماوه ی سه د سالدا له ناوده چیت. زیاتر له دوو سه د سال له مه و پێش له سه ده ی هه ژده یه مدا ئه مه ی گوت. په نگه جۆری گومان کردنه که ی ده گمه ن بوو ییت له و کاته ی ئه و تیتیدا ژیاوه، به لام له سه ده ی دوا یدا زیاتر بووه به باو. میژوونووسی ک ده نووسی ت: «له سه ده ی نوژده دا پۆژاوا ییه کان له هه بوونی گه ردیله زۆر دلنیا تر بوون وه ک له وه ی که دلنیا بن له هه ر شتیکی جیاواز که کتییی پیروژ باسی ده کات.»³ له سه ده ی بیسته م، به شیکی زۆری مه سیحیه کانی جیهان که وتبوونه گوما ئیکی فه رمی سه باره ت به کتییی پیروژ. فه ره نه نگیکی وشه بیانییه کان، که نزیکه ی په نجا سال له مه و بهر له لایه ن حکومه تی سو فیه ته وه بلاو کرا وه ته وه، کتییی پیروژی پیناسه کردو وه به «کۆمه له ئه فسانه یه کی جیاواز و دژ به یه ک که له کاتی جیاوازدا نوو سرا وه و پره له هه له ی میژوو یی، که کلپسا کان به کتیییکی «پیروژ» ی ده زانن.»

له هه مان کاتدا، زۆر که س رایه کی زۆر بهرز و به نرخیان له سه ر کتییی پیروژ هه بوو. (ئه مبرۆس)، گه و ره قه شه ی میلان له سه ده ی چواره مدا، به جوانی باسی کتییی پیروژی کردو وه کاتیک ده لیت: «له به هه شت، له کتییی پیروژدا خودا پیاسه ده کات و به دوا ی مرۆفدا ده گه ریت». (ئیمانویل کانت) رایگه یاند: «یه ک دێر له کتییی پیروژ له هه موو ئه و کتییانه ی که له هه ر کاتیکدا خو یندومه ته وه زیاتر دلّی منی داگیر کردو وه.» _دانیال و بیسته ر) سه باره ت به مه ده لیت: «زۆر به زه ییم دیته وه به و پیاوه ی که سامان و سه رچاوه ی بیرکردنه وه و بنه مای ره فتاری نییه.» (ئه براهام لینکن)

a Huston Smith, "Postmodernism and the World's Religion," in Walter Truett Anderson, ed., The Truth about the Truth: De-Confusing and Re-Constructing the Postmodern World (New York: Putnam's, 1995), 205 .

گوتوویه تی: «کتیبی پیروژ باشتین دیارییه که خودا به مروقی به خشیوه». ههروهها گوتوویه تی: «به لام نه مانتوانی راستی له هه له وه فیربین.» (تیوودور رۆزقیلیت) ده لیت: «زانباریه کی ته واو له کتیبی پیروژ به های زیاتره له خویندنی زانکو». به لام بیگومان که یه کیک له تیگه یشتنه هه ره قوله کان له کتیبی پیروژ له زانای گه وره ی یونانی (ئه ی تی رۆبیرتسون) هه هاتووه، که گوتی: «کتیبی کی پیروژی کراوه و میشکیکی کراوه و ویژدانیکی کارا بده به مروقیکی، ناتوانیت به ئسانی خو ی له له ئاوه له کیشان به دوور بگریت.»^a

هه ندیک که س پیمان وایه باوه ریکی زوریان به کتیبی پیروژ هه یه، به لام راستگو بیان هیچ ده سته به رییه کی نیه بو تیگه یشتنیا. (پاشا مینلیکی دووهم)، ئیمپراتوری حه به شه بهر له سه د سال، باوه ریکی زوری به کتیبی پیروژ هه بو. هه ر کاتیک هه سته به نه خو شی ده کرد، چه ند لاپه ره یه کی له کتیبی پیروژه که ی لیده کرده وه و ده یخوارد! ئەمه نه ریتی ئاسایی ئه و بوو، وه هه رگیز وا ده رنه ده که وت که زانی پیده گه یه نیت. له کانونی یه که می ۱۹۱۳ هه سته کرد که نه خو شه، له و کاته دا خه ریک بوو که م چاک ده بووه که جه لته ی می شک لی دابوو. داوای له یاریده ده ریک کرد که ته واوی سیپاره کانی^b یه که م و دووهم پاشایان له په یمانی کون بدرنیت و لاپه ره به لاپه ره پی بدات بو ئه وه ی بیخوات. پیش ئه وه ی بتوانیت هه ر دوو سیپاره که بخوات، مرد. ئه گه ر تو کتیبی پیروژت خو شبوویت یان نا، ئه وه به دلناییه وه هه ر به ناوبانگه و پرفروشترین کتیه. راپرسییه کان ئه وه نیشان ده دن که ئه مریکیه کان به گشتی ده لین ئه وان باوه ریان به کتیبی پیروژ هه یه.

به لام ره نگه کتیه که زیاتر کردار بیت له وه ی خویندرا بیت هه . ره نگه زوربه ی ئه مریکیه کان به تامه زرووه حه زیان له چیژی خو راکی پاشا مینلیک نه بیت ، که شتیکی ئاساییه؛ به لام ره نگه که متر زانباریان له سه ر کتیبی پیروژ هه بیت. راپورته که ی (جو رچ گالپ) راید هه گه یه نیت:

a Everett Gill, A. T. Robertson: A Biography (New York: Macmillan, 1943), 181.

b سیپاره: کتیبی پیروژ پیکدیگ له 66 کتیبی جیاواز، هه ر یه کیک له م کتیبانه ده کری پی بگوترت سیپاره - وه رگیتر.

ئەمريكيەكان كىتیبى پىرۆز بە پىرۆز رادەگرن، بەلام ناخویننەوہ. وہ لەبەر ئەوہى ناخویننەوہ، بوونەتە خەلكى نەخویندەوارى كىتیبى پىرۆز. چوار لە پینجى خەلكى ئەمريكایى باوەرپان وایە كە كىتیبى پىرۆز وشەى سروش یان ئیلهامى خودایە، بەلام تەنھا چوار لەسەر دەیان دەتوانیت پیت بلیت كە ئەوہ عیسا بوو لەسەر كىو وتارى داوہ و كەمتر لە نیوہى دەتوانیت ناوى چوار ئینجیلە كە بەئینیت... پیدەچیت بازنەى نەخویندەوارى لە كىتیبى پىرۆز بەردەوام بیت - ئەمپرو هەرزەكاران كەمتر لە كىتیبى پىرۆز دەزانن وەك لەوہى گەورەكان. رپورەسمى جەژنى هەستانەوہى مەسیح تەوہرى سەرەكى باوەرە، بەلام تەنھا سى لە سەدى هەرزەكارانى تەمەن دە بو بیست سالان لەوانەى كە بە شیوہیەكى ئاسایى دەچنە كلیسا، دەزانن بوچی جەژنى هەستانەوہ دەگیرن. دابەزینی خویندەوہى كىتیبى پىرۆز بەشیکى بو ئەو باوەرە دەگەریتەوہ كە كىتیبى پىرۆز دەستناکووى و لە كلیساكان كەمتر جەخت لەسەر راھینانى ئاینى دەكریتەوہ.

ئیمە هیوادارین كە لیکۆلینەوہیەدا یارمەتى نەهیشتنى ئەو جوړەى بئ ئاگایە بەدین. رەنگە من یان تۆ نەتوانین بە یەك جار هەموو شتیک دەربارەى مەسیحیەت فیربین. لە راستیدا، دلنایام كە ناتوانین ئەوہ بكەین. بەلام هیوادارم سەرنجت رابكیشم بو بابەتیکى گشتگیری كىتیبى پىرۆز و پەيامى بنەرەتى مەسیحیەت، یان ئەوہى پى دەگوتریت «پەيامى مزگینى مەسیح».

زۆر كەس سەرسام دەبن كاتیک دەبستن كىتیبى پىرۆز خاوەن بابەتیکى سەرەكى یان چیرۆكیکى گشتگیرە. ئەوہ بە باشى ناسراوہ كەوا كۆمەلێك كىتیبە (سپارەبە). هەرەك یەكێك لە توێژەرەن سەبارەت بە كىتیبى پىرۆز دەلێت:

a Cited by Michael S. Horton, "Recovering the Plumb Line," in John H. Armstrong, ed., *The Coming Evangelical Crisis: Current Challenges to the Authority of Scripture and the Gospel* (Chicago: Moody, 1996), 259.

که متر نییه له شهست و شەش کتیبی جیاجیا، یه کتیکان له سەد و پەنجابەشی جیاجیا پیکدیت. ئەم پەيامانە بە دەستی لانی کەم سی نووسەری جیاوازه نووسراوه، له ماوهی ۱۵۰۰ ساڵدا بلاو بوویەوه، نمونە ی هەموو جوۆره نووسینیکی ناسراو له تیوان مروؤفدا لهخۆدەگریت. میژوو، تووماری یاسا، نووسینی فەلسەفی، وتار، شانۆ، گوۆرانی، سروود، داستان، ژياننامه، نامە ی تایبەتی و گشتی، ئاگادارییه کان، ... هتد.

ههروهها نووسه ره کانی ش جوړاو جوړ بوون. کاتی کاره که یان دريژ ده بیته وه له پابردووی دوور له میسره وه بو ئهوبه ری شکۆی رۆما له سەردەمی (ئوگوستۆس).

په ننگه سه رنجی شتیکی سه رسوپه یه ترتر بده ی ن. با جاریک بچینه بنجوبنه وانی ئەم هەموو هەمەچەش نییه سەره تاییه و تەماشای کاره کتەری ناوه وی قەبارە که بکه ی ن، گه و ره ترین یه کبوو ده بینین... به شه کان هیئده پیکه وه به ستراون که نه بوونی یه ک له و کتیبانه شله ژان و پشیوی دروست ده کات. هه مان بنه مای باوهر ده خویندری له سه ره تاوه هه تا کوۆتایی... له راستیدا، هه ر کتیبیک شتیکی زیاتر روونتر ده کاته وه، یان دیاری ده کات، یانی ش زیاد ده کات، سه ر ئه وانە ی پیشتر رایانگه یاندووه.^۴

پوونه که کتیبی پیروژ له چه ندین به ش پیکه اتووه. له گه ل ئه وه شدا، ئەم کتیبه هه مووی یه که: «هه مەچەش نییه کی ته واو له په سه نی ئەم کتیبانه دا هه یه، له گه ل ئه وه شدا جوانییه کی تایبەت له یه کبوونی هه موویاندا هه یه.»^b یه ک چیرۆکی مه زن ده گپریته وه.

ئەو چیرۆکە ی که ئیمه شوینی ده که وین - وه شەش به شی داها توو - چیرۆکی ئەو به لێنانه که دراو و جییه جیکراوون. خودا له په یمانی کوۆندا به لێنی به گه له که ی

a B. B. Warfield, "The Divine Origin of the Bible," in Revelation and Inspiration, The Works of Benjamin B. Warfield (Grand Rapids, MI: Baker, 1981), 1:436-37.

b هه مان سه رچاوه ی پیشتر، لاپه ره ۴۳۷.

داوه، وه له په یمانی نویدا به لینه کانی جیبه جی ده کات. په یامی نهو به لینه ی که دراون و جیبه جیکراون گرنګترین په یامه له هه موو جیهاندا، ته نانه ت بو توش گرنګه. په نګه له م لیکولینه وه یه دا تو به دهستی بهینیت. یان په نګه نهو تو به ده ستهینیت. وهک (مارتن لوتهر) ده لیت: «کتیبی پیروژ زیندووه، قسه م بو ده کات؛ پی هیه، به دوی مندا راده کات، دهستی هیه، من راده گریت.» هیوادرم توش هه مان ههستی نهوت هه بیت.

به شی دووهم

میژووکی تایهت

هه موو که سیک که کتییی پیروژ ده خوینتته وه، پتی وانیه که په رتووکی پیروژ ته نها یه ک په رتووکه. هه ندیکیش په یمانی کون پشنگوی ده خه ن. له کوتاییه کانی سه دهی دووهم، شوینکه وتووایی پیاویک به ناوی (مارسیون) په یمانی کونیان په تکرده وه، هه رچه نده که په یمانی کون کتییی پیروژی موسا و پیغه مبه ران بوو. ئەمپرو هیچ مه سیحیه ک ریک ئەو شته نالیت که مارسیون ده یگوت، به لام کاریگه ریه که هه ر وایه: ده توانین لیکو لینه وهی تیدا بکه یین بو چیرۆکی باش له سه ر یوسف و داود یان موسا. تیمه به دوای نمونه ی باشی نازایه تی یان دلسوزیدا ده گه ریین بو پوله کامان بو ئەوهی لاسایی بکه نه وه. به لام به شیوه یه کی گشتی، پشنگوی ده خه یین. ئایا هوکاری ئەوه ته نها ته مبه لیه؟

ئه گه ر تو مه سیحیت، ئەوه بیگومان تو له راگه یاندنی جوانی خودا تیده گه یت له مه سیحدا هه روه ک له په یمانی نویدا تو مار کراوه. جا ئەگه ر تو په یمانی کون پشنگوی بخه یت، ئەوا له راستیدا بناغه و بنه مای په یمانی نوئی پشنگوی ده خه یت. په یمانی کون چوارچیوهی تیگه یشتن له که سیتی و کاره کانی مه سیحه. وه ک نمونه ده توانین ئامازه بکه یین به کاری خودا له به دیه ییان، یاخیوونی مروف له دژی، مردن که دهره نجامی گونا هه، هه لباردنی خودا بو گه لیککی دیاریکراو، راگه یاندنی گونا هه له ریگه ی شه ریعت، میژووی گه لی خودا، وه کاری ئەو له نیوان گه لانی دیکه و هه تادوایی؛ هه موو ئەمانه ئەو ریخستنه بو هانتی مه سیح پیکده هیین. مه سیح له خالیکی تایه تی چیرۆکه که دا هاته ناو میژووه وه. بویه ئەو په ندانه ی که عیسا فیрман ده کات زور جار ده گه رپته وه بو ئەو چیرۆکه ی که له سپاره ی په یدابووندا ده ستی پیکردووه. ئەو جهنگه زاره کییه ی له گه ل فهریسیه کاندا ده یکات، په یوه ندی هه یه به جیاوازی لیکدانه وهی شه ریعتی خودا. نامه کانی نیردراوان چه ندین جار جه خت له سه ر په یمانی کون ده که نه وه. تیگه یشتن له ئامانجی خودا له میژوودا، وه تیگه یشتن له چیرۆکه که، پیوستی به وه یه که سه ره تاوه ده ست پیکه یین. ئەگه ر باشتر

له په یمانی کون تیبگه ین، نه واهه نگووکی گه وره ده نیین به ره و باشر تیگه یستن له په یمانی نو، به و هوپه وه له عیسای مه سیح و مه سیحیه ت و خودا و خوشمان باشر تیده گه ین.

له م به شه و له دوو به شی داهاتوودا، به وردی ده پروانینه نه و شته ی که خودا له ریگه ی په یمانی کونه وه فیتمان ده کات. سه رته ت، ته ماشای میژووکی دیاریکراو ده که ین. دووهم، سه رنجی دلگه رمی خودا بو پیروزی ده ده ین. سییه م: چاو به به لینی هیوا به خشی په یمانی کوندا ده خشینینه وه.

له م به شه دا به میژووکی دیاریکراو ده ست پیده که ین.

چیرۆکه که

جیگه ی سه رسامی نییه که ده قی په یمانی کون به لاپه ره یه کی کتیبی پیروژ ده ست پیده کات که تیدا هاتووه: ”له سه ره تادا خودا ئاسمان و زوی دروستکرد» (په یدابوون ۱: ۱). لیره دایه که چیرۆکی میژووکی دیاریکراو ده ست پیده کات. کتیبی پیروژ ته نها له راویژی ئاینی و پیشنیاری په یوه ست به یه زداناسی پیکنه هاتووه. کتیبی پیروژ چیرۆکه، چیرۆکی راسته قینه یه که له میژووکی راسته قینه دا رویداوه. داستانیکی میژووویه. وه چیرۆکی په یمانی کون زور سه رسوپه ینه ره!

له م یه که م ئایه ته دا، چیرۆکه که به مه زنتین رووداو له میژووی جیهاندا ده ست پیده کات. تو هیچت نییه، له پر شتیکت هه یه.

به لام به رده وام به له خویندنه وه؛ زیاتر هه یه! تو به دیه یز اوکی بی روچ و گیانت هه یه، له پر ژیان ی پی ده به خشریت.

بوونه وهرت هه یه، پاشان مروقی له وینه ی خودا دروستکراوت هه یه.

باخچه ی عه ده نت هه یه، پاشان گوناخت هه یه. هه موو ئه مانه له سی به شی یه که می کتیبی پیروژدا رووده ات. به شی سییه می سپاره ی په یدابوون، که ئاده م و حه و له باخچه ی عه ده ندا هه له ده که ن، هه ندیک که س ناویان لیناوه گرنگترین

بهش بۆ تیگه‌یشتن له ته‌واوی کتیبی پیروژ. به‌شی سیی سپاره‌ی په‌یدا‌بوونی وه‌لابنی و لایبه‌ره، هه‌موو کتیبی پیروژ بی‌ واتا ده‌بی‌ت.

له‌ دوا‌ی ئه‌وه‌ی ئاده‌م و حه‌وا گونا‌هیان کرد، قایین هابیلی برای خو‌ی کوشت. بۆ چه‌ندین نه‌وه‌ ره‌گه‌زی مرو‌فایه‌تی بوون به‌ خراپه‌کار. له‌ کو‌تاییدا خودا به‌ لافاو حوکمی به‌سه‌ر جیهاندا دا، ته‌نها پیاو‌یکی راستودروست‌ پرزگار بوو، که ئه‌ویش نوح و خیزانه‌که‌ی بوون.

نه‌وه‌کانی دوا‌ی نوح باشتر نه‌بوون. مرو‌فایه‌تی له‌ تاوه‌ری بابل یاخی بوون، له‌م کاته‌دا خودا هه‌موو لایه‌ک به‌سه‌ر رووی زه‌ویدا په‌رت و بلا‌و ده‌کاته‌وه.

پاش ئه‌وه‌ به‌لین بۆ سه‌ره‌تایه‌کی نو‌ی دراوه‌ که خودا باوه‌ری خو‌ی به‌ که‌سیکی دیکه‌ی دیاریکراو نیشان ده‌دات، واته‌ ئیبراهیم و خیزانه‌که‌ی. پاش ماوه‌یه‌کی کورت له‌ گه‌شه‌سەندن، نه‌وه‌کانی ئیبراهیم که‌ ئیستا پێیان ده‌گوتری ئیسرائیل، له‌ میسر ده‌که‌ونه ژیر کو‌یلایه‌تییه‌وه.

ئینجا ده‌رچوون و را‌کردن پرو‌ده‌دات، که‌وا موسا رابه‌رایه‌تی گه‌لی کرد و له‌ میسر و بردنییه‌ ده‌ره‌وه. خودا شه‌ریعت ده‌داته ئیسرائیل و گه‌لی خودا ده‌چنه‌ ناو خاکی به‌لیندراو. بۆ ماوه‌یه‌کی که‌م له‌لایه‌ن زنجیره‌یه‌ک دادوه‌ره‌وه حوکم ده‌کرین و پاشایه‌تییه‌ک دادمه‌زریت و به‌ پاشایه‌تی داود و پاشان سلیمانی کو‌ری. سلیمان په‌رستگا بنیاد ده‌نیت، که‌ سندوقی په‌یمانی تێدایه‌ و ناوه‌ندی په‌رستی ئیسرائیله بۆ یه‌هوه^a.

ماوه‌یه‌کی که‌م پاش مردنی سلیمان، پاشایه‌تییه‌که‌ دابه‌ش ده‌بی‌ت بۆ ئیسرائیل و یه‌هودا، واته‌ پاشایه‌تی باکوور و پاشایه‌تی باشوور. بته‌رستی له‌ ئیسرائیل گه‌شه‌ ده‌کات هه‌تا ئه‌و کاته‌ی ئاشورییه‌کان شانشینی باکوور و‌یران ده‌که‌ن. ئینجا یه‌هودا خراپ ده‌بی‌ت هه‌تا ئه‌و کاته‌ی شانشینی بابل هات و له‌ناوی برد. پرزگار بووه‌کان له‌ شه‌ر پاپیچ کران بۆ بابل و ماوه‌ی حه‌فتا سا‌ل له‌وی مانه‌وه.

a له‌ زمانی عیبریدا یه‌هوه‌ ناوه‌ بۆ خودا - وه‌رگێ.

پاش ئەو ئەوانەى ماونەتەو دەگەرپنەو ئۆرشەلیم و پەرستگا بنیاد دەئینەو، بەلام ئیسرائیل ئەو شکۆمەندییە بە دەست نەهینایەو کە لە سەردەمی داود و سلیمان هەیبوو. ئەو هەموو میژووی پەیمانی کۆن بوو!

کتیبەکان

ئەگەر لە کتیبی پیرۆزە کە تدا تەماشای خشتەى ناوەرۆک بەکەیت، ئەو دەبینیت کە ئەم چیرۆکە تەنھا لە یەك سیپارەدا^۱ ئاماژەى پى نەکراوە بەلکو لە سى و نو سیپارەى بچووکتەرایە. ئەم سیپارانە، کە پیکەو پەیمانی کۆن پیکدەهینن، تەواو جیاوازی لە یەکتەرى. لە پەیداوون هەتا دواوتار، واتە پینج سیپارەى یەكەم، ناو دەبرین بە پینج سیپارەکەى موسا یان پینج سیپارەى تەورات. لە دواى ئەم پینج سیپارەى، دوازدە سیپارەى دیکە دین بە میژووکان ناو دەبرین، یەشوع هەتا ئەستیر. ئەم حەقدە کتیبە پیکەو چیرۆکی پەیداوون هەتا گەرانبەو لە راپیچکراوی دەگێرپتەو، وە کۆتایى دیت بە نزیکەى چوار سەد سالی پيش مەسیح. هەر حەقدە کتیب، یەك لە دواى یەك، بە ریکخستنیکی زەمەنى بە دواى یەكدا دین.

ئەو پینج سیپارەى کە لە دواى سیپارە میژووویە کەنەو دین لە خشتەى ناوەرۆکدا - ئەیوب، زەبوور، بەندەکان، ژیرمەندى و گۆرانى گۆرانىیەکان - سەرنج دەخەنە سەر هەندیک ئەزموونى تاکە کە سى گەلى خودا. ئەم سیپارانە ئەدەبى ژیرمەندى و شیعرى ستایش و پیرۆزە سەمى پەرستگا لەخۆ دەگرن.

لە دواى گۆرانى گۆرانىیەکان، لە خشتەى ناوەرۆکدا زنجیرەى یەك لە حەقدە سیپارە دەبینن، کە بە ئیشایا دەست پیدەکات و بە مەلاخی کۆتایى پیدیت، کە دواى سیپارەى پەیمانی کۆنە. ئەمانە پینجەمبەرانن. ئەگەر حەقدە سیپارەى یەكەم باسى میژووی ئیسرائیل بکات، وە باسى ئەزموونە تاکە کە سیپارەى کۆمەلى ناوەرۆکدا بکات لەناو ئەو میژوویدا، ئەوا ئەم کۆمەله تیبینی خودا پيشکەش دەکات لە سەر میژوووە. سیپارەکانى پینجەمبەران، هەر وەك پيشتر، ئیستاش فەرمايشتى پر لە هیز و دەسەلاتى خودایە.

a سیپارە: کتیبی پیرۆز پیکدیک لە ۶۶ کتیبی جیاوا، هەر بەکێک لەم کتیبانە دەکرى پى بگوتریت سیپارە - وەرگێر.

کهواته پهیمانی کون همووی راگه یاندنیکی روون و بهرجه سته ی خودایه بو گه له که ی، له ریگه ی چه ندین نووسه ری جیاوازه وه و به درژیایی کاتیکی زور. وه له ریگه ی نه و سروشه وه میژووکی دیاریکراومان پیده دات.

خودا چ ریگه یه کی جوانی هه لیژاردوه بو نه وه ی خوی بو ئیمه ئاشکرا بکات! نه گه ر توو ریژیک له روژان که سیکت لای خوت دامه زران دییت، نه وا ده زانیت که به ده سته یانی پوخته ی ژانی که سیکت له یه ک لاپه ره دا (سی قی) چونه و چه هه ستیکی هه یه. وه ده زانیت که کورته یه کی یه ک لاپه ره یی به س نییه بو ناسینی که سیکت و بریاریکی گرنه له سه ری. دیداری که سیکت و کارکردن له گه لی به شیوه یه کی باش که سایه تی نه و لایه نه ت زورتر بو روون ده کاته وه. باشه، له پهیمانی کوندا، خودا زور زیاتر له پوخته یه کی ساده مان پیشکه ش ده کات. خودا به درژیایی چه ندین سه رده م باسی چونه تی کارکردن و هه ل سوکه وتی ده کات له گه ل گه له که ی. ده بینین چون هه ل سوکه وتی له گه ل کردوون و چون به ده نگییه وه چوون. ده بینین نه و چونه. نه مه ش ده مانبات بو بابه تی دووم که ده بییت له پهیمانی کوندا تیبینی بکه یین، نه گه ر به مانه وییت له په یامی کتی پیروز تیبگه یین، که وا له به شی داها توودا باسی ده که یین.

به شی سییه م

دلگه رمیه ک بو پیروزی

په یمانی کون ته نه باسی میژووی تاییه تی ئیسرایلمان بو ناکات، ئاشنامان ده کات به دلگه رمی خودا بو پیروزی. به م هویه وه پرسیاریک سهره له ده دات: بو که سانی ناپیروژ، ئه وه واتای چیه؟

زور که س په یمانی کون به خودایه کی تووره وه ده به ستنه وه. ته نانه ت پیمان وایه که خودای په یمانی کون سته مکاره. به لام ئه وه راست نییه. ئه و خودای خو شه ویستیه که په یمان ده به ستیت. کاتیک خودا له په یمانی کوندا تووره ده بیت، ده توانیت دلنیا بیت که سه رکیشیه کی سته مکارانه نییه. ئه و پابه نده به که سایه تی پیروژ و شکوداری خو شه وه، وه پابه نده به په یمانی خو ی له گه ل که له که یدا. گونا، ئه و تاوانه ی که تووره یی خودا ده وروژنییت، له دژی شکومه ندی خودایه و په یمانه که ی له گه ل که له که ی ده شکینیت.^a

په یمان

مه به ستان له ”په یمان“ چیه؟! مه سیحیه کان ئاماژه به په یمان ده که ن کاتیک له خوانی په روه ردگارد کوده بنه وه و فه رمایشته کانی عیسا به بیر خو یان ده هیئته وه، «ئه م جامه په یمانی نوییه به خوینی من» (لوقا ۲۲ : ۲۰). پیناسه ی عیسا بو ده سته واژه ی په یمان شتیکی وشک و یاسایی نییه، وه ک هه ندیک که س پیمان وایه؛ له په یمانی کونه وه وه رگیراوه که به واتای دروستکردنی په یوه ندیی دیت. په یمان په یوه سته بوونیکی په یوه نیداره به متمانه و خو شه ویستی و بایه خدانه وه، له په یمانی کوندا خودا ژماره یه ک په یمانی له گه ل که له که ی به ستوه - له گه ل ئیبراهیم و موسا و که سانی دیکه ش. دلگه رمی خودا بو پیروزی زیاتر ده رده که ویت کاتیک که له که ی مه رجه کانی په یوه ندی په یمانیان له گه ل که ده شکین، ئه و مه رجانه ی که به پینی شه ربعه تی موسا

a په بنده کان ۱۵ : ۲۹ ؛ ئیشیا ۵۹ : ۲ ؛ حه به قوق ۱ : ۱۳ هه روه ها کولوسی ۱ : ۲۱ ؛ عیبرانییه کان ۱۰ : ۲۷.

پیناسه کراوه و به گویرهی که سایه تی پیروزی خودایه. بویه ده توانین پیناسه ی گونا به کین به وهی که شکاندنی یاسایه، به لام ده زانین که شکاندنی یاسا واتای شکاندنی په یمان و هه لوه شانندنه وهی په یوه نندی، وه له سهر ئاستیکی قولتر - «پیشیلکردنی پیروزی خودا.» که واته ئایا په یمانی کون خودایه کی تووره مان پی ده ناسینیت؟ به لئ، به لام ئه و خودایه یه که تووره ده بیت له بهر ئه وهی گونا و ده رهنجامه پر له نازار و ناخوشییه که ی پشتگوئی ناخات.

په یمانی کونیش وه کو په یمانی نوی پیمان ده لیت که هه موو مروفتیک گونا هباره، هه روه ها هیچ که سیک ناتوانیت به ته نها خوئی هه ل سوکه وت له گه ل ئه وه دا بکات. a. گونا پیوستی به جوریک له که فارهت هه یه. به لام ئه م که فارهت ته چون ده بیت؟ خودا پیروزه، ده کری ته نها دادپه روهی بگه رپته وه، کاتیک خودا به دادپه روهی حوکی ئه و که سه ده دات که سه ریچی شه ریعه ته که ی کردووه (مه رجه کانی په یمانه که ی له گه ل موسا). که واته ده بیت گونا هبار حوکم بدریت! یان پیوسته جوریک که فارهت بکریت که تاکه هیوا و ئومیدمانه.

که فارهت

که فارهت چییه؟ قوربانیکردنی که فارهت وا ده کات دوو لایه نی دژ به یه ک بینه یه ک، یان ئاشت بینه وه. ته نها گه لی ئسرائیل نه بوون له گه لانی پوژه لاتی دیرین که ده یان زانی پیوستیان به که فارهت هه یه له به رده م خودا؛ بیروکه ی پازیکردنی خودا باو بوو، به لام ته نها په یمانی کون بیروکه ی که فارهت ی خسته چوارچیوه ی په یوه نندی په یمانیکی راسته قینه له تیوان خودا و مروقه وه.

که فارهت له په یمانی کوندا به ریگایه کی ناوازه کراوه. له زور کولتووردا به قوربانیه وه به ستراوه ته وه، به لام له کتییی پیروژدا، قوربانیکردن پشت به ده ستیشخه ری مروفت نابه ستیت، وه ک هه ندیک هه ولئ بی به زه بیانه بو پازیکردنی خودا وه نندی گرکان به وهی که شتیکی به نرخ ده خه نه ناو ناگره وه. له کتییی پیروژدا

هه که م پاشایان ۸: ۴۶؛ زه بووری ۱۴: ۳؛ پهنده کان ۲۰: ۹؛ ژیرمه ندی ۷: ۲۰؛ هه روه ها مه رقوس ۱۰: ۱۸؛
رؤما ۳: ۲۳.

خودای زیندوو دەدوئیت و بە گەلە کە ی دەفەر مووئیت کە چۆن لێی نزیک ببەنەو. دەستپێشخەری دەکات بە دا بینکردنی پڕیگای ناشتبوونەو.

قوربانی

قوربانی تاکە وێنە نییە کە لە پەیمانی کۆندا بۆ باسکردنی کە فارەت^a بە کارهێنراو، بەلام هەر لە سەرەتاو پڕۆلێکی سەرەکی دەگێرێت. راستەوخۆ لەدوای کەوتن^b، قایین و هایل قوربانی پیشکەش دەکەن (پەیدا بوون ۴: ۳-۴). بەر لەوێ نەوێ ئیسراییل لە میسر دەر بچن، فەرمانیان پێ دەکرێت بەرخێکی پەسخە سەر بپرن، بەرخێکی بێ کەموکوری بێت و خوێنە کە ی لەسەر دەرگای ماله کانیان بپڕژین (دەرچوون ۱۲). خوێنی بەرخە کە دەبێتە هوێ ئەوێ پڕۆخی خودا لەسەر ماله کانیان تێپەرێت، ژیا نی نۆبەرە ی ماله کە دەپارێزێت (کە نوێنەرایی تەواو ی بنە ماله کە دەکات) لە سزای دادپەرورە رانە ی خودا بۆ گونا. لە هەموو ئەمانە دا، روونە کە خودا چەق و ناوەرۆکی کرداری قوربانییە کە یە. قوربانی بۆ پارێزکردنی ئەو و داواکارییە دادپەرورە کانی دەکرێت. خودا بە موسای فەرموو: «کاتی کە خوێن دەبینم...» (دەرچوون ۱۲: ۱۳).

سپارە ی لێقییە کان پڕۆلێکی گەرە ی گێرا لە فێرکردنی گەلی ئیسراییل کە پە یوهندییان لە گەل خودا پێویستە لە پڕیگای قوربانییە وە ببوژیتە وە. هەموو قوربانییە ک پێویستە خوویست بێت، بە هادار بێت، لە گەلیدا دان بە گونا هدا بنریت و بە گوێرە ی رینماییه کانی خودا بێت. لە جیاتی ژیا نی مرۆفی خواپەرستی گونا هبار ژیا نی ئازە ل کۆتایی پیدیت و قوربانی دەدریت، کە هیمایە بۆ خوێنی خوێ. ئایا چەند ئازە لێک چ پە یوهندییە کیان هە یە بە گونا ه ی کە سێکە وە؟ لە لایە کە وە، هێچ. لە راستیدا پێویستە ئازە لێکە بێ کەموکوری بێت. ^c لە گەل ئەوێ شدا، پێویستە کە فارەت

a بۆ ئه مونه، ئیشایا وێنە ی پشکۆ ی گەرم بە کار دەهینیت بۆ پاککردنە وە ی لێوی گلاوی (ئیشایا ۶: ۷-۶): هۆشە ع باسی کرپنە وە ی گونا هبارێک دەکات (هۆشە ع ۳: ۲-۳): زە کە ریا ئامازە بە دا کە ندنی جلی پيس دەکات (زە کە ریا ۴: ۴).

b ئەو کاتە ی مرۆف تووشی گونا ه بوو و لە شکۆ ی خودا کە وت، مە بە ست لە و کاتە یە کە ئادەم و حەوا لە باخچە ی عە دەن تووشی گونا ه بوون - وەرگێر.

c پروانە لێقییە کان ۱: ۳، ۱۰: ۳، ۱: ۶، ۴: ۳، ۲۳، ۲۸.

به خوین بکریٽ. ^a خودا به خه لکی ده لیت: «ژیانی بوونه وهر له خویندایه و من له سهر قوربانگا به ئیوهی ده ده م بۆ که فاره تکردن بۆ گیانتان، چونکه خوین که فارهت بۆ ژیان ده کات» (لیقییه کان ۱۷: ۱۱). خودا ئه و کاره ی قوربانی به کاره یئا بۆ ئه وهی وینه ی ژیانکی بیگونا له ناو هزری گه له کهیدا بچیتیت که له پینا و ژیان گونا هباراندا ده به خشریت. خوینی پزوا به روونی ده ریخست که گونا ده بیته هوی مردن. گونا نرخی گرانه. پزگاری و لیخوشبوون نرخیان گرانه. ده زانم که به گشتی بیروکی قوربانی و هه موو ئه و خوینه شتیکی به ناوبانگ نییه له نیو خه لکی سه رده می ئیستادا. له گه ل ئه وه شدا، به م شیوه یه په یمانی کۆن پیروزی خودا و تووره ییه که ی له گونا نیشان ده دات. به پیچه وانه ی قوربانییه کۆنه کانی دیکه وه، قوربانیی به گویره ی کتیبی پیروژ بۆ سوپاسگوزاری نه کراوه به قه ده ئه وه ی گونا هباران کردوو یانه. ئه وه نده ی زاناکان تاوانیان کرد ئه وه نده نه زانه کان نه یانکرد.

ئامانجی په رستگای په یمانی کۆن بۆ فیکردنی خه لک بوو که گونا هه کانیان له خودا جیای کردوو نه ته وه. له به شی داوه ی کتیبی پیروژه که تدا ره نگه وینه ی په رستگاکه بینیت. نوێز خوینان له دهره وه بوون و جیاده کرانه وه له خودا که له ناوه وه بوو، ناوی شوینی هه ره پیروژیان لینابوو. شیوازی فیزیکی په رستگاکه ده ریخستوو که گونا ریگره له گه یشان به خودا. وینه یه کی بینرا بوو که چۆن گونا مروف له به دیه پنه ره که ی جیاده کاته وه. جگه له و قوربانیانه ی که به درژیایی سا ل له حه وشه ی دهره وه ده کرا، سه روکی کاهینان سا لی جاریک ده چوو ه ناو شوینی هه ره پیروژ بۆ ئه وه ی قوربانی بۆ هه موو گه ل پیشکesh بکات (لیقییه کان ۱۶). ئه مه روژی که فارهت بوو.

به لام ته نها ئه و راستییی که ده بوایه سا لانه قوربانییه کان دووباره بکرینه وه، نیشانی ده دا که هه ریگه ز ئه وه ئامانج نه بووه، b دووباره کردنه وه ی نیشانی ده دا که گه ل له ناو گونا هدا بووه، وه هیه قوربانییه کی شیواش ناتوانیت به ته واوی له گونا دووریان بخته وه. ئه گه ر قوربانی کاریگه ری نه بیت بۆ لابردنی گونا، چۆن ده کری نیعمه تی خودا به شیوه یه کی داد په روه رانه پزگارمان بکات؟

a بروانه په یدا بوون ۹: ۵: لیقییه کان ۱: ۴: ۴: ۱۴: ۵۱: ۱۶: ۲۱.

b هه روه ها نه گه ر نکۆلی په رمیا بخوینیته وه له په رمیا v.

لیره وه دینه سهر مه ته لئى په یمانى کون. خودا له (دهرچوون ۳۴) ئاماژه به خوئ ده کات و ده فهرمویت: «یه زدان، یه زدان، خودایه کی به به زه یی و میهره بانه، پشوودرئژه و خوشه ویستی نه گور و دلسوژی زوره. خوشه ویستی نه گور ده پاریزیت بو هه زاران، له تاوان و یاخیوون و گوناخ خوشه بیټ، به لام تاوانباران نه ستوپاک ناکات» (ئایه ته کانی ۶، ۷). ئیستا، نه مه چون ده بیټ؟ چون ده کری خودا لیخوشبوونی هه بیټ بو «خرابه کاری، یاخیوون و گوناخ» له گه ل نه وه شدا « تاوانباران نه ستوپاک ناکات»؟

هه واله خوشه که نه وه یه، خودای په یمانى کون دلگهرمه بو پیروزی، به لام به لئنی هیوا به خشیش ده دات. نه وه ش ده مانبات بو دواین شت که پیویسته لئى تیبگه ین له باره ی په یمانى کون و نه وه ی خودا رایده گه یه ئیت.

به شی چواره م

به لیئی هیوا به خش

په یمانی کۆن به شیوه یه ک وینای خودا ناکات که له خۆرابی حوکم بدات. به لیئی، ئه و پیرۆزه، دادپهروه ره، چه سپاوه له سزادانی گونا. ههروه ک له په یمانی نویشدا وایه. به لام خودای په یمانی کۆنیش، خودای خۆشه ویستییه و به لیئی هیوا به خشی داوه، ته نانه ت بۆ دوژمنه کانیشی. ئه و «خودایه کی به به زه یی و میهره بانه، پشوودریژه و خۆشه ویستی نه گۆر و دلسۆزی زۆره.» (دهرچوون ۳۴: ۶). خۆشه ویستی تایبه ته ندیه کی ناوازه ی باوه پداران نییه، به لکو تایبه ته ندیه کتیی پیرۆزه.

خۆشه ویستی

له زۆر شویندا په یمانی کۆن فه رمان ده کات به خۆشه ویستی. بۆ نموونه، ئه وه ی که عیسا له کۆتاییدا به مه زنترین راسپارده ناوی هیناوه و به گه لی ئیسراییل دراوه، په که م: «به هه موو دل و به هه موو گیان و به هه موو توانا تانه وه په زدانی پهروه رداگارتان خۆشبوئی.» (دواوتار ۶: ۵). وه پاش ئه وه دووهم راسپارده له په یمانی کۆن هاتووه: «ئه و نامۆیه ی له نیوانتان ده ژییئت [وه ک خۆت خۆشبوئیت» (لیقییه کان ۱۹: ۳۴).

شیوازی ئه وه ی ئیسراییل چۆن خۆشه ویستی هه بیئت به و شیوه یه که چۆن خودا خۆی خۆشه ویستی ده به خشیی: «دادپهروه ری هه تیو و بیوه ژن ده کات و دوستی نامۆیه هه تا خۆراک و به رگی بداتی. جا نامۆتان خۆشبوئیت، چونکه له خاکی میسر دا نامۆ بوون.» (دواوتار ۱۰: ۱۸-۱۹).

به وپییه ی خودا دوژمنه کانی خۆشده ویت، ئه وا ده بیئت گه له که شی هه مان شت بکه ن. (په نده کان ۲۴) ده لیئت: «به ساتمه کردنی دوژمنت شاد مه به، به که وتیشی دلّت خۆش نه بیئت» (ژایه تی ۱۷).

وه (پهنده كان ۲۵) ده لیت: «ته گهر دوژمنه كهت برسی بوو نانی ده رخوارد بده، ته گهر تینووی بوو ئاوی بده ری» (نایه تی ۲۱).

خودای په یمانی کۆن خودای خوشه ویستییه.

پشوودریژی

کاتیک سه رنجیکی گشتی په یمانی کۆن ده دهین، تیینی ئارامگرتنی خودا ده کهین به رامبه ر به و که سانه ی که به یاخیوونیان رایانگه پانده دوژمنی خودان، ده بینین که خودا خوشه ویستی و پشوودریژی هه یه. پیویست نه بوو به لیت میژووی مرو فایه تی به رده وام بیت له دوا ی که وتنی مرو ف له باخچه ی عه ده ن. پیویست نه بوو دان به خودا بگریت به رامبه ر به گه لی گومرای ئیسرائیل. له گه ل ته وه شدا، ئیمه نیعمه ت، خوشه ویستی، به زه یی و پشوودریژی ته وه ده بینین وه ک ته وه ی داستانیک بیت، به دریژی میژووی گه لی ئیسرائیل.

وا ده رده که ویت که خودا پلانی دانا بوو میژوو به کار به یت بو ته وه ی شکوی خوی بو گه له که ی رابگه یه یت. له راستیدا ته وه ی کرد.

هیوا

تیگه یشتن له په یمانی کۆن، هه روه ک گوتم، پیویستی به تیگه یشتنه له به لینی هیوا به خشی ته وه. چ هیوا یه ک؟ زور باسی پابه ندبوونی خودامان کرد به پیروزی و شکستی گه له که ی بو ته وه ی به گویره ی پیویستییه کانی پیروزی بژین. وه ته ماشای به لینی خودامان کرد بو سزادانی گونا هباران (ده رچوون ۳۴). که واته گونا هباران ده کری چ هیوا یه کیان هه بیت؟

هیوایان به میژوویان نه بوو. میژووی په یمانی کۆن سه لماندوویه تی که ته وان (وه ئیمه ش) شکستیان هیئاوه له پرووی ره وشتی و رو حیه وه.

دوا جار هیوایان به سیسته می قوربانییه کانیش نه بوو. هه روه ک زه بوور ده لیت: «به

كهواته چوڻ ده ڪريٽ ٿو هيوايه ي كه له (دهرچوون ۳۴: ۶-۷) ههيه راست بيت؟
چوڻ ده ڪريٽ خودا «له گوناہ خوش» بيت، به لام هيشتا «گوناہباران به بي سزا
به جي نه هيٽيت»؟

ٿه گهر وه لامه كه ي له گهلى په يمانى ڪوندا يان له ميٽووه كه ياندا نه بوو، ٿه وا
له خودا و به ٿينه كه يدايه، به تايه تي له كه سى به ٿيندراوى^b خودايه. ههروهك
بينيمان، پيوسته خوڻن پرڙيت بو ٿه وه ي توورپه ي راستودروستي خودا له دڙي
گوناہ دامرڪيته وه. دادپهروهري به هاى گوناہ پيوسته بدرت يان له لايه ن كه سى
گوناہباره وه يان له لايه ن كه سيكى ديكه ي له برى ٿو گوناہباره بيت كه خو
گوناہبار نه بيت و نازار و ناخوشييه كه هه لبرگريٽ و له جياتى مروڦه گوناہباره كه
هرت. سه رهراي ٿه وه ش، سزاي جيگره وه پيوسته به وه يه جوړيڪ په يوه ندى هه بيت
له نيوان گوناہباره كه و ٿو كه سه ي كه وهك قوربانى پيشكesh ده ڪريٽ. به لام له
كوڻ جيگره وه يه كي نمونه ي ده دوزرته وه؟

مه سيحه كه

سه رچاوه ڪانى سه ده ي يه كه م ٿامازه به وه ده ڪن كه هيو و پيشينى بو هاتنى
مه سيح له ڪاتى له دا يڪبوونى عيسادا شتيكى باو و به ربلآو بووه.

خه لڪى به هاتنى مه سيح سه رسام نه بوون. ٿه وان ٿم بابته يان به سووڪى

a زه بوورى ۴۰: ۶. نووسهري زه بوور له ٿيو نووسه رانى ديكه ي په يمانى ڪوڻ، وهك ٿه وه يه كه
به رچاوپروونى به نووسهري نامه ي عيبرانيه ڪان دا بيت كه ده ٿيت: «تهورات... له بهر ٿه وه به رده وام به
هه مان قوربانى ڪانى سال له دواى سال پيشكesh ده ڪريٽه وه، هه رگيز ناتوانى ٿه وانه ڪامل و ته واو
بكات كه بو په رستن نزيڪ ده بنه وه. ٿه گينا، ٿايا له پيشكesh شڪردن نه ده وه ستان؟ له بهر ٿه وه ي ٿه گهر
خوپه رستان ته نها جارڻيڪ پاك بوونه ته وه، بوپه چيتر له ويژدان ياندا هه ست به گوناہ ناهن. به لام
له و قوربانى ڪانه دا سالانه ياده وهري گوناہ ده ڪريٽه وه، چونكه مه حاله خوڻى گا و بز ن گوناہ لابتا.»
(عيبرانيه ڪان ۱۰: ۱-۴).

b ٿو كه سه ي كه خودا به ٿيني هاتنى داوه - وه رگير.

ته ماشا ده کرد و هیوایان به که سیک هه بوو که ده ستیشانکراوی خودا بوو، واته مه سیح. بوچی؟ په یمانی کوڼ پره له و به لئنانه ی که باسی هاتنی که سیک تاییه ت ده کات. گه لی خودا چاوه پئی هاتنی نه و پیغه مبه ره بوون که موسا به لئنی هاتنی دابوو (دواوتار ۱۸: ۱۵-۱۹). چاوه پئی پاشا و پیغه مبه ره و مروقی نازار چیژتوو یان ده کرد (ئیشایا ۹: ۶؛ ۱۱: ۱-۵؛ ۵۳). چاوه پئی هاتنی کوپی مروقی بوون له سه ره هه وره کان که دانیال بینیبووی (دانیال ۷: ۱۳).

نه م به لئنانه ناماژه ده که ن به وه لامی مه ته لی په یمانی کوڼ. وه نه م به لئنانه هیوای په یمانی کوڼ. له راستیدا، په یمانی کوڼ له هه ر شتیکی دیکه زیاتر فییمان ده کات که نه م به لئنانه هیوامان پی ده به خشن.

له گه ل نه وه شدا، نه م هیوایانه له په یمانی کوڼدا نه هاتنه دی، به لکو له په یمانی نویدا ده بینین، که ئیستا باسی ده که ین.

به شی پینجه م

رزگارکاری به لئندراو: مه سیح

به لامه وه جینگه ی پرسیاره وه ناخو هیوا و ئومیده کانت له سه ری چی هه لچنیوه. ئه مه پرسیاریکی گرنکه بو من و بو توش که ده بیته وه لامی بدهینه وه. زورینه ی کیشه کاغان له په یوه ستکردنی هیوا کاغانه وه یه بهو شتانه ی که نایته په یوه ست بکریته - ئه و شتانه ی وه ک بهرد له ئاودا نقوم دهن و له گه ل خو یان ئیمه ش به ره و خواره وه دهن. ته نانه ت هه ندیک شت له سه ره تادا به لئینی گه وره هه لده گرن به لام له کو تاییدا ده سه لمیته که خه ون و خه یالی و کاتین، یان له وه ش خراپتزه. له م جیهانه دا، ته نها سیاسه ت ئه و شوینه نیه که تییدا به لئین ده دریته و ناپارپزریته.

که وانه پیویسته روو له خودا بکهین. ئه و ئیمه ی به دیه پناوه و ده مانناسیته. ئه و ده زانیته پیویسته هیوامان به چی هه بیته. له په یمانی کو ندا چه ندین به لئینی له بهرده ممان دانا که هیوامان پییان هه بیته. وه ئیمه ته ماشای په یمانی نوئی ده کهین بو به لئینه جینه جیوه ووه کان بدوزینه وه.

گه لی ئیسراییل نزیکه ی دوو هه زار سال له کار لادران و که م بوونه وه هه تا ئه وه ی خه ربک بوو هیواکانیان له ناو بچیت. ته نانه ت پاش ئازادکردنیان له راپیچکراوی له بابل، چه ند سه د سالیکی تپه ری پیش ئه وه ی داگیرکه ریکی دیکه ی نامو تیکیان بشکیئیت - ئیمپراتوریه تی گه وره ی رومانییه کان. ئه ی ئه و هه موو هیوایه ی له کو ندا هه یانبوو چی به سه ردا هات؟ ئایا هه رگیز رزگارکاره که یان نایه ت؟ هه رگیز هاوه لایه تی له گه ل خودا ناگه ریئندریته وه؟ ئایا هه رگیز جیهان راست ناگریته وه؟ خودا به لئینی هه موو ئه م شتانه ی به گه لی خوئی دابوو.

خو پابه نده به به لئینی خوئی. په یمانی نوئی چیروکی دلسوزبوونی خودایه به امبه ر ئه و به لئینه ی که له په یمانی کو ندا دابوو.

ئیمه له م به شه و له دوو به شی داهاتوودا ته ماشای کاری خودا ده کهین که چو ن

جیبه جیڪراوه. سهره تا ته ماشای مه سیح ده کهین، پاشان گهلی پهیمانی خودا. له کۆتاییدا نوښوونه وهی هه موو به دپهیزراوان. پهنگه یارمه تیدر بیت که بیر له م سئ بابه ته بکه یته وه وهک سئ بازنه یه کگرتوو. له کرۆکی بابه ته که وه ده سټیډه کهین و به ره وه ده ره وه ده چین. له هه موو ئه مانه دا، ده بینین که خودا هاتوو ته ناو میژوووی مروڤایه تی و بو مه بهستی تایبه تی خوئی کاری کردوو.

پرزگارکاری به لئندراو

سهره تا، ئایا پرزگارکاره که ی ئیسرائیل دیت؟ پهیمانی نوئی به ”به لئ” وه لامی ئه م به لئنه ی پهیمانی کۆن ده داته وه! له راستیدا، ئه وه که سه ی ئه م به لئنه جیبه جی ده کات کرۆکی پهیمانی نوښه: عیسا ی مه سیح.

پهیمانی نوئی ئه وه مان فیرده کات که پیش ده سټیډکردنی میژوو، خودا پلانی ناردنی مه سیحی داناوه. ئاده م و حه وا له دژی یاسای راستودروستی خودا له باخچه ی عه ده ن یاخی بوون، گهلی خودا به به رده وامی به درپژایی هه زاران سال له خودا یاخی بوون. له گه ل ئه وه شدا، له هه موو بارودوڤخیکدا پلانی خودا له شوینی خویدا مایه وه. واته پرزگارکاری ده ستنیشانکراو دیت - مه سایا (عیبری) یان کرایست (یونانی). وه له پاشماوه ی ئیسرائیله وه هات که له ژیر داگیرکاریی رۆمانیه کانداه ژیان.

عیسا له ئینجیل و کرداری نئردراوان

ئه وه کۆمه له بیست و حه وت کتیه ی که پهیمانی نوئی پیکده هیئن به چوار گپړانه وه ی جیاواز راسته وخۆ باسی هاتنه دی ئه م به لئنه ده که ن له ژیانی مه سیحی ده ستنیشانکراودا. چوار تووماری مه تا و مه رقووس و لوقا و یوحنا دووپاتی ده که نه وه که عیسا ی ناسیره یی مه سیحه. ئه وه به لئندراوه یه که گهلی خودا چاوه رپیان ده کرد. که ئاده م و ئیسرائیل شکستیان هینا، عیسا دلسوژ بوو. هه ره وه که پیشینانی خوئی تووشی هه لڅه له تاندنه کانی شه یتان بوو، به لام ئه وه به بئ هیچ گوناھیک لئی پرزگار بوو. ئه وه پیغه مبه ره یه که موسا به لئنی دابوو، ئه وه پاشایه بوو که پیشتر داود باسی کردبوو، وه کوری مروڤه که دانیال به لئنی هاتنی دابوو. له راستیدا عیسا وشه ی خودای به جه سته بووه (یوحنا ۱: ۱، ۱۴).

له دواى ئەم چوار سپارەيهى يەكەم، سپارەيهكى دىكە له پەيمانى نوێ، كردارى نيردراوان، ئەوه نيشان دەدات كە چۆن عيسا له جيهاندا چالاک دەبیت و کلیساكەى فراوان دەبیت بۆ ئەوهى هەموو نەتەوهكان لهخۆى بگریت. كردارى نيردراوان به بەرزبوونهوى عيسا بۆ ئاسمان دەستپێدەكات و پاشان له رۆژى پەنجایەمیندا رۆحى خۆى دەنیریت. له بەشەكانى دىكە، رۆحى پيرۆز کلیسا وهك كۆمەلگەيهكى نوێى خودا دادەمەزرینیت و توانای گەشەکردن و ئەنجامدانى كارى مەسیحى پێدەدات. سپارەكه به زیندانىکردنى پۆلس له رۆما كۆتايى پێدیت.

له سپارەى كردارى نيردراواندا، به بەردهوامى هاتنەدى بەلێنهكانى خودا دەبينن كە خودا له پەيمانى كۆندا به گەلهكەى داوه (بۆ نموونه، ۱۵: ۱۳-۱۸)، ئەم نموونهيه هېمايه بۆ تەواوى پەيمانى نوێ. عيسا ئادەمى نوێيه (يهكەم كۆرنسۆس ۱۵: ۴۵، ۴۷) عيسا راستودروسته (كردار ۳: ۱۴؛ يەكەم پەترۆس ۳: ۱۸؛ يەكەم يۆحنا ۲: ۱). عيسا له موسا گەورەتره (يۆحنا ۱: ۱۷؛ ۵: ۴۵-۴۶؛ عيرانىيهكان ۳: ۱-۶) وه له داود گەورەتره (مهتا ۲۲: ۴۱-۴۵؛ كردار ۲: ۲۹-۳۶). عيسا فەرمووى ئيراهيم دلخۆش بوو به بينى رۆژى هاتنى ئەو (يۆحنا ۸: ۵۶-۵۸). بهگوێرهى پەيمانى نوێ، ئەو بەلێنانهى له پەيمانى كۆندا دراوان، له ريگهى عيساوه هاتوونهتەدى.

تەوهرى كتيبي پيرۆز

بەدنيايهوه عيساى مەسيح تەوهرى كتيبي پيرۆزه. هەمووى دەربارهى ئەوه. ئەگەر بتهویت هەموو كتيبي پيرۆز بۆ يەك وشه پوخت بكهتەوه، دەتوانیت به ئاماژهکردن بۆ مەسيح ئەمه بكهیت. هەروها پەيمانى كۆن سەبارەت به مەسيح بەلێن دەدات، پەيمانى نوێ بەلێنهكان له مەسيحدا دێنیتەدى.

ئيمه كتيبي پيرۆز دەخویننەوه لهبەر ئەوهى مەسيحمان خۆشدهویت، وه دەمانهویت زياتر دەربارهى خۆشهويستىيهكەى ئەو بۆ ئيمه زانياريمان دەستبكهویت. (جۆن ستۆت) دەنوسیت: «پياوێك ژنهكەى خۆى خۆشبویت هەز به نامە و وێنهكانى دەكات لهبەر ئەوهى لهبارەى ئەوهوه لهگەلى دەدوین. جا ئەگەر ئيمه عيساى خاوهن شكۆمان خۆشبو، دەبیت كتيبي پيرۆزمان خۆشبویت، لهبەر ئەوهى لهبارەى ئەوهوه لهگەلمان دەدویت. مێردەكه ئەوهنده گەمژە نيهه كه زياتر هەز به

نامەى ژنه كەى بكات وه ك له ده نگی، یان وینه كانی پى جوانتر بىت وه ك له وهى له راستیدا هه یه. زۆر به ساده یى ئەمه به هۆى ئەوه وه یه كه هه زى لیه. ئیمه ش كتیى پیرۆزمان به هۆى مه سیحه وه خوشده ویت. كتیى پیرۆز تابلۆ و وینه ی مه سیحه. ئەوه نامەى خوشه وستیى ئەوه.»^a كه سانیكى توندره وى ئایینی هه ن كه بۆ كتیى پیرۆز ده جه نگی، به لام خودایان خوشناویت كه له لاپه رەكانى كتیى پیرۆزدا باسكراوه. كتیى پیرۆز مه سیحمان نیشان ده دات بۆ ئەوه ی بتوانین وه ك ئامانجى هیواكامان و ته وه رى تیربوومان بیینین.

له ودا هه موو ئەو وه لامانه ده دۆزینه وه كه پىوستانه ده رباره ی خودا و بانگه یشتى ئەو له ژيانى ئیمه دا. مه سیح رزگاركارى به لێندراوه له خوداوه نه ك ته نها بۆ گه لى په یمانى كۆن، به لكو بۆ من و بۆ تۆش.

a John Stott, *Fundamentalism and Evangelism* (Grand Rapids, MI: Eerdmans, 1959), 41.

به شی شه شه م

په یوه نډی به لئندراو: گه لی په یمانی نوئی

کار و که سایه تی عیسی مه سیح له کرؤکی په یمانی نویدایه، وه ک له به شی پېشوودا لئی وردبووینه وه. کاتیک یه ک هه نگو به ره و دهره وه ده چین بو بازنه ی دووه می هاوچه ق^a بو ټیگه یشتن له په یمانی نوئی، گه لی مه سیح ده بینین: مه سیح بو گه ل هات!

هه چهنده مروف له وینه ی خودا به دیه ټرا بوو، به لام به هو ی گونا ه توانای وینا کردنی ته و او ی خودای له ده ستدا. مه سیح هات و جاریک دی که نه و وینه یه ی پیشاندا. به لام نه ک هه ر نه وه! هات بو نه وه ی گه لیک بو خودا دروستبکات، گه لی په یمانیکی تایه ت و به تایه تی بانگه ټشترکراو بو نه وه ی وینه ی خودا بو هه موو به دیه ټراوان پهنه گ بداته وه. له ده سته واژه ی «په یمان»، بینیمان له کتیبی پیروزدا ده سته واژه یه کی وشک و یاسای نییه، به لکو ده سته واژه ی پیوه نډییه. هه روه ها بینیمان که عیسی مه سیح نه م جوړه ده سته واژه یه بو باوه پرداران به کارده هیئت کاتیک فهرمووی: «په یمانی نوئی به خوینی من» و پېشکه شمان ده کات - نه و وشانه ی که له کاتی شیوی په روه ردگار به بیرری خو منی دیننه وه. نه م په یمانه نوئیه ناماژه یه بو نه و په یوه نډییه نوئییه که ټیمه ی مه سیحی، واته گه لی خودا، له گه ل خودا هه مانه.

مه سیح نیوانگیری گه له که یه تی

مه سیح چون نه مه ی نه نجام دا؟ جاریک عیسا به شوینکه و توانی فهرموو: «نه م په رستگایه بروو خینن، به سی رور هه لیده ستینمه وه.» (یوحنا ۲: ۱۹). له و کاته دا له ناو په رستگاکه دا راوه ستا بوو، به لام مه بهستی له بینای ته لاره که نه بوو، مه بهستی له خو ی بوو. له په یمانی نویدا عیسا خو ی په رستگای نوئییه. نه و جی به یه که گه یشتنی خودا و گه له که یه تی. نه و نیوانگیره.

a مه بهستی له ته و او کردنی نه و س بازنه یه یه که نووسه ر له به شی رابردوو باسی کردووه، س بازنه ی چپوه جیاواز که هه مان چه قیان هه یه - وه رگیر.

ههروهك بينيت، مهسيح هات نهك تهنها بو هيتانهديي هيواي پهيماني كوون بو مهسيح، وهك پيغهمبهر و پاشا؛ بهلكو هات بو نهوهي هيواي هاتني كاهينيك بهيتته دي. عيساي كاهين پهيوهندييهكي نويمان پي دهبهخشيت لهگهل خودا له ريگاي شيكاري مهتهلي پهيماني كوون كهوا له كوئايي بهشي چوار بينيمان: چون خودا «له گوناخوش» بيت، له هه مان كاتدا هيتا «گوناهباران به بي سزا به جي نه هيتت». كاتيكا عيسا له خاچ درا، سزاي گوناھي هه موو نهوانه درا كه توبه دهكهن و متمانهي پي دهكهن. نهو سزاكهي وهرگرت! له جيي گوناھبار راوهستا، بو نهوهي گوناھبار ليخوشبووني دهستبهوييت. له دواي ههستانهوهي، عيسا پهيماني كووني بهكارهينا بو نهوهي نه وانهيه فير بكات:

نهوسا دهستي كرد به پروونكردنهوهي نهو شتانهي دهبراهي خوئي بوو له هه موو نووسراوه پيروزهكاندا، ههر له تهوراتي موساوه ههتا هه موو پهرتووكه كاني پيغهمبهران...

ينجا ميشكي كردنهوه، تاكو نووسراوه پيروزهكان تيبگهن. پيي فهرموون: «ئاوا نووسراوه، كه مهسيح نازار دهچيژيت و له روي سييم لهنيو مردووان هه لدهستتتهوه، به ناوي نهويش توبه كردن بو ليخوشبووني گوناھ بو هه موو گه لان چاربدريت، نه مهش له نوره ليمهوه دهستپيدهكات.» (لوقا ۲۴: ۲۷، ۴۵-۴۷)

نازاره كاني مهسيح ريگا بو نييمهي گهلي نهو فراههه دهكات بو نهوهي گوناھه كانمان به خشرين، نه مهش ريكا نهو به لپنه بوو كه خودا له ريگهي نيشايي پيغهمبهرهوه فهرمووي:

به دنيايهوه دهرده كاني نييمهي هه لگرت،

نازاره كاني نييمهي برد،

نييمهش وامانزاني له لايهن خوداوه گورزي بهر كه وتووه،

ليي دراوه و زه ليله.

به لام نهو له بهر ياخي بوونه كانمان بريندار بوو،

له بهر تاوانه كانمان وردوخاشكرا.

ئەو لە پیناوی ئاشتبوونەوهی ئیمە سزای چێژت،
به برینه کانی ئەو چاک بووینەوه.
هه موومان وهک مەر وێڵ و سه رگه ردان بووین،
هه ریه که مان ملی ریگای خۆی گرتوو،
به لام یه زدان هه موو تاوانه کانی ئیمه ی
خسته سه ر ئەو. (ئیشایا ۵۳: ۴- ۶)

مه سیح ئەمه ی کرد! جه سته ی کون کرا. ئەو تیکشکینزا. گوناوه کانی ئیمه ی خرایه
سه ر. جه سته ی خۆی وهک قوربانییه کی کاهینانه پیشکه ش ده کات که ئیمه پیوستمانه
له نیوان خودا و ئیمه دا بوه ستیت، تاکو بیینه گه لی خودا. هه روهک عیسا قوتابییه کانی
خۆی فیڕ کرد: «کوری مروڤ نه هاتوو ه تاکو خزمه ت بکریت، به لکو خزمه ت بکات
و ژیا نی خۆی به خت بکات بو کپینه وهی خه لکیکی زۆر.» (مه رقسوس ۱۰: ۴۵؛ پروانه
گه لاتیا ۴: ۴- ۵؛ فیلیپی ۲).

مه سیح له جیاتی گه له که ی

مه سیح له پیشکه شکردنی خۆیدا، هێژیکی سه رسورپه نهر و ساده ی تیکه ل کرد.
یه کیک له باشترین و پنا کردنه کان بو ئەمه له ئاشکراکردن به شی پینجا هاتوو. به
یۆحه نای نێردراو گوترا که ته ماشای شیر ی هۆزی یه هودا بکات. a. ئەویش چاوی
هه لپری بو ئەوهی شیر هه که بینیت، به لام چی بینی؟ به رخیک. په یامه که ئەوه نییه
که دوو خودا هه یه؛ په یامه که ئەوه یه که شیر هه که به رخه. شیر ی یه هودا له پیناوی
گوناوه کانه مان بو ئیمه بووه به رخ ی قوربانی. ئەمه چیرۆکی په روه ردگاری گه وره مانه.
ئەو له جیاتی ئیمه بووه به رخ ی قوربانی. وه به هه لسوکه وتی وهک جیگروه ی ئیمه،
به خوینی خۆی ئیمه ی کپیه وه، کلێسا که ی (کردار ۲۰: ۲۸).

ئیت لێره دا مه سیح وه لامی مه ته لی په یمانی کۆنه. به یه کبوون له گه ل مه سیحدا،
گه ل پیروژ ده بییت. ئەوهی خودا له په یمانی کۆندا ویستی، ئەوهی که پلانی بو

a پروانه سیپاری ئاشکراکردن ۵: ۵.

دانابوو، که هه‌رگیز به خۆیان ئەنجام نەدەدر، خودا ئیستا له پڕیگه‌ی مه‌سیحه‌وه هه‌یه‌تی:، گه‌لێکی به‌جیماو که به‌ لێوه‌کانیان ستایشی بکه‌ن و به‌ پیرۆزی بژین. ئەو گه‌لی په‌یمانی نوێی هه‌یه‌ که به‌راستی به‌یه‌کبوون له‌گه‌ڵ مه‌سیحدا پیرۆزن.

کتیبه‌ی پیرۆز بۆ پرزگاری و پیرۆزیمان

کاتیک په‌یمانی نوێ ده‌که‌ینه‌وه، له‌ لاپه‌ره‌کانیدا ئەم جه‌ختکردنه‌وه زۆر گرنگه‌ ده‌بینن له‌سه‌ر پرزگاری له‌ گونا هه‌تا پیرۆزی. پۆلس به‌ باوه‌ردارانێ ئه‌فه‌سۆس ده‌لێت که پرزگاریان بووه (ئه‌فه‌سۆس ۲: ۸-۹). به‌ باوه‌ردارانێ کۆرنسۆس ده‌لێت که پرزگاریان بووه (یه‌که‌م کۆرنسۆس ۱: ۱۸). وه‌ به‌ باوه‌ردارانێ رۆما ده‌لێت که پرزگاریان بووه (رۆما ۵: ۹). به‌یه‌کبوون له‌گه‌ڵ مه‌سیح، باوه‌ردار راسته‌وخۆ به‌ پیرۆز هه‌ژمارد ده‌کریت؛ ئیمه‌ ئیستا پیرۆزین، سوپاس بۆ خودا، ئیمه‌ رۆژیک له‌ خۆماندا پیرۆز ده‌بین. کاری پاشایه‌تی خودا له‌ ئیمه‌ ده‌ستی پیکردوووه و چاوه‌روانی ته‌واوبوونی ده‌که‌ین.

په‌یمانی نوێ به‌راوردی پاشایه‌تی خودا و جیهان ده‌کات. جیهان به‌ بیاوه‌ر نیشان ده‌دات، پاشایه‌تی خودا به‌ باوه‌ر جیا ده‌کرێته‌وه. جیهان ته‌نها مردن ده‌زانیته‌؛ ئه‌وانه‌ی که سه‌ر به‌ پاشایه‌تین به‌لێنی ژیانی هه‌تاهه‌تایان پێدراوه. رق و ترس هێمایه‌ بۆ ئه‌وه‌ی یه‌که‌م؛ خۆشه‌ویستی هێمایه‌ بۆ ئه‌وه‌ی دووهم. جگه‌ له‌ په‌یمان له‌ مه‌سیحدا، ژیاومان به‌بێ یاسایی دیاری کراوه. له‌ مه‌سیحدا، ئیمه‌ پابه‌ندین به‌ خودا. کتیبه‌ پیرۆزه‌کان دراونه‌ته‌ گه‌لی خودا بۆ ئه‌وه‌ی ئه‌و جیاوازیان به‌زانن، وه‌ بزانه‌ پرزگاری له‌ کێوه‌یه، وه‌ بزانه‌ حوکمی دادپه‌روه‌ریی خودا چیه‌. راگه‌یانندی باوه‌ری کلێساکه‌مان به‌م وشانه‌ ده‌ست پێده‌کات:

کتیبه‌ی پیرۆز: باوه‌رمان وایه‌ که کتیبه‌ی پیرۆز له‌لایه‌ن که‌ساتیکه‌وه به‌ سروشی خودا نووسراوه، گه‌نجینه‌یه‌کی ته‌واوه‌ له‌ رێنمایی ئاسمانی که خودا بۆ نووسه‌ره‌که‌ی هه‌یه، پرزگاری بۆ کۆتاییه‌که‌ی، هه‌روه‌ها راستیش به‌بێ تیکه‌ل‌بوونی هه‌له‌ له‌ بابته‌که‌ی، ئه‌و بنه‌مایانه‌ ئاشکرا ده‌کات که خودا پێی حوکمان ده‌کات. له‌به‌ر ئه‌وه‌ هه‌تا کۆتایی دنیا ده‌میپێته‌وه به‌ ناوه‌ندی راسته‌قینه‌ی یه‌کتی باوه‌رداران و

پېوهری بالا که پېویسته پېی حوکمی هه موو په فتاریکی مروّفانه و
بیرو باوه په کانی پې بدریّت.

سیپاره کانی په یمانی نوی

له دواى ئینجیله کان، که سهرنج ده خنه سهر ناسنامه ی عیسی مه سیح، پاشماوه ی
په یمانی نوی یارمه تی پیناسه کردن و پرکردنه وهی واتای نه وه مان پیده دات که چوّن
ئیمه بینه گه لی په یمانی تایه تی مه سیح. نه گهر ته ماشای خشته ی ناوه پرۆکی په یمانی
نوی بکه یت، چوار ئینجیله که ده بینیت. پاشان سیپاره ی کرداری ئیردراوان ده بینیت، که
به راستی گواستنه وهی نه م ئینجیلانه یه بوّ نه و سیپارانه ی که باسی ژیانی گه لی خودا
ده کات. له سیپاره ی کرداری ئیردراواندا، مزگینیی مه سیح له ئورشه لیمه وه بلاو ده بیته وه
به ره و یه هودیا و سامیره، وه ده سپیک له سی گه شتی مزگینیدانی پوّلس بوّ نه و په پری
جیهان. پاش کرداری ئیردراوان ژماره یه ک سیپاره ده بینیت که نامهن، نه م نامانه باسی
نه وه ده که ن که واتای چیه نه گهر وه ک گه لی په یمانی تایه ت به خودا بژین؟

پوّلس سیزده نامه ی سهره تای نه م نامانه ی نووسیوه. پوّلس له بنه په تدا مالمیکى^a
به ناوبانگ بوو له و جوله کانه ی که توندپه ون؛ پوّلس به گویره ی قسه کانی خو، له
کاتی گه شتیکدا بوّ نه وهی هه ندیک باوه پردار به مه سیح بچه وسینتته وه، به شیوه یه کی
به رچاو له لایه ن خوداوه گوپردرا (کردار ۲۲: ۴).

له دواى نامه کانی پوّلس هه شت نامه ی دیکه ههن، که له لایه ن یاقوب، په ترؤس،
یوچه نا و یه هوداوه نووسراون، وه یه کیکیش که له لایه ن که سیکی نه ناسراوه وه
نووسراوه (سیپاره ی عیبرانییه کان). کاتیک هه موو نه م نامانه ده خوینینه وه، ده بینین
که نه و به ئینانه ی خودا له په یمانی کوندا دابوو ی له گه لی په یمانی نوی هاتنه دی.
هه روه ک ده بینیت، خودا ویستی خو، نیشان بدات نه ک ته نها له مه سیحدا به لکو
له و خه لکه ی که به جوړیک ده ژین و یه کترین خو شده ویت که که سایه تی خودا
بوّ جیهان پیشان بدات. نه گهر ئیمه باوه پردارین به مه سیح، نه و نه مپروّ نه مه له
کلیسا کاهان پرووده دات!

a مالم، ماموستای شریعه تی جوله که - وه رگپر.

با پاشایه تییه که ت بی

ئیّمه ی باوه‌رداران زۆر جار نوڤژ ده‌که‌ین و ده‌لّین: «با پاشایه تییه که ت بی، با خواستت له‌سه‌ر زه‌وی په‌یره‌و بکریّت وه‌ک له‌ ئاسمان» (مه‌تا ۶: ۱۰). ئایا هه‌رگیز ویستووته‌ بزانی ئە‌مه‌ واتای چیه‌؟ هه‌ندی‌ک که‌س هیواکانیان سنوردار ده‌که‌ن به‌و شتانه‌ی که‌ ده‌توانن به‌ توانای خوڤان به‌ده‌ستی به‌ینن. به‌لام هه‌رگیز مه‌سیحییه‌ت به‌و شیۆه‌یه‌ نییه‌. ئیّمه‌ هه‌میشه‌ هیوامان به‌ شتی‌ک هه‌بووه‌ که‌ له‌وه‌ زیاتر بی‌ت بتوانین به‌ توانای خوڤان بیه‌ینینه‌ دی. په‌ترۆس له‌ نامه‌ی دووه‌میدا ده‌نووسی‌ت: «ئیّمه‌ چاوه‌روانی ئاسمانی نووی و زه‌وی نوین، که‌ راستودروستی تیدا نیشه‌جییه‌» (دووه‌م په‌ترۆس ۳: ۱۳). ئە‌مه‌ پاشایه‌تییه‌ دی‌ت، ئە‌وه‌ ئاسمانی نووی و زه‌وی نوویه‌، ئە‌مه‌ مالی راستودروستییه‌، ئاراسته‌مان ده‌کات بو‌ به‌دیها‌نتی هیوای سه‌ره‌تا و کو‌تاییمان، واته‌ چاکبوونی ته‌واوی جیهان. ئە‌مه‌ سییه‌م جو‌له‌ی پلانی خودایه‌ له‌ په‌یمانی نویدا، له‌به‌ر ئە‌وه‌ی له‌ مه‌سیحه‌وه‌ دريژ ده‌بیته‌وه‌ بو‌ گه‌لی په‌یمان‌که‌ی، بو‌ بازنه‌ی ده‌ره‌وه‌ی – واته‌ هه‌موو به‌دیپه‌نراوانی. با ئیستا بچینه‌ ئە‌وی.

به شی حه وتم

به لئینی نوئبوونه وه: به دیهتیراویکی نوئ

ئامانج له میژوو چییه؟ له بنچینه دا بۆچی ژیان و گهردوون و من و تو ههین؟ ته وای میژوو و هه موو به دیهتیراوه کان بو شکومه ندی خودا هاتووونه ته بوون. ئه وه یه که له کوئای په یمانی نویدا ده بیینین. له دواین سپاره ی کتییی پیروژ، سپاره ی ئاشکراکردن، که یوحنای ئیردراو نووسیویه تی، هه موو به دیهتیراوان شکودار ده کرین.

سپاره ی ئاشکراکردن

ده زانم که سپاره ی ئاشکراکردن هه ندیک جار هه ست ده کهیت دوکیومنتارییه کی هه ستیاره له گه ل مۆسیقایه کی شووم. به لام له راستیدا سپاره ی ئاشکراکردن کتیییکی باشه بو هیوا و هاندانی گه لی خودا. پرگاریی ته وایمان پیشکه ش ده کات. له کوئاییدا، ئیمه له شوینی خوداین، له ژیر فرمانه وایی ئه وین، له په یوه ندیه کی ته وای دروستداین له گه لی. ئاسمان و زه وی دووباره دروست ده کرینه وه، کلئسای تیکۆشه ر ده بیته کلئسای سه رکه وتوو و حه ساوه (ئاشکراکردن ۲۱: ۱-۴؛ ۲۱: ۲۲-۲۲: ۵).

هه ندیک که س به سپاره ی ئاشکراکردن ده لئین: «ئمه ته نها نمونه یی ئه فلاتونیانه ی یونانییه»، یان «ئمه ته نها فه لسه فه یه کی دیکه ی عیرفانییه، وه ک ئه وه ی ته نها بابه تی نادیار و شاراهه گرنگ بیت». به لام ئه وه ی که یوحنای پیشکه شمان ده کات ئه وه نییه. له سپاره ی ئاشکراکردندا، به دیهتیراوان نوئ ده بنه وه و دووباره پیشکه ش ده کرینه وه له ئاسمان و زه وییه کی نوئ دا، هه موو ئه مانه به ره و کوئاییه مه زنه که ی کتییی پیروژ و میژوو ی جیهان ده چیت -شکو ی خودا خو ی. ئه وه ئه فلاتونیزم و عیرفانییه ت نییه! ئیمه وه ک مه سیحیه کان ته نها باوه پرمان به رۆحیکی هه تاهه تایی نییه که به رزه بیته وه و له گه ل خودا له سه ر هه وره کاندای بژین. ئیمه باوه پرمان به وه هیه که بو یونانییه کۆنه کان سووکایه تی بوو: زیندوو بوونه وه ی جه سه ته.

ئیمه له وه باش تیناگهین که رۆژیک دیت خودا ئه م جه سه ته بوگه نه ی ئیستامان

هه‌لده‌ستییته‌وه. هه‌ستانه‌وه‌ی عیسا ته‌نھا «نۆبه‌ره» بوو. سه‌ره‌تای دروینه‌یه‌کی گه‌وره بوو بۆ شوینکه‌وتنی (یه‌که‌م کۆرنسووس ۱۵: ۲۰). دروستکردنه‌وه‌ی جه‌سته‌مان له‌لایه‌ن خوداوه‌ وینه‌یه‌که‌ بۆ ئه‌وه‌ی له‌گه‌ل هه‌موو به‌دیھیتراویک ده‌یکات.

ژیان له‌گه‌ل خودا

له‌ کۆتاییدا پیرۆزی گه‌لی خودا ته‌واو ده‌بیت، له‌گه‌ل خودا ده‌ژین. به‌راستی، سپاره‌ی ئاشکراکردن گه‌رانه‌وه‌ی باخچه‌ی عه‌ده‌ن پێشکه‌ش ده‌کات، به‌لام باشته‌ره. ئیستا شاریکی ئاسمانی و ته‌واوه، شاریکه‌ نه‌ک له‌به‌ر ئه‌وه‌ی ئاو و ئاوه‌رۆ و کاره‌بامان هه‌یه و باج که‌م ده‌ده‌ین، به‌لکو له‌به‌ر ئه‌وه‌ی خودا له‌گه‌ل گه‌له‌که‌ی نیشته‌جییه. یۆحه‌نا پیاوانه‌کانی ئه‌م شاره‌ ئاسمانییه به‌ شه‌شپالووکی مه‌زن وه‌سف ده‌کات. هه‌ر مه‌سیحیه‌ک که‌ شاره‌زا بیت له‌ په‌یمانی کۆن، ده‌زانیته‌ که‌ بینینه‌که‌ی یۆحه‌نا ده‌گه‌رپته‌وه بۆ شوینی هه‌ره پیرۆز. ئه‌م شوینه‌ تایه‌ت بوو له‌ناو په‌رستگای ئیسراییل که‌ شه‌شپالووکی ته‌واو بوو، شوینیکی روون بوو بۆ ئاماده‌بوونی خودا له‌سه‌ر زه‌وی. ئیستاش له‌م شاره‌ ئاسمانییه که‌ شیوه‌که‌ی شه‌شپالوو، ئاماده‌بوونی ته‌واوی خودا هه‌یه به‌بێ هیچ نیوه‌ندگیریک بۆ ته‌واوی گه‌له‌که‌ی. ته‌واوی جیهان ده‌بیتته‌ په‌رستگا. یۆحه‌نا ده‌نوسیت:

گویم له‌ ده‌نگیکی گه‌وره بوو له‌ ته‌خته‌که‌وه فه‌رمووی: «ئه‌وه‌تا نشینگه‌ی خودا له‌گه‌ل خه‌لک، ئه‌ویش له‌گه‌لیان نیشته‌جی ده‌بیت. ئه‌وانیش ده‌بن به‌ گه‌لی ئه‌و، خودا خۆی له‌گه‌لیاندایه و ده‌بیتته خودای ئه‌وان. ئه‌ویش هه‌موو فرمیسیکی چاویان ده‌سپرتته‌وه، ئیتر مردن نابیت، شیوه‌ن و هاوار و ئازار نامینن، چونکه‌ شته‌کانی پێشوو به‌سه‌رچوون.» (ئاشکراکردن ۲۱: ۳-۴)

به‌وپییه‌ی ده‌زانین که‌ له‌م جیهانه‌دا هه‌موو شتیکی ده‌رباره‌ی چییه، ئیمه‌ی مه‌سیحیه‌کان هه‌والی زۆر خۆشمان هه‌یه پێشکه‌شی بکه‌ین.

مه‌به‌ست له‌ ژیان

له‌بیرمه‌ رۆژیک له‌ (زانکۆی دوک) له‌ پۆلی وانیه‌ی فه‌لسه‌فه‌ دانیشتبوم له‌ ژووریکدا که‌ فه‌رشیکی ئه‌رخه‌وانی له‌سه‌ر زه‌وی و دیوار و بنمیچه‌که‌ی هه‌بوو، به‌یه‌ک گلۆپی

شوروهه پووناك كرابووهه (من تهواو به پرووني له گه ل خوَمدا بووم). پروفيسوره كه به پرسياركردن دهستی به وانه كهی كرد و گوتی: «مه به ست له ژيان چیه؟» باشه، كه س هیچ شتیك نایت، چونكه له م پوژانهدا وه لآمی ئەم جووره پرسیارانه وه ك شانازییه. به لآم من گهنجیكي مه سیحی بووم، بیدهنگی منی ده كوشت. به بیرم دیت كه بیرم له وه ده كرده وه كه ئەو هه موو خه لكه له وینهی خودا دروستكراون، وه من هیچ قسم نه ده كرد. ئینجا له كوَتاییدا هاوارم كرد: «مه به ست له ژيان ستایشكردنی خودایه و بو هه تاهه تایه چیژی لی وه ربگریت!»

هاورپی باوه پردارم، ئەوه مه به ستی ژيانه! ئیمه بی ئاگا نین ده باره ی ئەو راستیه. په نگه هو كاری بوونی خو ت له ئهركی ئیشكردنه كه تدا نه زانیت. په نگه هو كاری ئەو نه خو شیهت نه زانی كه به ده ستیه وه ده نالیتیت. په نگه زو ر شتی گرنگ نه زانیت. به لآم له م كاته دا، ده زانیت گرنگترین شت له ته واوی جیهاندا چیه: مه به ست له ژيان ناسینی خودایه بو ئەوه ی شكوداری بكهیت و بو هه تاهه تایه چیژی لی وه ربگریت.

كاتی چاوه پروانی و هیوا

ئستا له چاوه پروانیدا ده ژین، به وه هو یه وه سپاره ی ئاشكرا كردن به شیوه یه کی گونجاو كو تایی به په یمانی نو ی ده هیئت. له لایه ن پیره میردیكه وه نووسراوه كه به ته نها به جیهیلدرا بوو و له تاراوگه دا ده ژیا. هه موو شتیکی ئەم جیهانه ی لی سه ندرابووه، به ته واوی بی چاره و دهره تان بوو. له گه ل ئەوه شدا هیشتا پر بوو له هیوا!

ئوه مه سیحیه ته. پئویسته پر له و چه شنه هیوایه بژین. خودا به لینی داوه كه زهوی پر بیت له ناسینی شكومه ندی ئەو؛ له به دیه پنانی نو ییدا ئەم به لینه ی ده هیئته دی. هه ر به لینیك كه خودا ده یادات، به دنیاییه وه دیته دی.

دهره نجام

باوه پرکردن به به لینه کانی خودا

هه موومان ده زانین که هه ندیک بیه یوایی سوودی خوئی هه یه. زوربه ی کات تیکدانی پلانه خو شه کان یه کهم هه نگاوه که بو به ده سته پنیانی نه و شته باشه راسته قینه یه که خودا بومانی داناوه. پو لسی نیردراو فی ری نه مه بوو کاتیک داوای له خودا کرد که درکیک له جه سته ی لابتات (دووهم کورنسوس ۱۲: ۷-۹). خودا به گه وره یی و به زه ییه که ی خو یه وه گوتی نا. ئیسرا ئیلیه نه ته وه په رسته کانیش فی ری نه مه بوون له چونی ه تی چاوه پرکردنی مه سیح. خودا له پلانه کانیدا شتیکی باشتی هه بوو له سه رخستنی سیاسی ده سته جی ئیسرا ئیل به سه ر نه یاره کانیدا.

نه وه له ژیانی و من و توشدا راسته. نه من و نه تو ژیانیکی ته واومان نییه که به گویره ی خواست و ئاره زوو و هیواکانی خودا بیت. بو یه ئیمه هه ر تووشی بیه یوایی ده بین. نه و شتانه ی که هیواکا ئمان پیه وه په یوه ست کردوو ده بینین که وه ک به رد له ئاودا نقووم ده بن.

له گه ل نه وه شدا نه مه نیعمه تی خودایه که نه و شتانه له ناوده چن. په نگه نامو بیت، نه گه ر به راستی باوه پرمان به کتیی پیرو ز هه بیت، ده بیت فی ربین که متمانه بکه ین به وه ی ده زانیت چی ده کات، پلانه کانی نه و بو ئیمه له هه موو نه و پلانه باشتره که بو خو مان دامانرشتوو. زور جار به هه موو نه و شتانه وه په یوه ستین که له م جیهانه دا هه مانه. به لام خودا شتیکی باشتی هه یه بو رو له کانی.

نه گه ر تو له ریگه ی له دایکبونه وه ی نوئی له مه سیحدا رو له ی خودا بیت، نه و ده ره نجامه ی که خودا بو تو ی هه یه شتیکی چاوه پرمانه کراوه! هه روه ک یو حه نا له یه کیک له نامه کانیدا نووسیویه تی: «خو شه ویستان، ئیستا رو له ی خوداین و هیشتا ده رنه که وتوو ده بینه چی. به لام ده زانین کاتیک نه و ده رده که ویت ئیمه وه ک نه و ده بین، چونکه وه ک خوئی ده بینین.» (یه کهم یو حه نا ۳: ۲). هه روه ها پو لسی ستایشی خودا ده کات

کاتیک بیر له و کاره ده کاتوهه که خودا ئه نجامی داوه و ئه نجامی ده دات: «ئای له قوولی ده و له مه ندی و دانایی و زانیاری خودا! حوکمه کانی له سه رووی تیگه یشتنه وه یه و پینگا کانی له سه رووی وردبوونه وه یه.» (رؤما ۱۱: ۳۳).

پروونکردنه وه ی متمانه

بیگومان هه رده م بیرمان هه ر له سه ر شتی ئاوا به رز نییه. ئیمه هه رده م له کلئسا دانانیشین یان وتار له سه ر ته واوی کتییی پیروژ ناخوینینه وه. زۆر جار، ژیاغان به هیوای دیکه وه به سه رده به یین، وه له نیو شتی بچووکت به دوای رازیبووندا ده گه پریین.

(ویلیام ویلبه رفوئرس) پیاویکی له و چه شنه بوو. ئه و پپی وابوو که ئه و هه موو ئه و شتانه ی هه یه که مروؤف ئاره زووی ده کات. له سالی ۱۷۵۹ له بنه ماله یه کی به ته مه ن له شاری (یورکشیر) له ئینگلته را له دایکبووه. ئه و له ژیانیکی خو شدا په روه رده ببوو، وه که سیکی زۆر پوچ سووک بوو، له خویندنی له زانکووی که میبریج سه رکه وتوو بوو؛ هه روه ها هاوړپی (ویلیام پیت) بووه، که بووه سه روک وه زیرانی ئینگلته را. له دوای ده رچوونی له زانکووی نزیکه ی سالی ۱۷۸۱، ویلبه رفوئرس بو ئه ندامی پیتی په رله مان هه لئژیدرا، زۆر به ناوبانگ بوو و به خیرایی له لهنده ن به دیارکه وت به هووی دوستانه تی نزیکی له گه ل چه ندین سه رکرده ی کو مه لایه تی و سیاسی. هه ر زوو له ناو جه ماوه ر ناسرا و ته نانه ت له سه ره تای ده یه ی دووه می ته مه نیدا بووه خاوه نی پینگه یه کی به هییز.

ویلبه رفوئرس له زستانی ۱۷۸۴-۱۷۸۵ دا له گه ل چه ند هاوړپیه کی گه شتیکی کرد بو باشووری فه رنه سا، (ئیسحاق میلنه ر) یشیان^a له گه ل بوو. له گه شته که دا، ویلبه رفوئرس به رده وام گالته ی به گه رموگوری باوه ری مه سیحیه ئینجیلیه کان ده کرد. به بی ئه وه ی ویلبه رفوئرس بزانیته، میلنه ری هاوړپی مه سیحیه کی له و شیوه یه بوو. ویلبه رفوئرس دیسان ئاماژه ی کرد بو سه رکرده یه کی دیاری ئینجیلی و گوتی که پیاویکی باش بوو به لام ئه و «توژیک باره کانی دوورتر ده برد». میلنه ر که هیشتا وه لامی هاوړپی

a ئیسحاق میلنه ر: (۱۷۵۰ - ۱۸۲۰) زانای بیرکاری، داھینه ر، سه روکی زانکووی شاهانه، زانکووی که میبریج و ماموستانای بیرکاری بووه - وه رگپر.

گهجه که ی نه دابوووه، وه لآمی دایه وه و گوتی: «تۆزیک دوور نا». پېشنیاری کرد که ویلبرفۆرس به وریاییه وه ته ماشای ته وای پهیمانی نوئی بکات بۆ ئه وهی خه ملاندتیکى جیاواز بۆ ئه م پیاوه بکات. ویلبرفۆرس که میک سه رسام بوو له هاوړیکه ی، گوتی ئاوا ده که م. وه ئاواى کرد!

له ماوه ی چهنده ههفته یه کی که م له وه گه شته دا، خودا کتیبی پیروزی به کارهینا بۆ ئه وه ی ویلیام بکاته پیاوکی نوئی. ههروهک پاشان پئی گوت، په یامی کتیبی پیروزی ده رباره ی خودا و مروّف، گونا ه و قوربانى مه سیح، لیخوشبوون و له دایکبوونه وه ی نوئی که ده کریت بۆ ئیمه بیته له ریگای تۆبه کردن و باوه رمان به مه سیح - هه موو ئه و شتانه ی له م لیکوئینه وه یه دا باسی ده که یین - راسته وخو بۆ ویلبرفۆرس هات. ئه و له نویوه له دایکبووه وه. له تنها هه وه سبازیکی بئی ناوه پوک که به ده وروبه ری لهنده ندا ده گه را، به رده وام به دوای قازانجی خویدا ده گه را، گوړا بۆ ویلبرفۆرسی ئازادی گه وره، ئه و پیاوه ی که ژيانی خوئی ته رخان کرد بۆ کۆتاییهینان به کۆیلایه تی له به ریتانیا.

کاره که ی ویلبرفۆرس ده یان سالی خایاند، به لام دواچار توانی له ریگه ی په رله مانه وه یاسا تپه ریئیت و سه ره تا بازرگانی به کۆیله نه هیئت و پاشان کۆیلایه تی نه هیئت. ژيانی ئه و گوړا. ویلبرفۆرس بووه پالّه وانی ئازادی هه ر له دوای ئه وه ی خودا به په یامی کتیبی پیروزی روّحی ئه وى ئازاد کرد - به مژده ی عیساى مه سیح.

ئایا باوهر به کتیبی پیروزی ده که یته؟

کتیبی پیروزی راگه یاندى خودایه سه باره ت به خوئی بۆ ئیمه. له په یمانی کۆن و نویدا خویمان بۆ ئاشکرا ده کات له ریگه ی ئه و به ئینانه ی که ده یدا و ده یپاراست. ئینجا بانگمان ده کات بۆ ئه وه ی به متمانه وه وه لآمی بده یینه وه. یه کیک له پرسیاره کانی کلّیساى باپتیست ئه مه یه:

پرسیار: چین ئه و شتانه ی که به شیوه یه کی سه ره کی له کتیبی پیروزی هاتوون؟

وه لام: کتیبی پیروزی به شیوه یه کی سه ره کی ئه وه ی تیدایه که مروّف ده بیته باوه ری

پى بهيئيت بهوى سه بارهت به خودايه، وه ئه وه ئهركه چيه كه خودا له مروث داواى دهكات (دووهم تيموساوس ۱: ۱۳؛ ۳: ۱۵-۱۶).

پولس ئاماژه به هه مان ئهركى باوهر دهكات كاتيك دنوسيت: « شه رمم به پهيامى ئنجيل نييه، له بهر ئه وهى هيژى خودايه بو پرگار بوونى هه موو ئه وانه ي باوهر دههينن، يه كه م جار بو جوله كه ئنجا بو ناجوله كه» (رؤما ۱: ۱۶).

ئه م پرسيا ره بو تو يه: ئايا باوهر ده كه يت؟ ئايا تو ژيانى خو ت راده ستى ئه وه ده كه يت؟ ئايا تو متمانه به قسه كانى ده كه يت؟ هه نديك جار پيوستمان به و جو ره كامپرايه هه يه كه وا كات تو مار دهكات بو ئه وهى پيمان پيشان بدات كه وا خودا سه رپراسته، چونكه ئه گه ر پراستگۆ بين، هه نديك جار، وا هه ست ده كه ين كه نو ئژه كامغان وه لام نه درا وه ته وه. كه واته به ره و دوا وه هه نگا و بنى و ته ماشا ي ئه وه شتانه بكه كه خودا له ريگه ي لاپه ره كانى كتىي پيرۆزه وه كر دوويه تى. ئنجا ده ست ده كه يت به بينى ئه وهى ئه وه سه رپراسته، هه روهك چون سه رپراست بوو بو ئيراهيم كاتيك بانگى كرد بو خاكيكى نامۆ. ئيراهيم له و شتانه تينه گه يشت كه خودا ده ي كرد. به لام باوهرى به خوا هينا و فه رمانه كانى ئه وى په يره و كرد. خوداش به ره كه تدارى كرد. خودا به هره ي باوهرى به ئيراهيم به خشى بو ئه وهى ئيراهيم بيناسيت.

متمانه به به ئينه كانى بكه

خودا له وشه كانى خو يدا به ئنمان پى ده دات، ئيمه ش بانگه يشت كراوين بو ئه وهى به ده نكيه وه بچين و متمانه ي پى بكه ين. به پيچه وانه ي ئادم و هه وا له باخچه ي عه دن، هه روه ها وهك عيسا له باخى گه تسيمانى، ده بيت وشه ي خودا بيستين و باوهرى پى بهينين. كاتيك ئه وه ده كه ين، ئه وه په يوه ندييه له گه ل خودا دروست ده كه ينه وه كه له پيناويدا به دي هيتراوين.

ئه مه ئه وه هيوايه يه كه ده توانين متمانه ي پى بكه ين، چونكه بي هودده نا بيت. ئه مه كارى ته واوى كتىي پيرۆز و په يمانى كو ن و نو يه: خودا په يوه ندى له گه ل كه له كه ي خو ي دروست كر ده وه بو شكۆمه ندى و دلخوشي خو ي.

پرسیاره کان بۆ رمان له سهر ته واوی کتیبی پیروژ

په یامی ته واوی کتیبی پیروژ

۱. ههروهک له سه ره تادا بینیمان، کتیبی پیروژ بابه تی چه ندین را و بۆچوونی جیاوازه. چه ند بۆچوونیکى جیاواز له بهرچاوترین بۆچوونه کانى خه لکی سهرده می ئیستا سه باره ت به کتیبی پیروژ چین؟

۲. ئه گهر کتیبی پیروژ له شه ست و شه ش کتیبی جیاواز پیکبیت و زیاتر له سی نووسه ری جیاوازی هه بیت، چۆن ده کریت یه ک چیرۆکی گشتگیر و یه ک په یامی هه بیت؟

۳. هه ندیک له تابه ته ندیه کانى لیکۆلینه وه له ته واوی کتیبی پیروژ و په یامه که ی چین، که وه ک یه ک وینه ی گشتگیر لیکۆلینه وه که بکریت؟

۴. تیبینیمان کرد که کتیبی پیروژ ته نها له راویژی ئاینی و پیشنیاری په یوه ست به یه زداناسی پیکنه هاتوو، هه چه نده هه ردوویکانی له خوگر تووه. کتیبی پیروژ چیرۆکه، چیرۆکیکی راسته قینه یه که له میژووکی راسته قینه دا پرویداوه. بۆچی پیت وایه که خودا له گیرانه وه یه کی میژوویدا خو ی ده رختوو؟ ئه مه چه سودیکی بۆ ئیمه ی خوینهر هه یه؟

۵. که فاره ت چیه؟ په یمانی کۆن چۆن که فاره ت و قوربانیکردن پیکه وه ده به ستیتته وه؟ ئایا قوربانیه کانى په یمانی کۆن کاریگه ر بوون له ئاشتکردنه وه ی مرووف له گه ل خودا؟

۶. ”مه ته ل” ی په یمانی کۆن چیه؟

۷. وای دابنئ که هاوړپیه کی باوه ردارت پی گوتی که ئه و له گه ل خودای په یمانی کۆندا ناکوکه چونکه زۆر توورپه و شه رانگیزه دیاره. چۆن وه لامی ده ده یته وه؟

۸. مه سیح چۆن مه ته لی په یمانی کۆن چاره سه ر ده کات؟ مه به ستمان چیه کاتیک مه سیح به «کاهین» ناوده به یین؟

۹. مزگینیی مه سیح چیه؟

۱۰. چی چاوه پروانی مه سیحیه کان ده کات له کاتی ته واو بوونی هه موو به دیهینزاوان؟
ئه و شته چیه که مه سیحیه کان به ته واوی چیژی لی وهرده گرن وه که ئه وهی
ئاهم له باخچهی عه ده ن و هه تا راده یه ک کاهینی بالآ له شوینی هه ره پیرۆز
چیژی لی وه رگرت؟ پیتوایه ئه مه چۆن ده بیت؟ ئایا له وه ماندوو ده بیت؟ ئایا
ده توانیت بیر له هه ر شتیکی جوان و نایاب و سه رسوره پنه ر بکه یته وه که
هه رگیز لیی ماندوو نه بیت؟

۱۱. ئه گه ر له قوئاغی زانکوۆت له هۆبه ی فه لسه فه دانیشیتیت، یان له م پرۆژانه دا
له هه ر شوینیکی بیت له نیو که ساتیک که باوه ریان به مه سیح نییه، که سیکی
پرسیاری کرد مه به ست له ژیان چیه، تو چی ده لییت؟ ئایا ده توانی به رگری
له وه لامه که ت بکه یته؟

۱۲. وا دیار بوو ویلیام ویلبه رفوۆرس گرفته که ی پۆلسی به په روۆشه وه وه رگرتوو:
”حه ز ده که م ئه م ژیان به جیه یلم و له گه ل مه سیح بژیم، ئه وه زۆر باشتره،
به لام مانه وه م به جه سته بو ئیه پتویستتره“ (فلیپی ۱: ۲۳-۲۴). ویلبه رفوۆرس
زانی خه لاته که ی له ئاسماندا چاوه ریی ده کات، ئیتر ئازاد بوو که خوۆی به
ته واوی ته رخان بکات له پیناو کاری خودا. خه لاتی کوۆتاییت له کوۆیه؟ تو به
شتیکی باشتر خه لات ده کرییت. ده توانیت بزانیته چیه له ریگیاری پرسیار کردن
له وهی که هه موو سه رچاوه جه سته یی و دارایی و کوۆمه لایه تی و ده روونیه کانت
له هه وئدان بو دروست کردن یان پاراستنی چی خه رچ ده که یته. ئه وه چیه؟
ئایا ژیانته زیاتر له گه ل به لیینی مه زنی کتییی پیرۆز یان له گه ل شتیکی دیکه
ده گونجیت؟

وهرزرى دووهم

په يامى په يمانى كۆن: به لئنه دراوه كان

۸. ئايا به راستى په يمانى كۆن شايانى خوښندنه وه يه؟

۹. ميژوو يكى ديار يكراو

۱۰. سۆز يك بۆ پيرۆزى

۱۱. به لئنى هيوابه خش

پرسيا ره كان بۆ رامان له په يمانى كۆن

به شی هه شته م

تایا به راستی په یمانی کۆن شایانی خویندنه وه یه؟

من دان به وه دا ده نیم که کاتیک زۆر له کتییخانه کان به سهر ده به م. یه کیک له و ئاراستانه ی که له کتییخانه ی عه مانی تینیم کردوو له ماوه ی چند سالیکی که می رابردوو دا ئه وه یه که زیاتر و زیاتر کتییی ئایینی ئه مبار ده که ن. بیگومان، زۆر جار کتییخانه کان له ژیر ناوی «رۆحانی» پۆلنیا ن ده که ن. هیشتا له م به شه دا که هه تا دیت گه شه ده کات، ده توانیت پۆلینی هه مه چه شنی وه کو فریشته کان، بیرو پای گه موگور، نووسراوه رۆژه لاتییه کۆنه کان به دی بکه یت. ههروه ها زۆر یک له و کتییانه فرۆشی باشیان هه یه.

پیتوایه خه لکی له بازاری کتیه رۆحیه کاندایا به دوا ی چیدا ده گه پیت که هه تا دیت گه شه ده سینیت؟ رینمایه؟ هیوا؟ وه لاهه که ی هه رچییه ک بیت، پیم وایه که خه لکیکی که م به دوا ی په یمانی کۆندا ده گه پین.

په یمانی کۆنت به بیر دیته وه: «له سه ره تادا» وه هه موو ئه مانه! ئه م وشانه نه ک هه ر کتییی پیرو ز ده کاته وه، به لکو په نگه به ناوبانگترین وشه کانی تپو کتییی پیرو ز بن، وه په نگه یه کیک له ناسراوترین ده سته واژه کانی زمانی ئینگلیزیش بیت^۴.

کیشه کانی په یمانی کۆن

ده بیت بگوتیت که زۆر یک له خه لکی ئه وه یه که م دیره پر شکویه ی په یمانی کۆنیا ن به دل نه بووه. زۆر خه لکی مه سیحی و نامه سیحی په یمانی کۆن زۆر به دریز و بیزارکه ر و لیل و پر له نهینن ده بینن. به لام مه گه ر په یمانی نوێ شوی پی په یمانی کۆنی نه گرتوو هه وه؟ هه ندیک که س پیا ن وایه که خویندنی په یمانی کۆن به به راورد به په یمانی نوێ وه ک خواردنی ماسی پر له ئیسکه له کاتیکدا ده توانیت پارچه گوشتیکی

a مه به سته نووسه ر له وشه ی “In the beginning” ی ئینگلیزییه که به واتای «له سه ره تادا» دیت - وه رگبیر.

بئ ئيسك بخۆيت، يان وهك ته ماشاكردنى ياربه كى گوره يه كه له سهر كورسيه كى خراپ و ديمه نى بهرچاوت سنووردار بيت له كاتيكدا ده توانيت له سهر گوڤه پانه كه پاره ستيت.

كيشه ي كه سانى ديكه له گه ل په يمانى كوندا كه ميك قوولتته. ئامازه ده ده ن به پيغه مبه ره تووره كانى، قوربانى به ئازه ليه كان، ياساكانى كه وا دياره به سهرچوو و كوئه، وه هه موو شتيك ناوده ئين به «سه ره تاي» يان «خام». به گوڤه ي ئه وه ي جياوازي كه لتوورى له سه رده مي ئيستاماندا به ربلاره، زه حمه ته بتواندرت كتييكت ده سته كه ويٽ كه زياتر له په يمانى كوئ دژ به سه رده مي ئيستا بيت. ره ننگه كه سيك بليت يه كيك له خراپترين پيشاندانه كانى ره گه زه رستيه له ميژوودا.

ئايا ئه مه كتيي خوداي تووره نيه كه پياويك ده كوژت ته نها به هو ي هه ولدانى بو جيگر كرنى سندوقيكى رازيندراوه، ئه وه ي ورج ده نيرت بو كوشتنى مندالان به هو ي بپريزيان به كه سه پيره كان، ئه وه ي به ماري كوشنده ئه و كه سانه بيدنگ ده كات كه بولهبول ده كهن؟^۹.

ئايا ئه مه كتيي هه ره شه و لافاو و زريان و ئاگر و كبريت نيه؟

ئه و تووره ييه ي له م كتييه دا دراوه ته پال خودا وا ناكات ئه مپرو بو زور كه س گوره و به هيئز ده ربكه ويٽ. له راستيدا ده كريت تووره ييه كى ئاوا بيتته هو ي ئه وه ي ئه و كه سه ي له هه موومان خودا په رستته پي واپيت خودا كه ي توندوتيزه: خودا يه ك كه وا ده كات نه پيه رستين، به لكو ليى بترسين؛ بابه تيك نه ك بو سه رسامى، به لكو بو گالته جارى. ئيستا، ئيمه چووين و گوتمان. وه له كتييكي مه سيحيدا! گويم ليووه خه لكى له شوينه كانى ديكه شتى وا ده ئين. ئيت ره ننگه راستگو بين كه له كتييكي مه سيحيدا زور كه س ئاوا بير له په يمانى كوئ ده كه نه وه.

ئه م كيشانه نو ئ نين

بيگومان ئه م جوړه بير كرنه وانه نو ئ نين. به دريژايى ميژووى كليسا خه لكانيك هه بوونه شه رميان به په يمانى كوئ بووه. نزيكه ي كوئايى سه ده ي دووه م، پياويك

a سه رژميري ۲۱: ۴-۹؛ دووه ساموئيل ۶: ۶-۹؛ دووه پاشايان ۲: ۲۳-۲۵.

به ناوی (مارسیۆن) و شوپنکه وته کانی په یوه نندیان له گه ل مه سیحیه کانی دیکه دا پچراند. ته واوی په یمانی کونیان پرت کرده وه، له بهر نه وهی پیمان و ابوو خودا که ی زور دلپه ق و توقینه ره و له گه ل خودای عیسای ناسیره یی ناگونجیت. بیگومان، په یمانی کون کتیبی پیروزی عیسای ناسیره یی بوو! (ههروه ها مارسیۆن ته نها ئینجیلی لوقا و ده نامه ی په یمانی نوئی په سه ند کردبوو).

هه رچه نده کلپسا به خیرایی و به گشتی نه شته رگه رییه که ی مارسیۆنی بو کتیبی پیروز پرت کرده وه، به لام زور جار په یمانی کون له لایه ن ئیمه ی مه سیحیه ئینجیلییه کانه وه تووشی چاره نووسیکی هاوشیوه بووه. ئیمه له و باره یه وه لیدوانی یه زداناسی ناده یین، به لام کاریگه رییه که وه ک یه که. په نگه چه ند چیروکیکی باش له سه ر یوسف و داود و موسا و ئه لیا س وه برگیرین. له وانیه ئماژه به دوو زه بوور بکه یین، چه ند په ندیک باس بکه یین، وه ستایشی ده راسپارده که بکه یین. به لام به شیوه یه کی گشتی به ساده یی پشتگوپی ده خه یین.

پلامان بو تیگه یشتن له په یمانی کون

باشه، پیش نه وهی بریاری رامالین بده یین بو به شیکی گه وره ی کتیبی پیروز، پیشنیار ده که م که تیگه یشتنمان بو ناوه روکی په یمانی کون زیاد بکه یین. هه روه ک له و لیکولینه وه یه دا کردم بو ته واوی کتیبی پیروز، ده مه ویت له ژیر سی ناونیشاندا په یمانی کونتان بو پوخت بکه مه وه: یه که م، میژووکی دیاریکراو؛ دووه م، سوژیک بو پیروزی، سییه م، به لینی هیوا به خش.

من ناتوانم مامه له له گه ل هه موو نه و پرسیارانده ا بکه م که سه باره ت به په یمانی کون هه تانه، به لام ده توانم له چوارچیوه یه کدا یارمه تی بده م، که له سی به شی داهاتوودا ده یکه یین. هه ندیک که س په یامی په یمانی کونیان پوخت کردوته وه له وهی «گه لی خودا له شوینی نیشته جیبوونی خودا له ژیر فه رمانپه وایی خودا». به واتیه ک، نه مه هاوشیوه ی نه و پیشنیاره ی منه که ده یکه م. ده مه ویت په یامی په یمانی کون پوخت بکه مه وه له ده سه ته واژه ی «نه و به لپنانه ی دراو». نه و به لپنانه ی خودا له په یمانی کوندا دای، له په یمانی نویدا هینایه دی، به تایبه تی له عیسای مه سیحدا.

ههروهك گوتتم، چوارچيويه بنه رته تى سى به شى داهاتوو وهك خوئ ده ميئته وه، به م شيويه هه نديك له و بابه تانه ي كه پيشتر خوئندوو ته وه لي ره دا دووباره ده بيته وه. به لام زوربه ي نوئ ده بيت له بهر ئه وه ي ئامانجمان قوولبوونه وه ي زياتره. ئامانجمان چييه؟ من پيم وايه ئه گهر بتوانين باشتر له په يمانى كوئ تيبگه ين، ئه وا هه نگاويكى گه وره ده نيئين به ئاراسته ي تيبگه يشتنى زياتر له په يمانى نوئ، واتا باشتر تيبه گه ين له مه سيح و مه سيحى بوون و خودا و خوئمان.

به شی نۆیه م

میژووئیکی دیاریکراو

ئیمه هیچ له پهیمانی کۆن تیناگهین - یان له و ئه و خودایه ی که رایده گه یه نیت تیناگهین - ئه گهر ئیمه له وه تینه گه شتین که پهیمانی کۆن باسی میژووئیکی دیاریکراو ده کات. من ده زانم که ههر ته نها وشه ی «میژوو» بلیم هه مووان خه ویان لیده که ویت. ده زانم که میژوو ناوبانگیکی خراپی هه یه که زۆر بیزارکه ره. په نگه له قوتا بخانه فی کرابیت بو له بهر کردنی لیستی دریژی بهروار و ناوه کان. داوا ی لی بردن ده که م بو ئه مه. هه موو ئه م به شه لیستی دریژی بهروار و ناوه کان نیه! له راستیدا، چیرۆکی پهیمانی کۆن زۆر سه رسورهینه ره.

چیرۆکه که (گێرانه وه که)

ئه م به شه به لاپه ره ی یه که می کتیبی پیروژ ده ست پئ ده کات: ”له سه ره تا دا خودا ئاسمان و زه ویی به دیهین.“ (پهیدا بوون ۱: ۱). سه رنج ده، ئه م چیرۆکه سه رسورهینه ره ده ستی ده کات به وه ی هیچ شتیک نه بوو. وه پاشان شتیکی نا ئاسایی روو ده دات: له نه بوونی هیچ شتیکه وه شتیکمان ده ست ده که ویت.

له و شته دا، کاری داهینه رانه ی خودا ده بینین. یه که م، دروست بوونی شتی بی پوچ - ئاو، زه وی، خوړ. ئینجا خودا ژیان ده هیئت - گیا، ماسی، بالنده، ئازه ل. په نگه له پوژنامه کان خویندی بیه وه ده رباره ی ئه وه ی که زانا کان چه نده خو شحال بوون کاتیک پیمان وابوو په نگه ئاو یان له سه ره هه ساره ی مه ریخ دۆزی بیه وه، چونکه له و شوینه ی ئاو هه یه، ژیان هه یه. په نگه ئه مه بو زانا کان سه رنجرا کیش بیت، به لام بو مه سیحیه کان شتیکی سه رسامکه رتر ئه وه یه که پاشان خودا چی کرد: خه لکی له سه ره وینه ی خو ی دروست کرد، بو ئه وه ی په نگدانه وه ی که سایه تی ئه و بن. هه موو ئه مانه له دوو به شی یه که می کتیبی پیروژ دا روو ده دن.

له به شی سییه مدا، یه که م مرو ف له خودا یاخی ده بیت، له ئه نجامی ئه مه دا ته واوی گه ر دوون ده که ویت.

له به شه کانی چوار هه تا شه ش، چیرۆکی لیکه له شه شه ده خویننه وه، له قایینی کورپی یه کهم دهستی پیکرد که براهی ده کوژیت، هه تا خه لکی سهرده می نوح، نه وانهی که نه وه نده خراب بوون که خودا بریاری دا هه موو زهوی له ناووبات. په نگه وا بیربکه یته وه که «پیم وایه نه گهر ته نها به یه ک پیای چاک و خیزانه که ی ده ست پیکهین، میژووی مروّف باشر ده بیت». بیگومان مروّفایه تی باشر نه ده بوو.

له به شی ده دا، جیهان ئاوه دان ده بیته وه و پاشان دووباره لیک هه لده وه شیته وه، به شی یازده پوخته ی چیرۆکی تاوه ری بابل. له بابل، مروّفی لووتبه رز هه ولّ ده دات سه ربه خوّ بیت و له ژیر ده سه لاتی خودا ده ریچیت، که خودا به هوکمدانیکی زیاتر وه لامی دانه وه.

ئینجا له به شی دوازه، خودا ئیبراهیمی بانگ کرد، ئەمه ش ئاماژه به ده ستپیک سهره تایه کی نوئی دیکه.

پیش نه وه ی زیاتر بچینه پیشه وه، پیوسته تیبینی نه و میژووه دوور و دریزه بکهین که له کتیبی پیروژدا هه یه. من خوّم پیم وایه زۆربه ی میژووی جیهان په نگه پیش سهرده می نوح پرویداییت وه ک نه وه ی له په یدابوون به شی شه شدا توّمار کراوه. له نامه ی دووه می په ترۆسی نیردراودا ئاماژه به جیهانی پیش لافاوه که ده کات وه ک «جیهانی کوّن» یان «نه و سهرده مه ی که دواتر بووه» (دووه م په ترۆس ۲: ۵، وه رگیرانی نووسه ر). ده کریت سه ره له دان و کهوتنی هه موو نه و ئیمپراتۆریه تانه ی که ته نانه ت خه ومان پیوه نه بینین به ر له کاتی نوخدا بوو بیتن. ههروه ها، مه ودا ی زه مه نیی ئیبراهیم هه تا عیسا وه ک مه ودا ی زه مه نیی هانتی عیسا یه هه تا ئیستا.

به هه ر حال، خودا ئیبراهیمی بانگ کرد بوّ نه وه ی بیته یه کهم گه لی نوئی خودا. خودا نه وه به ئیبراهیم ده به خشیت. له ریگه ی نه وه ی ئیبراهیمه وه، یاقوب (ههروه ها پیی ده گوتریت ئیسرائیل)، گه لی خودا ده ست ده کهن به گه شه سه ندن. له دوای زنجیره یه ک له به رزی و نزمی له چاودیری خودایی، نه م خه لکه له میسر وه ک کوّیله کوّایان پیدیت، به لام به خیرایی دووباره گه شه ده که نه وه بوّ نه وه ی بنه گه لیک گه وره.

ئینجا موسا گه لی ئیسرائیل (که به ناوی نه وه که ی ئیبراهیمه وه ناوئرابوو) له میسر

دەردەھێنیت. سەرھەتا خودا شەریعەتی دایە ئیسرائیل، کە جیا یان دەکاتەو وە ک گەلی تاییەتی خۆی. دووھم، ئەو خاکە ی پێدان کە بە ئینی پێدابوون پێیان بدات، ئەم خەلکە دەستیشانکراو تێیدا دەژین و کەسایەتی خودا پێشانی نەتەوکان دەدەن. بەلام لە جیاتی پێشاندانی کەسایەتی خودا، سەرلێشێواوی رەوشتی و سیاسیان نیشان دان لە ماوہی فەرمانرەواہیەتی ئەو سەرکردانہی کە پێیان دەگوترا رابەران.

پاش چەند سەدەہیک، گەلی ئیسرائیل داوای پاشایەک دەکەن و وەریدەگرن، شاول دەبیتە پاشا، ئینجا لە داوای ئەویش داود دەبیتە پاشا. ماوہی فەرمانرەواہیەتی داود باشترین نمونەہیە بۆ شانشینیک کە تێیدا پیاوی ھەلبژێردراوی خودا و وشە ی خودا فەرمانرەواہیەتی بە سەر گەلە کەیدا بکەن. ئیتر دەتوانریت بگوتریت گەشە سەندنی شانشینە کە و بنیادنانی پەرستگا لە لایەن سلیمانی کورپی داود دەگاتە لوتکە. بەلام سلیمان لە زۆر لایەنەو لە خودا دوورکەوتەو؛ لە ژێر فەرمانرەواہیەتی رەحەفە عامی کورپی سلیمان پاشایەتیە کە بوو بە شەوہ. ھەردوو پارچە کە دابەشبوو کە ی گەل تووشی بپەرستی بوون، ھەتا ئەوہی لە کۆتاییدا خودا لە پێگە ی ئیمپراتۆریەتی ئاشوریەو نیوہی باکووری وێران کرد. پاش زیاتر لە سەدەہیک، نیوہی باشوور پاریچ کران بۆ بابل. چەند نەوہیک لە راپێچکراوی ژانیان تێپەراند، ئینجا گەل دەگەرێنەو و پەرستگاگە و شورای ئۆرشەلیم بنیاد دەنێنەو. ئەمە ئەو شوینەہی کە میژووی پەیمانی کۆن کۆتایی پێدیت، خەلکی تووشی بپھیواہیەکی تەواو و پشت نەبەستن بە خودا دەکات.

ئەمە ئەو میژوویە کە لە سی و نۆ سپارہی پەیمانی کۆندا ھاتووە. ھەر وہ ک دەزانن پەیمانی کۆن تەنھایە ک کتیب نییە، سی و نۆ کتیبی بچوو کە ھەمووی پیکەو دەبنە پەیمانی کۆن.

سی و نۆ کتیب

وہ ئەم سی و نۆ کتیبە زۆر جیاوازن لە یە کتر. ئەگەر تەماشای خشتە ی ناوہرۆکی پەرتووکی پیرۆز بکەیت، دەتوانیت پۆلینە سەرەکیەکان جیا بکەیتەو. پێنج سپارہی یە کەم (پەیدابوون ھەتا داواتار) پێنج سپارہ کە ی موسایان شەریعەت پیکدەھێنن. داود سپارہی داوای ئەوہ (یەشوع ھەتا ئەستێر) پێیان دەگوتری «میژوو». پیکەو

ئەم حەقدە سىپارەيەي يەكەم لە بەدپەيتانەووە هەتا گەرانەووەي راپيچكر اووان لە بابل نزيكەي چوار سەد سال پيش مەسيحە. پينج كتيبي داهاوو (ئەيوب هەتا گوراني گورانپەكان) پي دەگوتريت نووسراووەكان. ئينجا حەقدە سىپارەي كوتايي پيشبينيەكانن (ئيشايا هەتا مەلاخي). يەكيك لە و رينگاكانى دابەشكردى پەيمانى كوڤ، ئەووەيە بلين لە گرووي يەكەمدا حەقدە سىپارە هەيە، پينج لە گرووي ناوهراس، لە گرووي كوتاييش حەقدە سىپارەي ديكە هەيە. ليرەدا ئەو دابەشكارپە دەگرينە بەر.

گيرانەووەيەكي ميژووي

حەقدە سىپارەي يەكەمي گيرانەووەي ميژووي (لە پەيدا بوونەووە هەتا ئەستير)، بە تەواوي ريكخستينيكي ميژوويين (واتە لەداي يەكتر هاتوون). لەگەل ئەو هەشدا، ميژووي ئەم سىپارەني ميژوويكي وشك نپە كە ميژوونووساني سەردەمي ئيستا دەنيووسنەووە بو ئەووەي بابەتيانە و هاوسەنگ پيت. نەخير، ئەووە ميژووي دانپيدانانە. ئەووە ميژوويكە لەلايەن كەسانيكەووە نووسراووە كە دەزانن خودا كيپە و ئەوانيش گەلي ئەون.

- سىپارەي پەيدا بوون، هەروەك پيشتر گوتمان، باس لە چۆنيەتي بەدپەيتانەي جيهان و يەكەمين مروف دەكات. باخچەي عەدەن وينەيەكي خودا و مروفمان پيشكەش دەكات كە لە ئاشتپەيكي تەواودا دەژين، كە جارپيكي ديكە نايينينەووە هەتا ئەو كاتەي دەروپنە ئيو كوتا شاري ئاسماني كە لە سىپارەي ئاشكراكردني پەيماني نويدا هاتووە. بيگومان ئەم ئاشتپەي بەهووي كەوتني مروفەووە (واتە گوناھي يەكەم)ووە نەما. ئينجا خودا لە رينگاي ئيراهيم و نەووەكانيپەووە پلاني رزگاري خووي دەست پيدەكات. لە كوتايي سىپارەي پەيدا بووندا گەلي خودا - گەلي ئيسرائيل - لە ميسر كۆبلايەتي دەكەن.

- سىپارەي دەرچوون ميژووي گەلي خودايە كە لە مردني يوسف لە ميسرەووە دەستپيدەكات و بەرەو كوچكردي گەلي خودا بو چۆلەواني دەرپوات، وە دواتر دپتە سەر بنياداناي چادريك كە هپمايە بو ئامادەبووني خودا لەگەل گەلەكەيدا. خودا موسا بەكار دەهپيت بو گەياندني شەريعت و بو رزگاركردي گەلەكەي.

- لئقییه کان پوخته‌یه کی یاساکانی خودا پیشکەش دەکات که له بیاباندا داوێه‌تییه که له‌که‌ی. ئەم یاسایانە تیشک دەخەنە سەر کیشە‌ی نزیکبوونە‌وه‌ی مروڤی گوناھ‌بار له خودای پیرۆز. پیرۆزی بابە‌تی سپارە‌ی لئقییه‌کانە.
- سپارە‌ی سەرژمێری چیرۆکی چوونی گە‌لی ئیسراییلە بوو خاکی بە‌لێندراو. باسی چە‌ند حاله‌تیک دەکات له ناپاکی خە‌لک، له‌گە‌ڵ دلسۆزیی بە‌رده‌وامی خودا.
- سپارە‌ی دواوتار پیتی دە‌گوتریت دواوتار (دیوئۆنۆمی - Deuteronomy) چونکە باسی پێدانی دووهم یاسا دە‌کات (deutero = دووهم؛ nomos = یاسا). گە‌لی خودا گە‌یشتنه‌ کۆتایی سەرگە‌ردانییە‌که‌یان که چل سالی‌ی خایاند. بە‌تە‌مه‌نه‌کان مردوون. ئیتر ئیستا خودا یاسا دووبارە‌ دە‌کاتە‌وه‌ بوو ئەم نە‌وه‌ نوێیە‌ که خۆیان ئامادە‌ دە‌کە‌ن بچنه‌ ناو خاکی بە‌لێندراوه‌وه‌.
- یە‌شوع باسی دە‌ستبە‌سەر‌داگر‌تی خاکی بە‌لێندراو و دابە‌شکردنی دە‌کات بە‌سەر دوازدە‌ هۆزە‌که‌دا. یە‌شوع له‌دوای موسا فەرمان‌پەر‌وایە‌تی گە‌لی خودای کرد.
- له‌دوای ئە‌وه‌ رابەر‌ان دیت که چیرۆکی چوارده‌ دادوهره‌ که له‌دوای یە‌شوع فەرمان‌پەر‌وای ئیسراییل بوون (یان هەر‌یمه‌کانی ئیسراییل). گە‌ل به‌ بە‌رده‌وامی نازاوه‌یان دە‌نایه‌وه‌، ئە‌م رسته‌یه‌ پوخته‌ی ئە‌وه‌ سەر‌ده‌مه‌مان پێ‌ده‌لێت: «له‌وه‌ سەر‌ده‌مه‌دا هیچ پاشایه‌ک له‌ناو ئیسراییلدا نه‌بوو و هەر‌که‌س ئە‌وه‌ی ده‌کرد که له‌بەر‌چاوی خۆی راست بوو.» (رابەر‌ان ۲۱: ۲۵).
- پائووس چیرۆکی کورته‌ له‌ ماوه‌ی سەر‌ده‌می رابەر‌ان پوویداوه‌. وه‌ک چیرۆکی راکه‌یان‌دنه‌ له‌ په‌یمانی کۆندا، که‌ پێ‌گای ئاماده‌ کردووه‌ بوو له‌دایک‌بوونی داود.
- یه‌که‌م و دووهم ساموئیل ده‌رباره‌ی دوایین رابهره‌، ساموئیل؛ پاشای «ده‌ستیکی هه‌له‌»، ساموئیل؛ وه‌ یه‌که‌م پاشای راسته‌قینه‌، داود.
- یه‌که‌م و دووهم پاشایان تیشک ده‌خه‌نه‌ سەر‌ پاشایه‌تی سلیمانی کورپی داود، پاشانیش که‌وتنی سلیمان و نه‌وه‌کانی. پاشایه‌تییه‌که‌ له‌ سەر‌ده‌می رە‌حە‌فه‌عامی کورپی سلیمان دابه‌ش ده‌ییت بوو دوو به‌ش، که‌ رە‌نگه‌ هەر‌ له‌ سلیمان‌وه‌ هاتبێ‌ته‌ خواره‌وه‌. جگه‌ له‌وه‌ی پاشایه‌تییه‌که‌ له‌ چە‌ندین لایه‌نه‌وه‌ بووژانه‌وه‌ی

به‌خۆوه بینیبوو که جیی سه‌رنجه، هه‌نگاو به هه‌نگاو هه‌ردوو شانشینى باکوور و باشوور له‌نیو بئ‌ره‌وشتی و بته‌رستیدا هه‌لوه‌شانه‌وه.

• یه‌که‌م و دووهم پوخته‌ی میژوو جوړیک له پوخته‌ی هه‌موو شتیک پیشکه‌ش ده‌که‌ن، له ئاده‌مه‌وه هه‌تا سه‌ره‌تای راپیچکردن. سه‌رنجیان له‌سه‌ر داود و سلیمان و رۆلی په‌رستگا و پاشاکانی شانشینى باشووره که راپیچ ده‌کری‌ن.

سئ کتیبی کۆتایی میژوو ده‌رباره‌ی راپیچکردن و گه‌رانه‌وه‌یه له راپیچکراوی:

• عه‌زرا باسی گه‌رانه‌وه‌ی جوله‌که‌کان ده‌کات له راپیچکراوییان له بابل و بنیادنانه‌وه‌ی په‌رستگا.

• نه‌حه‌میا دريژه به چیرۆکه‌که ده‌دات به باسی دروستکردنه‌وه‌ی شوراکانی ئۆرشه‌لیم، به‌شیکه له به‌لینه‌کانی خودا بو گه‌رانه‌وه‌ی گه‌له‌که‌ی خۆی.

• ئه‌ستیر دوايين سپاره‌ی میژوو. چیرۆکیکه له رزگاری خودا بو کۆمه‌لگای جوله‌که له‌نیو ئیمپراتۆریه‌تی فارسدا که ماوه‌یه‌کی زۆر بوو له راپیچکراویدا بوون.

نووسراوه‌کان

پینج سپاره‌ی ناوه‌راستی په‌یمانی کۆن ناسراون به نووسراوه‌کان، تیشک ده‌خه‌نه سه‌ر هه‌ندیک ئه‌زموونی که‌سی که سائیک له‌نیو گه‌لی خودا. ئه‌مانه به زۆری کۆکراوه‌ی ئه‌ده‌بی ژیرمه‌ندی و شیعری په‌رستش و ئه‌ده‌بی رپۆره‌سمی نیو په‌رستگان.

• ئه‌یوب چیرۆکیکه ده‌رباره‌ی پیاوچاکیک که له‌لایه‌ن خوداوه تاقیکراوه‌ته‌وه. نازانین که‌ی سپاره‌ی ئه‌یوب نووسراوه.

• زه‌بووره‌کان نزای شیعریه‌ی و ستایش و دانپیدانان و لاواندنه‌وه‌یه بو خودا. وا دیاره‌نیوه‌ی له‌لایه‌ن داوده‌وه‌نووسراوه.^a له‌ماوه‌یه‌کی زه‌مه‌نی دريژدانووسراوه.

a نزیکه‌ی نیوه‌ی زه‌بووره‌کان له‌لایه‌ن داوده‌وه‌نووسراوه و نیوه‌که‌ی دیکه‌ی له‌لایه‌ن که‌سانی دیکه‌وه نووسراون، وه‌کو کورانی قۆره‌ح و ئاساف - وه‌رگیر.

- په نده كان دانايي سلیمان و كه سانی ديكه پيشكهش ده كهن سه بارهت به ژيان.
- ژيرمه ندى، ئه مهش له لايه ن سلیمان هه نووسراوه، باسى گه پرانى پياويك ده كات به دواى به خته وه رى و واتاى ئه م جيهانه دا. وه ك چيروكي پياويك ده خويزته وه كه شه و به شه قامدا ده روات، چراكه ي چهن د كوژلايكي داخراو پروناك ده كاته وه و ده لپت: «ئمه باش نييه؛ ئه مه باش نييه؛ ئه مه باش نييه.»
- گوژانى گوژانیه كان كوژراوى كوژه لپك گوژانى خو شه ويستيه له نيوان زاوا و بووكه كه ي. جه خت له سه ر گرنگي په يوه نديى خو شه ويستی ده كاته وه.

پيغه مبه ران

دوايين كوژه له ي سپاره كانى په يمانى كوژ پيغه مبه رانن. ئه گه ر حه فده سپاره ي يه كه م گپړانه وه ي ميژوويى پيشكهش بكن، وه پينچ سپاره ي ناوه پراست په نگدانه وه ي كه سانی جوړاو جوړ پيشكهش بكن، ئه وا ئه م دوايين كوژه له يه كه پيكدین له حه فده سپاره، سه رنج و تيبينى خودا پيشكهش ده كهن له سه ر ميژووي ئيسرائيل، به تايه تي ياخيوونى ئيسرائيل له فه رمانه كانى خودا.

پينچ سپاره ي يه كه م پيان ده گوژيت «پيغه مبه رانى گه وره» به هو ي قه باره ي سپاره كان؛ هه نديكيان زور دريژن.

- ئيشايا پيغه مبه ر بوو له شانسينى باشوور كه پيى ده گوژرا شانسينى يه هودا. سى و نو به شى سه ره تاي پيكدیت له پيشبينى بو ديلىتى و راپيچكردنيان. پاشان به شه كانى چل هه تا شه ست و شه ش ئامازه ده كهن بو گه پرانه وه و رزگار بيان له ئاينده دا.

- يه رميا له ماوه ي ئه و چهن د سالي كه ئورشه ليم گه مارو درابوو، پيشبينيه كانى راده گه ياند، گه مارو يه كه له سالي ۵۸۶ ي پيش زايين به كه وتنى شاره كه كوژتايى هات. پاش ئه وه ش حه وت سال له دواى كه وتنى شاره كه به رده وام بوو له پيشبينى.

- شينه كانى يه رميا، شيوه نى يه رميا ي پيغه مبه ره بو گه مارو و ويرانكردنى ئورشه ليم.

• حزقیئیل له هه مان کاتدا له بابل پیشبینی کرد. له راستیدا له لایه ن نه بو خود نه سر له ۵۹۷ پیش زاین له ئۆرشه لیمه وه پاپیچ کرابوو بۆ بابل. له گه ل ژماره یه ک جوله که ی دیکه. حزقیئیل وه ک کاهینیک مه شقی پی کرابوو، وه له دژی یه هودا پیشبینی کرد بۆ پروو خانی ئۆرشه لیم، پاشان به لینی هوکمدانی خودای راگه یاند بۆ نه ته وه کان و گه راندنه وه ی گه لی خودا بۆ شوینی خو یان.

• دانیال، به شیک له پیشبینی و به شیک له میژوو، چیرۆکی دیلیکی پاپیچکراوی جوله که له بابل تۆمار ده کات و چۆن خودا له و شوینه به کاری هینا.

له دوای پینچ کتیپی پیغه مبه رانی گه و ره، دوازه کتیپی پیغه مبه رانی بچووک دیت. ئه و سپارانه به پیغه مبه رانی بچووک ناوده برین نه ک له بهر ئه وه ی که هیچ گرنگیان نییه، به لکو ته نها له بهر ئه وه ی قه باره یان بچووک تره.

• هۆشه ع پیشبینی بۆ شانشین باکوور کرد (که به گشتی پی ده گوترا ئیسراییل) له هه مان کاتدا که ئیشایای پیغه مبه ر پیشبینی بۆ شانشین باشوور ده کرد. هۆشه ع باسی ناپاکی ئیسراییلی کرد. خودا ژنه داوینیسه که ی هۆشه عی وه ک نمونه یه کی زیندوو به کارهینا که چۆن ئیسراییل ناپاکی له گه ل خودا ده کرد.

• یۆئیل هوکمی داها تووی خودای بۆ شانشین باشوور راگه یاند. ئینجا به لینی دا که نیعمه تی خودا له دوای تۆبه کردنیان دیت. (له راستیدا ئه مه بابته ی سه ره کی زۆربه ی ئه و پیغه مبه رانه یه.)

• ئامۆس پیشبینی هوکمدان و گه رانه وه ی ئیسراییلی کرد، شانشین باکوور، له کاتیکدا ئیشایا له باشوور پیشبینی ده کرد.

• عۆبه دیا پیشبینیه زۆر کورته که ی بۆ هوکمدان له دژی ئه دۆم راگه یاند، یه کیک له دراوسیکانی یه هودا. ههروه ها هیوای بۆ ئیسراییلیه تیکشکاوه کان راگه یاند.

• کاتیک خودا یونسی نارد بۆ پیشبینی کردن بۆ شاری نهینه وای ئاشوری، ئه و هه لات و ماسیه کی گه و ره قوتی دا. له ناو زگی ماسیه که دا نوژی کرد، تۆبه ی کرد و پرگار کرا و له کو تاییدا گوپراهه لی فه رمانی خودا بوو.

• میخا له هه مان ئه و کاته دا پیشینی کرد که ئیشایا و هۆشه ع پیشینیان کرد. باسی حوکمدان و رزگاری بو ئیسرائیل و یه هودا کرد.

• ناحوم، که دواى سه د سال له یونس ژیاوه، ده رباره ی حوکمی خودا له سه ر شاری نهینه و ا قسه ی له گه ل کردن. هه روه ها به لئینی رزگاری یه هودای راگه یاند بو داهاتوو.

• حه به فوق به بیرى گه لی خودای هینایه وه که له سه رده میکی خراپه کاریدا ده ژین که حوکمی خودا به دلنایى دیت، هه روه ها ده توانن متمانه بکه ن به به لئینی خودا بو نوکردنه وه و پاراستنی ته واوه تی.

• سه فه نیا دلنایى دا که خودا حوکمی یه هودا ده دات. هه روه ها بانگی کردن بو تۆبه کردن، وه دلنایى دا له داهاتوو دا به ره که تدار ده بن.

سى پیغه مبه ری کوتایى له ماوه ی بنیادنانه وه ی ئۆرشه لیم له ژیر سه رکر دایه تی عه زرا و نه حمیا پیشینیان کردوو.

• حه گه ی هاوسه رده م بووه له گه ل زه که ریا. ره نگه له ماوه ی راپیچکراوی له بابل له دایک بوویت، به لام گه رایه وه ئۆرشه لیم و خه لکی هان دا بو بنیادنانه وه ی په رستگا.

• زه که ریا، هاوسه رده می حه گه ی بوو، له دواى دوو مانگ له حه گه ی پیشینی کرد و به راگه یاندنی بینینی چه ند مۆته که یه که وه (خه ونی ناخوش) هیرشی کرده سه ر ئایینی لاوازی خه لک و پیشینی سه رده می مه سیحی کرد.

• مه لاخی، ره نگه هاوسه رده می نه حه میا بوویت له ئۆرشه لیم پاش راپیچکردن، ئه ویش هیرشی کرده سه ر پشتگویشخستنی ئایین له لایه ن گه له وه و به لئینی هانتی مه سیحی راگه یاند. ئه و دوایین پیغه مبه ری په یمانی کۆنه.

ئه وه ی میژوو فیрман ده کات

هه موو ئه م میژوو فیрман ده کات که خودا که ساتیکی زۆر تابه تی بو خو ی هه لبژاردوو. هه ندیک که س هه ست ده کهن که نادا په روه رانه یه بو خودا که

ئەو كەسەى خۆى دەيهوئىت هەلبىژئىرى. بەلام با بەبىرت بەئىنمەهه، خودا جىهانى دروست كرد. ئەو دەتوانىت هەرچى بيهوئىت بىكات. گەلىكى ديارىكراوى هەلبژارد بۆ ئەوهى فئىران بكات خودا كئيه، وه واتاى چىيه پىرۆز بئىت، هەر وهها واتاى چىيه كە گەلهكەى كە گوناھبار بن و پاشان پشت بە خودا و بە بەزەبىهكەى بەستن.

كاتىك دەگەرئىنەوه دواوه و تەماشائى پئىداچوونەوهى گشتى دەكەين، دەبىنن كە ئىمە بەشېك لە يەزدانناسى بەجەستەنەبووى خودامان نىبە؛ ئىمە سروشىكى روون و تەواو تايبەتەمان هەيه سەبارەت بە ئەو. تئىبىنى ئەوه دەكەين كە لە راستىدا خودا لەگەل گەلهكەى كار دەكات. دەبىنن خودا چۆنە، وه چۆن گەلهكەى كاردانەوهيان بۆى هەيه، لە بەرامبەردا ئەو چۆن هەلسوكەوتيان لەگەل دەكات. ئەمە بەرەو دووهم شت دەمانبان كە پئوىستە لە پەيمانى كۆندا تئىبىنى بكەين، كەوا پاش ئەمە دەچىنە سەر باسى.

به شی دهیه م

دلگهرمی بو پیرۆزی

دهبیت نهك ههر له میژووی تایبهتی ئیسرائیل تیبگهین، ههروهك له دوایین بهش باسمان کرد، بهلكو دهبیت تهماشای دلگهرمی خوداش بکهین بو پیرۆزی.

ههروهك لهویدا گوتم، زۆر كهس دهلین كه خودای پهیمانی كوون خودایهکی توورپهیه، وه حوكمی لهسهر دهدهن كه ستهمكاره. راسته خودا توورپه دهبیت، بهلام لهبهر ئهوه توورپه دهبیت چونكه دادپهروهه! به كورتی، پیم وایه كه به شیوهیهکی باشتر له خودا تیدهگهین ئهگهر له كهسایهتییهكهی تیبگهین.

په یوهندی له ریگهی پهیمانوهه

كاتیک ئیمه ی باوهردار پیکهوه به شداری له دوایین شیوی پهروهردگار^a دهکهین، زۆربه ی کات وشهکانی عیسا دهخوینینهوه كه دهفهرمویت: «ئهم جامه پهیمانی نوپه به خوینی من». عیسا وشه ی «پهیمان» ی راستهوخۆ له پهیمانی کونهوه وهرگرتووه، كه چه مکیکی زۆر گرنگه. ئیستا، پهنگه ئهوه وشه ی پهیمان به بو توو شتیکی وشك و یاسایی بیت، بهلام له کتیبی پیرۆزدا به هیچ شیوهیهك ئاوا نییه. چه مکی په یوهندییه! خودا پهیمانکانی به کارهینا بو پراکتیشانی گهلهکه ی بو په یوهندی له گهله خوئی. له چوارچیوهی پهیمانی خودادا، ههست به خووشهویستی خودا دهکهین و پیرۆزییهکه ی دهردهبرین.

به کورتی، خودا دلگهرم بوو بو ئهوه ی گهلهکه ی كه هاوپهیمانی بوون به تایبهتی خویمان بو ئهوه تهرخان بکهن و كهسایهتی و ژیانیان وهك هی ئهوه بیت. بوپه له کتیبی پیرۆزدا گونا کیشهیه، چونكه گونا وهك خودا نییه. كه مترین شوینهواری گونا له خودا نییه، ههر بوپه کیشه ی گهوره بو مرووف دروست دهکات. خودامان لی جیا دهکاتهوه.

a دوایین شیوی پهروهردگار، یادی دوایین ئیواره خوانی عیسا به كه عیسا بو دوایین جار له گهله قوتابیهکانی ئیواره خواتیکیان ساز کرد و لهو کاتهدها عیسا ههنديک رینمایي به قوتابیهکانی دا - وه رگير.

له گونا تووره بوون

ئايا پهيمانی کون خودايه کمان پي ده ناسيټيت که تووره يه؟ به لي، به لام ده رپرینه کانی بو تووره يی سته مکارانه نين. تووره يه که ي پابه ندبوونی خو يه تی به که سایه تی پيروزی خو ی و دژايه تی تونديه تی بو گونا هی مرؤف. گونا ه (سه ريچيکردنی پاسپارده کانی خودا) گه لی خودا له خودا داده بريټ و پيوستيان روون ده کاته وه بو ناشتوونه وه له گه لی^a. به کورتي، ده کرؤ خودا تووره بيت له بهر نه وه ی گونا پشتگو ي ناخات و تووره ده بيت له و خراپکاريبانه ی که به ديهيټراوانی نه نجامی ده ده ن.

پهيمانی کون به راشکاو ي ده ليت که هه موو مروقتيک گونا ه باره،^b و باسه که به خيرا ي ده چيټه سه ر نه وه ی که مروف خو ي توانای مامه له کردنيان نييه له گه ل گونا هدا (پروانه رؤما ۳: ۲۰؛ گه لاتيا ۲: ۱۶). له بری نه وه، نه و په يوه ندييه ی که گونا ه شکاندوويه تی پيوستی به جوړيک له دوو باره بنيادنانه وه هه يه. به لام نه مه چون رووده دات؟ به له بهر چاوگرتنی پيروزی خودا، به لام پرسيار نه وه يه که چون ناشتی له گه ل خودا ديټه کايه وه؟

که فارهت ده بيته هو ي ناشتوونه وه

نه مه نه و شوينه يه که ئاماژه کانی کتيبی پيرو ز بو که فارهت گرنگيه کی زوری هه يه. پيوسته که فاره تکردن له تيوان دوو لايه ن دا بکريت. بيروکه ی پيشکه شکردنی کرداريک يان نه ريتی که فارهت بو رازيکردنی خودا، شتيکی ناوازه نه بووه له ئيسراييلي کوندا؛ له راستيدا شتيکی بهر بلاو بووه له نيو ئاينه کونه کاندا. به لام پهيمانی کون بيروکه ی که فاره تی به شيوه يه کی ناوازه خسته نيو چوارچيوه ی په يوه ندي، بويه به شيوه يه کی ته واو جياواز له جيها نی کون ئاماژه به ناشتوونه وه ده کات.

قوربانی به ره و که فارهت ده مانات

چهند ويټايه ک به کارهاتووه بو باسکردنی که فاره تکردن له پهيمانی کوندا. به لام بهرچاو ترين ويټاکردن نه وه يه که خودا گه له که ی فيري قوربانيکردن کردووه.

a په ننده کان ۱۵: ۲۹؛ ئيشايا ۵۹: ۲؛ حبه قوق ۱: ۱۳؛ کؤلوسی ۱: ۲۱؛ عبرانييه کان ۱۰: ۲۷.

b په که م پاشيان ۸: ۴۹؛ زه بووری ۱۴: ۳؛ په ننده کان ۲۰: ۹؛ ژيرمه ندي ۷: ۲۰؛ مهرقوس ۱۰: ۱۸؛ رؤما ۳: ۲۳.

گوناھباران دہ توانن لہ ریگہی قوربانییہ وہ پھوہندیان لہ گہل خودا بنیاد بنینہ وہ.

ئیستا، ئہ وینای قوربانیکردنہ کہ ہمانہ بریتی نیہ لہ خوداوندیکی خیلہ کی میزاجی کہ داوای لہ خہلکہ کہ دہ کرد پاکیزہ کی گہنج فریڈنہ ناو گرکان بو ئہ وہی ہیمن بیٹہ وہ. ئہم وینایہ دہ دوزیتہ وہ ئہ گہر کہ لتورہ کوئہ کانی دیکہ ت خویندیتہ وہ - ہہ وئی کویرانہ بو ئہ وہی ہہ ندیک خوداوند بہ نازاردانی خوٹ ہیور بکہیتہ وہ. بہ لام تو لہ کتیبی پیروزدا ئہ و بیروکہیہ نادوزیتہ وہ. لہ پھمانی کوئدا، خودا خوئی دہ دویت و ریگہ پیشان دہ دات بو پیشکہ شکردنی کہ فہارت، ریگاہ ک بو ئہ وہی توورہ یی خوئی نہ ہیلت و گہلی یاخی بو خوئی بگہ ریٹیتہ وہ.

لہ ہہ ندیک رووہ وہ، بیروکہی قوربانیکردن وادیارہ ذاتی بیت. پاش ماوہیہ کی کورت لہ دہ رکردنی ئادہم و حہوا لہ باخچہ ی عہدہن، قایین و ہابیلی کوریان قوربانیمان پیشکہ ش کرد، ہہرچہ ندہ ہیشتا خودا شہریعتی خوئی فیریان نہ کردبوو. ئیبراہیم و نہوہ کانیشی قوربانیمان پیشکہ ش کردوہ. رہنگہ ئہم پیشکہ شکردنی قوربانییہ شتیکی ذاتی بیت. خووی ئاسایی مروٹ بو لاساییکردنہ وہ، ہوکاری بہر بلاوی قوربانیکردن لہ نیوان ئاینہ کان روون دہ کاتہ وہ.

بہ لام ئہ وہی سہرنج راکیشہ سہبارت بہ قوربانییہ کانی پھمانی کوئ، ہہروہ ک ئامازہ مان پی پی دا، ئہ وہیہ کہ جیاوازیان ہہیہ لہ نہریتہ کانی قوربانیکردن لہ گہل نہ تہ وہ کانی دہ ورو بہ ریاندا. قوربانی کردن لہ کتیبی پیروزدا تہ نہا بو سو پاسگوزاری نہ بووہ (بو ئہ وہی سو پاسی خودا بکہین بو دروینہیہ کی باش)؛ بیگومان تہ نہا بو ئہ کہ سانہ ش نہ بووہ کہ چاوہر پی بہرہ می کئلگہ بوونہ (بو رازیکردنی خودا بہ ناردنی بہرہ میکی باش). بہ لکو بو گوناہبارہ کان بووہ، ئہ و کہ سانہ ی کہ خویمان تیگہ یشتبوون لہ وہی سہریچی فہرمانہ کانی خودایان کردوہ. نہ ک ہہر ئہ وہ، قوربانی لہ کتیبی پیروزدا تہ نہا بو ئہ و کہ سہ نہ زانانہ نہ بووہ کہ پییان و ابووہ ”رہنگہ ئہ مہ ئہ نجامی شتہ کان باشتر بکات“. نہ خیر، بہ پیی ریٹمایہ تاییہ تہ کانی خودا کراون.

بہ دیاریکراوی، خودا داوای کردوہ ئازہ لی قوربانی بی کہ موکوری و گرانہ ہا بیت. ئہ و کہ سہی کہ قوربانییہ کہ دہ کات، دہ بیت خہرجی تیچوونی دابین بکات.^a

a بو نمونہ، پھیدابوون ۹: ۵؛ لئقیہ کان ۱: ۴؛ ۴: ۱۴؛ ۵۱: ۱۶؛ ۲۱.

ئینجا ژيانی ئاژله قوربانیه که، که هیچ که موکوریه کی نییه و خوینه که ی هیمایه بۆ ژيانی، له جیاتی ژيانی مروقی گوناھبار پیشکهش ده کریت. بۆ هونوه، له سپاره ی ده رچوون، به شی دوازه خوینی بهرخی په سخه له جیاتی ژيانی نۆبه رهی بنه ماله پیشکهش ده کرا، که نوینه رایه تی ته واوی بنه ماله که ی ده کرد. له سپاره ی لئقییه کان خودا به گه لی گوت: «ژيانی بوونه وهر له خویندایه و من له سه ر قوربانگا به ئیوه ی ده دم بۆ که فاره تکردن بۆ گیانتان، چونکه خوین که فاره ت بۆ ژیان ده کات» (لئقییه کان ۱۷: ۱۱). سه رباری ئه مه، له قوربانیه ی لئقییتیدا ده بووایه مروقی گوناھبار ده ستی خو ی له سه ر سه ری ئاژله که دابنئ که ده کرایه قوربان ی، وه ک ئاماژه یه ک به گواستنه وه ی گوناھه که.

قوربانیکردن فیرمان ده کات

ده زانم که بیرو که ی ته واوی ئه م قوربانیه یانه له لایه ن زۆر که سه وه په سه ند نییه، په نگه سه ره تای ی و دلر په قانه ده ربکه ویت. به لام ده بینیت که خودا چی فیری خه لکی ده کرد؟ یه که م، فیری پیروزیی خو ی و دلگه رمی بۆ پیروزییه که ی ده کردن. دووهم، فیری ده کردن که گونا ه ترسناکه، ترسناکیکی کوشنده! چونکه ئه مه لادانه له پیروزیی ئه و. وه سییه م، فیری ده کردن که که فاره ت له و کاته ده کریت که که سیکی بی تاوان له جیاتی گوناھباره که به ریت.

له راستیدا هه رگیز قوربان ی کاهینیتی ئامانجی سه ره کی نه بوو (ههروه ک ده توانیت بلیت که له حوکمدانه کانی یه رمیا ئه وه بوو کاتیک قوربانیه کانی بۆ خه لک به جیهیشت، بروانه یه رمیا ۷: ۲۱ و دواتر). قوربانیه کان زۆر گونجاو بوون کاتیک ئه و که سه ی قوربانیه که ی ده کرد بو ی هه ستی ده کرد که قوربانیه که به سه نه بوو بۆ که فاره تی گونا ه. بۆیه ئه و زه بوورته هیه که ده لیت: «له دژی تۆ، ته نها تۆ، گونا هم کرد» (زه بووری ۵۱: ۴). قوربان ی ته نها به نیعمه تی خودا کاریگه ری هه بوو. فیر بوون که گونا ه گلاوه. فیر بوون که گونا ه پنگره له به رده م ئه وه ی به جه سه ته بچینه به رده م خودا. فیر بوون که پیوستیان به پاکبوونه وه هیه. وه فیر بوون که گونا ه ترسناکه هه تا ئه و راده یه ی ته نها مردن ده توانیت که فاره تیان بۆ بکات.

پزگاری و لئخۆشبوون گرانبه هایه.

پوڙي كه فارهت

له پڙگاي پوڙي كه فارهتي جوله كه كانه وه دلگرميي خودا بو پيروڙي و سروشتي بي كاريگهري قورباني له كوټايي په يمانی كوندا ده بينين؛ پوڙي كه فارهت ټه و پوڙيه كه قورباني گوناو پيشكهش ده كړيت بو ته واوي گه لي جوله كه. ده توانيت له سپاره ي ليقييه كان به شي سازده سه بارهت به م پوڙه بخوښيته وه.

سه روكي كاهينان به نوينه رايه تي گهل سالي يه ك جار ده چووه ناو شويني هره پيروڙ له پرستگادا، بو ټه وه ي له ناماده بووني خودا قورباني پيشكهش بكات. له سه ره تادا، كه فاره تي بو خو ي ده كرد، له بهر ټه وه ي ټه و پيش گونا هبار بوو. ټينجا كه فاره تي بو هه موو خه لك ده كرد. كي ټه و قوربانويه ي ده بيني كه سه روك كاهين ده بهيټنا؟ هيچ كه سيك، ته نها خودا ده بيني! ټينجا سه روكي كاهينان داني به گونا هه كاني ټيسرايلا دنا له سه ر بزي دووه م، پاشان بو دهره وه ي شاره كه به ره لاي ده كرد، بو ټه وه ي هيمايه ك بيت بو داماليني ته واوي گونا هه كان له ريگه ي سزاي ده ركردن و دوور كه و تنه وه له گه لي خودا.

ټه وه ي سه رنجرا كيشه ټه وه يه كه ده بو وايه ټه م نه ريته سالانه دووباره بكر ټه وه. نه ته وه كاني ديكه ته نها ټه و كاته قوربانينان پيشكهش ده كرد كه گهل ټاسووده نه بوون. به لام نه وه ي ټيسرايلا فه رمانيان پي كرابوو كه سالي جاريك قورباني بكن، به بي گويدانه بارودوخي نه ته وه كه. بوچي؟ خودا فيري ده كردن كه ټه وان پيوستيان به هاوكاري هه يه و له خودا دابراون، بي گويدانه ټه وه ي له ټياني نه ته وه كه دا چي روويداوه. به به رده وامي پيوستيان به قه ره بوو كرنه وه هه بوو. به به رده وامي پيوستيان به كه فارهت هه بوو. له بارودوخي گونا هدا بوون، هيچ قوربانويه كي ټاڙه ليش ناتوانيت گونا هه كه يان بنه بر بكات. قوربانويه كي ته واو و كامل نه بوو. ټه گه ر هه بووبا، ټه وا گهل ده وه ستان له پيشكهش كرندي قورباني (عيرانويه كان ١٠: ١-٣). له بري ټه وه، ټه م قوربانويه نانه واوانه جه ختيان له سه ر ټه و راستيه ده كرده وه كه خودا پيروڙه، وه گونا هه له خودا دامانده پر ټيټ، هه ره ها پڙگايه ك دابين ده كات بو ليخو ش بوون له گونا هه كان و گه يشتن به خودا.

ئەمە ئەو پىرسىيارە دەورۇزىنىت كە من ئاماژەم پى كىردوۋە و بە «مەتەل»ى پەيمانى كۆن ناوم ھىناۋە. لە سپارەى دەرچوون بەشى سى و چوار، خودا باسى خۆى بۆ موسا دەكات و دەلىت: «يەزدان، يەزدان، خودايەكى بە بەزەيى و مېھرەبانە، پشوو درىژە و خۆشەويستى نەگۆر و دلسۆزى زۆرە. خۆشەويستى نەگۆر دەپاريزىت بۆ ھەزاران، لە تاوان و ياخيوون و گوناھ خۆشەبىت، بەلام تاوانباران ئەستوپاك ناكات» (دەرچوون ۳۴: ۶-۷). بىر لەو بەكە كە خودا گوتى: «لە خراپەكارى خۆشەبىت» و «گوناھبار بەبى سزا ناھىلئەتەو».

شتىكى دىكە ھەيە كە پىويستە لە خويىندى پەيمانى كۆندا تىبىنى بىكەين، ئەگەر ھانەوېت لە پەيمانى كۆن و خوداكەى تىبگەين: بەلئىنى ھىوابەخشى پەيمانى كۆن. سوپاس بۆ خودا، ھىشتا بەشىكى دىكەمان ماو!

به شی یازدهیم

به لئینی هیوابه خش

وینهی پهیمانی کۆن بۆ خودا وینیه کی حوکمدانکی شووم نییه. ئەو هه مان ئەو خودایه که له پهیمانی نویدا دهیدۆزینهوه. ئەو پیرۆز و دادپهروهه و پابهنده به فهروانی بۆ سزادانی گوناهاوار، ههروهها خودای خۆشهویستییه، تهناهت بهرامبهه دوژمنهکانیشی.

خودا فهروان دهکات به خۆشویستن

ئایا ئەمه سهرواسمت دهکات؟ زۆر کهس سهرواسام دهبن کاتیک دهبیستن خۆشهویستی له پهیمانی کۆندا هاتوووه. بۆ نمونه:

- مهزنترین پاسپارده که درایه ئیسراییل ئەمه بوو، «به هه موو دل و به هه موو گیان و به هه موو تواناتانهوه یهزدانی پهروهردگارتان خۆشبوئی» (دواوتار ۶: ۵).
- خودا فهروان به گهل دهکات که نزیکه کهیان وهک خۆیان خۆشبویت (لئیشیه کان ۱۹: ۳۴). عیسا ئەم وتهیه ی له پهیمانی کۆن وهرگرت کاتیک ئەمه ی گوت!
- خودا فهروان به نهوه ی ئیسراییل دهکات بیگانهکانیان خۆشبویت، له بهر ئەوه ی ئەویش ئەوانی خۆشدهویت (دواوتار ۱۰: ۱۸-۱۹).
- تهناهت خودا به ئیسراییلیهکانی گوت که مولکومالی ونبووی دوژمنهکانیان بگهڕێننهوه: «به ساتمه کردنی دوژمنت شاد مه به، به کهوتنیشی دلت خۆش نه بییت» (پهندهکان ۲۴: ۱۷). وه «ئه گهر دوژمنه کهت برسی بوو نانی دهروارد بده، ئە گهر تینووی بوو ئاوی بدهرئ» (پهندهکان ۲۵: ۲۱).

هه موو ئەمانه له پهیمانی کۆندا ههیه، وه ده توانم بهردهوام بم و نمونه ی زیاتر بهینمهوه! نازانم تۆ کام پهیمانی کۆنت خویندوووه تهوه، به لام پهیمانی راسته قینه ده باره ی خۆشهویستییه.

خودا خوشه‌ویستی نیشان ده‌دات

ئیسټا، ئەمە بە کێکە لەو رێگایانە‌ی که ده‌توانین هه‌ول بده‌ین بیه‌سەلمینین که خودای په‌یمانی کۆن هه‌مان خودای په‌یمانی نوێیه، به‌ پێداچوونه‌وه‌ی پارچه‌ پارچه‌ ده‌قه‌کان و ئاماژه‌کردن به‌ هه‌ر یه‌کێک له‌ فه‌رمان و نموونه‌کانی خوشه‌ویستی. به‌لام پیم وایه‌ باشت‌ر ئه‌وه‌یه‌ که ته‌ماشای پوخته‌ی ئه‌و میژوو به‌کین که په‌یمانی کۆن پێشکه‌شی ده‌کات، که تیتیدا ئارامی و خۆراگری خودا و به‌رگه‌گرتنی خوشه‌ویستییه‌که‌ی ده‌بینین بۆ به‌دهیه‌تزاوان و له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌شدا په‌تی ده‌که‌نه‌وه. بۆچی میژووی په‌یمانی کۆن ئه‌وه‌نده‌ درێژه؟ په‌ترووسی ئێردراو ده‌لێت «له‌گه‌ڵمان پشوو درێژه، نایه‌وێت که‌س له‌ناوچیت، به‌لکو ده‌یه‌وێت هه‌مووان بۆ تۆبه‌کردن بێن» (دووهم په‌ترووس ۳: ۹).

ده‌کری خوشه‌ویستی و لیبورده‌یی خودا ببینیت له‌وه‌یدا که ئه‌و له‌ دوا‌ی که‌وتنی مرو‌ف کۆتایی به‌ میژووی مرو‌فایه‌تی نه‌هێناوه. ئینجا به‌ درێژایی چه‌ندین سه‌ده‌ی میژووی ئیسرائیل، خودا به‌ ئارامی مایه‌وه‌ له‌گه‌ڵ گه‌لێکی گومرادا. له‌ کۆتاییدا، په‌یمانی کۆن نیعمه‌تی خودا، خوشه‌ویستی، به‌زه‌یی و ئارامی له‌ پاده‌به‌ده‌ری ئه‌ومان پێشکه‌ش ده‌کات.

خودا هه‌میشه‌ پلانی داناوه و به‌لێنی داوه‌ شکۆی خۆی بۆ گه‌له‌که‌ی رابگه‌یه‌نیت. به‌ درێژایی په‌یمانی کۆن ئه‌وه‌ی کرد.

به‌لێنی هیوابه‌خش چییه؟

ئه‌و به‌لێنه‌ هیوابه‌خشه‌ چییه‌ که خه‌لکی له‌ په‌یمانی کۆندا چاوه‌ڕپیی ده‌کات؟ رۆونه‌ که هیوایان له‌ میژووی خۆیاندا نه‌بووه. میژووێکی پر له‌ شکستی دووباره!

له‌ کۆتاییدا، ناکریت هیوایان به‌ سیسته‌می قوربانیه‌کان هه‌بوویت. هه‌روه‌ک نووسه‌ری زه‌بوور ده‌لێت: «به‌ قوربانی و پێشکه‌شکراو پازی نه‌بوویت، به‌لکو گوێی منت کرده‌وه» (زه‌بووری ۶: ۶)، به‌ واتای ئه‌وه‌ی خودا نووسه‌ری زه‌بووره‌که‌ی کردووه به‌ هی خۆی. وا دیاره‌ که نووسه‌رانی په‌یمانی کۆن تیگه‌یشتوون له‌وه‌ی نووسه‌ری عیبرانییه‌کان نووسیویه‌تی، کاتیک ده‌لێت:

تهورات تهنها سيپهري شته باشه كاني داهاتووه، نهك ويئهي تهواوي راستييه كان. له بهر ئه وه بهردهوام به هه مان قوربانيه كاني سال له دواي سال پيشكهش ده كرپته وه، هه رگيز ناتواني ئه وانه كامل و تهواو بكات كه بو په رستن نزيك ده بنه وه. ئه گينا، ئايا له پيشكه شکردن نه ده وه ستان؟ له بهر ئه وه ي ئه گه ر خواپه رستان ته نها جارپك پاك بوونه ته وه، بويه چتر له ويژدانياندا هه ست به گونا ناكهن. به لام له و قوربانيناهه دا سالانه ياده وه ي گونا هه كرپته وه، چونكه مه حاله خويني گا و بز ن گونا لابات. (عيرانيه كان ۱۰: ۱-۴)

قوربانیکردنی دووباره و بهردهوامی بی کوتایی ناتوانیت و بکات مرؤف تهواو و کامل بیت. خوینی گا و بز ن ناتوانیت گونا لابات. کهواته هیوا له کوپیه؟

مه ته له که هه ئینرا...

بو دۆزینه وهی وه لامه که، ده بیت بگه رپینه وه بو (ده رچوون ۳۴) که له وهی مه ته لی په یمانی کۆمان بینی. له بیرت بیت، هه روه ک پرسیارمان کرد، چون ده کرپت خودا «له خراپه کاری خوشبیت» و «گونا هبار به بی سزا نه هیلپته وه»؟ پاشان، من و تو هه ردوو کمان شایانی سزای خوداین، گرنگ نیه تو چه ند که سیکی چاکه کاریت و گوپراهی په یمانی کۆن ده بیت، هه موومان گونا هبارین له بهردهم خودا. وه سپاره ی ده رچوون به شی سی و چوار به ئینمان پی ده دات که خودا گونا هه کائمان بی سزا ناهیلپته وه. کهواته چ هیوا به کمان هه یه؟

هه روه ک گوتمان، که فارهت گۆرینه وهی ئازارچپۆتن و مردنی که سیکی بی گونا هه له جیاتی که سیکی گونا هبار. به لام هه روه ک پیشنیارمان کرد، به دیه پنانی که فارهت له مردنی ئازه لپکی زیاتر پیویسته. پیویسته په یوه ندییک هه بیت له نیوان قوربانی و گونا هبار، په یوه ندییه کی نزیکت له وهی که له نیوان ئیمه و ئازه لپک هه یه که له سه ر ویئهی خودا به دی نه هیئراوه.

وه لامی مه ته لی په یمانی کۆن بو نه وهی ئیسراییل و بو ئیمه ش هه رگیز نه له خۆمان و نه له بهر خیکدایه. پیویسته هیوا ئه وان و ئیمه ش به و که سه بیت که له په یمانی کۆندا به ئین دراوه.

مه سیحی ده ستینشانکراو هیوا و ئومیدمانه

خه لکی له سه رده می مه سیحدا به لایانه وه گرنه نه بوو ئاخۆ مه سیح دیت یان نا. ته نها هیوایان به ”ده ستینشانکراوه که“ ی خودا بوو. به لام کاتیک ده ستینشانکراوه که هات، هاتنه که ی هه مووانی سه رسام کرد. مه سیح نه ک ته نها به لینه کانی په یمانی کۆنی سه بارت به مه سیحی پاشا هینایه دی، به لکو کۆمه لیک به لینی دیکه ی هینایه دی - به لینی هاتنی خزمه تکاری خودا که دیت تا کو له جیگه ی گه له که ی نازار بچیزیت.

عیسا پیشینیه کانی په یمانی کۆنی سه بارت به مه سیحی پاشا و هاتنی خزمه تکاری خودا که له پیناوی گه له که ی نازار ده چیزیت کۆکرده وه. روونه که عیسا به قوولی پامانی له په یمانی کۆندا کردوو و ئه م قسانه ی ئیشایای زانیوه:

به دلنیا ییه وه ده رده کانی ئیمه ی هه لگرت،

نازاره کانی ئیمه ی برد،

ئیمه ش واما نانی له لایه ن خودا وه گورزی به رکه وتوو،

لی دراوه و زه ليله.

به لام ئه و له بهر یاخیبونه کاغان بریندار بوو،

له بهر تاوانه کاغان وردوخاشکرا.

ئه و له پیناوی ئاشتبوونه وه ی ئیمه سزای چیزت،

به برینه کانی ئه و چاک بووینه وه.

هه موومان وه ک مه ر وپل و سه رگه ردان بووین،

هه ریه که مان ملی ریگای خوی گرتوو،

به لام یه زدان هه موو تاوانه کانی ئیمه ی

خسته سه ر ئه و. (ئیشایا ۵۳: ۶-۷)

ئه م به لینه ئامازه به وه لامی مه ته لی په یمانی کۆن ده کات. ئه م به لینه هیوا ی په یمانی کۆنه. له راستیدا، ئه وه ی که په یمانی کۆن له هه موو شتیک زیاتر فیрман ده کات ئه وه یه که ئه م به لینه تاکه هیوا ی ئیمه یه!

پرسپاره كان بۆ رامان له پهيمانى كۆن

۱. چۆن باسى پهيمانى كۆن ده كهيت به به راورد له گه ل پهيمانى نوئ؟ چهند كاتت له خوئندنى پهيمانى كۆندا به سه ربرد ؟ ئه و وانه بنه رته تيانه چى بوون كه ده رباره ي ژيانى مه سيحييتى لئوه ي فيربووى؟

۲. بۆچى خوئندنه وه و خوئندن و تئگه يشتن له ميژووى كارى خودا له گه ل گه له كه ي له پهيمانى كۆن بۆ تئگه يشتن له وه ي خودا كييه سوودبه خشه؟ تووشى چ مه ترسييه ك ده بين ئه گه ر تئنه گه ين له وه ي كه چۆن خودا له ميژوودا كارى كردووه؟

۳. ئايا خودا ي پهيمانى كۆن خودا يه كى تووره يه؟ له خودا ي پهيمانى نوئ تووره تره؟

۴. ئايا ده كرئت باوه ردارئك سوپاسگوزار و ئاسووده بيٽ كه خودا له گوناكه ردن تووره ده بيٽ؟ بۆچى؟

۵. ئايا قوربانئيه كانى پهيمانى كۆن گوناكه كانى ئه و كه سه ي نه ده هئشت كه قوربانئيه كه ي ده كرد؟ مه به ست چئيه له قوربانى په سخه و قوربانى كاهينئيتى؟

۶. بۆچى باوه ردار سوودمه ند ده بيٽ ئه گه ر كات به سه ربات له خوئندن و رامان له قوربانئيه كانى پهيمانى كۆن، وه ك په سخه، يان ته نانه ت ته واوى سپاره ي لئقييه كان؟

۷. مه ته لئ پهيمانى كۆن چئيه؟ وه لامى مه ته له كه چئيه؟

۸. بۆچى شئوازي هاتنى عيسا و ناساندنى خوئ وه ك مه سيح ما يه ي سه رسامى بوو؟ بۆچى هئوا به خشه؟

۹. بۆچى تئكرا ي باوه رداران ده بيٽ كاتى زياتر به سه ربه ن له خوئندنه وه و خوئندن و رامان له پهيمانى كۆن؟

وه رزی سییه م

په یامی په یمانی نوئی: هیئانه دیی به لینه کان

۱۲- هیوات به چی هه یه؟

۱۳- مه سیح

۱۴- گه لی په یمانی نوئی

۱۵- به دیه پیراوی نوئی

پوخته: به لینده ر و جیبه جیکه ری به لینه کان

پرسیاره کان بو رامان له په یمانی نوئی

به شی دوازدهیه م

هیوات به چی ههیه؟

سالی ۱۸۵۸ ئەنجومه‌نی یاسادانانی ویلایه‌تی ئیلینۆی ئەمریکا، (ستیفن دۆگلاس) ی وه‌کو سیناتۆر هه‌لبژارد له‌بری (ئه‌براهام لینکن). پاشان هاو‌په‌یه‌کی دڵسۆز پرساری له‌ لینکن کرد که هه‌ستی چۆن بووه، وه‌لامی دایه‌وه: «هه‌ست ده‌که‌م هه‌ندیک وه‌ک ئه‌و مندا‌له‌م که په‌نجه‌ی پپی به‌ر شتیک که‌وتوو؛ من گه‌وره‌ترم له‌وه‌ی بگرییم و وه‌ به‌ راده‌یه‌ک ئازارم پی‌گه‌یشتوو که ناتوانم پی‌که‌نم».

وه‌ک قه‌شه‌یه‌کی (کاپیتۆل هیل)، هه‌موو وه‌رزیکه‌ی هه‌لبژاردن سه‌رسامم به‌وه‌ی که چۆن سه‌ره‌که‌وتنی سیاسی که‌سیک شکستی سیاسی که‌سیکی دیکه‌یه. جگه‌ له‌وه‌ی له‌ هه‌لبژاردن سه‌رده‌که‌ویت، ژماره‌یه‌کی زۆری خه‌لک، هه‌تا نزیکه‌ی نیو ملیۆن که‌س، هه‌ست به‌ بپه‌یوایی ده‌که‌ن. خه‌لک ئه‌وه‌نده‌ تیکه‌لی سیاسه‌تی حزبايه‌تی ده‌بن که وه‌رزه‌کانی هه‌لبژاردن ده‌کریت بپه‌ته‌ کاتیکه‌ی هیوای گه‌وره‌ بو‌ هه‌ندیک که‌س، به‌ هه‌مان راده‌ش، بپه‌یواییه‌کی زۆر بو‌ که‌سانی دیکه‌.

سه‌ختی و زه‌حمه‌تی هیوا

ئایا فیلمی خا‌که‌کانی سه‌به‌رت بینوه، که‌ چیرۆکی هاوسه‌رگیری (سی. ئیس لويس) له‌گه‌ل (جو‌ی ده‌یفیدمان) ده‌کات؟ له‌ دیمه‌نی ده‌ستپیکه‌ی فلیمه‌که، لويس له‌نیو ژماره‌یه‌ک له‌ خویندکاره‌کانی زانکۆی ئۆکسفۆرد دانیشتبوو و باسی ش‌په‌ریکی ده‌کرد که وپنه‌ی خونچه‌یه‌کی گوله‌باخ نیشان ده‌دات. لويس ده‌پرسی که خونچه‌که‌ چی ده‌نوینیت. یه‌کیک له‌ قوتابیه‌کان وه‌لامی دایه‌وه، «خۆشه‌ویستی؟»

لويس راسته‌وخۆ ده‌پرسیت: «چ جو‌ره‌ خۆشه‌ویستیه‌ک؟»

قوتابیه‌ک گوتی: «که‌س ده‌ستی لپی نه‌داوه».

له‌ قوتابیه‌کی دیکه‌ پرسی: «خونچه‌یه‌یه‌کی نه‌کراوه؟»

«به‌لن، چی دیکه‌؟»

خویندکارپکی دیکه به نیگه رانییه وه ده لیت: «خۆشه ویستی ته واو».
 لويس پيی ده لیت: «هسته، وه ره. چی وای لیده کات ته واو بیت؟»
 «نایا ئەمه خۆشه ویستی نموونه ییه؟»

ئیتستا، ئەوه گالته یه کی بچووکی لويسه، چونکه لیکۆلینه وه زانستییه که ی لويس له سه ر خۆشه ویستی نموونه یی بووه. له گه ل ئەوه شدا لويس وه لام ده داته وه، «باشه، له گه ل ئەوه شدا ئەوه چیه؟ گرنگترین ئاکاری بنه رته تی چیه بو نمونه یی بوون؟»

خویندکاره کان بیده نگ بوون. وه لامه که یان نه زانی. بۆیه لويس خۆی وه لامی دایه وه و گوته ی: «به ده ستنه گه یه شتن. گه وره ترین خۆشی له به ده سته یاندا نییه، به لکو له ئاره زوو بو خواستندایه. ئەو دلخۆشییه ی که هه رگیز کال نایته وه. کاتیک ده گه یته به خته وه ری هه تاهه تای، که ئه وه شته ی ئاره زوو یه کی زۆرت بو ی هه یه، له به رده ستدا نه بیت.»

باشه، ئەوه راسته؟ پیده چیت باش بیت ئەگه ر وه ک نموونه یه کی هونه ری و پۆمانسی ته ماشای بکه ین، به لام ئایا ژبان به و شیوه یه یه؟ ئایا تاکه به خته وه ری هه تاهه تای به خته وه ری هه ز و ئاره زوو نه ک به ده سته یان؟ ئەگه ر به و شیوه یه یه، چۆن هیوامان ده بیت به بی توانای هاتنه دیی ئەو هیوایه ی که هه مانه؟ پاش هه موو شتیک، ئازاری بیهیوایی قورسه چونکه ئامانجی خواسته که مان لیمان نزیک ده بیته وه ئینجا له ده ستمان ده چیت. جا ئەگه ر دۆرانی هه لبژاردن بیت، یان پلانیک کارکردنی دارماو، ره تکرده وه ی تیورییه ک، هه لوه شان وه ی پشوویک، یاسایه کی شکسته خواردوو، کاریک شکسته خواردوو یان خۆشه ویستیکی بی ئەنجام، ئەوا تیده گه ین له وه ی نووسه ری په نده کان مه به ستی چیه که ده لیت: «ئومیدی درپژکراوه، دل نه خۆش ده کات» (په نده کان ۱۳: ۱۲). به واتایه کی دیکه، ناتوانین ئەوه ی دلمان پییه وه ده نووسی فه رامۆشی بکه ین.

هیواکانت به چیه وه به ستوو ته وه؟ ئەگه ر ناتوانیت وه لامی ئەو پرسیاره بده یته وه، په نگه نه توانیت سوود له باقی ئەم لیکۆلینه وه یه وه ربگریت. زۆر گرنگه من و تو هه ردوو کمان وه لامی ئەو پرسیاره بده ینه وه: هیواکامان چین؟ زۆریک له کیشه کامان له په یوه سته کردنی هیواکامانه وه دیت به و شتانه ی که دانه نراون بو ئەوه ی

هه ئيانبگرين. هه نديک شت به ئينیکی گه وره هه لده گریت، به لام به تپه ربوونی کات ده سه ملیت که هه ر ته نها ئه نديشه يه که. هه نديک شتی دیکه له راستیدا مه ترسیدار و پیرانکه رن. له م جیهانه کۆنه دا، ته نها له سیاسه تدا نییه که به ئینه کان پۆیست بیت به ئینیک بن به یزینه دی.

بیگومان، ئەمه ئەو شوینەیه که تیدا خودا دیتە ئیو باسه وه. به و پیه ی که ئەو ئیمه ی به دیه ناوه، ئەو ده زانیت که ئیمه چۆن به شیوه یه کی باشتر کار ده که ین. ئەو ده زانیت که ئیمه ده بیت هیوامان به چی هه بیت، به تابه ت ئەو شتانه ی له کتیبی پیروژدا داناوه بۆ ئەوه ی بتوانین هیوامان پی هه بیت.

پلامان بۆ تینگه یشتن له په یمانی نوی

له کۆتا به شی ئەم کتیبه دا، «په یامی په یمانی کۆن: به ئینه دراوه کان»، ته ماشای «وینه گه وره که» ی په یمانی کۆمان کرد. ئیستا به هه مان شیوه چاویک به په یمانی نویدا ده خشینین. هه روه ک له سه ره تای لیكۆلینه وه که مان بۆ په یمانی کۆن ناماژه م پی کرد، بۆت ده رده که ویت که لیره دا دووباره کردنه وه ی سه ردپری گشتیه بۆ ته واوی کتیبی پیروژ، بۆیه هه نديک له بابته کان دووباره ده بیتته وه. هیتا ئامانجه مان ئەوه یه زیاتر تیدا قوول بینه وه، بۆ ئەوه ی باشتر تینگه ین له و هیوايه که بۆ بانگه یشت کراوین.

له په یمانی کۆندا بینیمان که خودا زهوی به دیه پنا پاشان به ئارامیه وه به رگه ی خه لکیکی گرت که لی یاخی بوون. سه ره تا له ئیراهیمه وه، خه لکیکی تابه تی بۆ خۆی هه لبارد. ئەو خه لکانه که گه لی ئیسرائیل بوون، نزیکه ی دوو هه زار سال زیاد و که میان کرد هه تا ئەوه ی هیوا گه وره کانیا ن خه ریک بوو له ناو بچیت کاتیک گه له که یان له کۆتاییدا له لایه ن داگیرکه ریکی نامۆوه تیکشکینرا، که ئیمپراتۆریه تی به هیزی رۆمانی بوو. کاتیک ئەم شکسته ی کۆتایی روویدا، هه ستیان به بیه یوایی کرد هه تا راده ی دلشکان و بینیازی. ئایا هه رگیز رزگارکاره که یان نایه ت؟ ئایا هه رگیز ناگه رینه وه بۆ هاوه لپیتی له گه ل خودا که په رۆشی بوون؟ ئایا هه رگیز جیهان راست نا کریتته وه؟

له پهیمانی نویدا باسی هاتنه دی هه موو ئه و به ئینانه کراوه که له پهیمانی کوندا دراون و پاریزراون. ههروهک ئه وهی تیی دهگهین خودا پلانی گه وره ی هه بووه له میژوودا، ئه و کاته هیواکانهمان دهکون و نائومید دهبین.

بو ئه وهی ته ماشای ته واوی پهیمان نوئی بکهین، سه ره تا ته ماشای مه سیح ده کهین، پاشان گه لی پهیمانی خودا، له کو تاییدا نو ییوونه وهی هه موو به دیه ی تراوان. بیر له سی بازنه ی یه کگرتوو له چه ق بکه وه. سه ره تا، سه رنجه مان له سه ر مه سیحه؛ پاشان فراوانی ده کهین بو لای گه لی پهیمانی نوئی؛ وه له کو تاییدا، هه موو به دیه ی تراوان وه رده گرین.

به شی سیزده یه م

مه سیح

یه کهم پرسیار که پیویسته دهر باره ی په یمانی نوئی باسی بکهین ئەوه یه ئاخۆ ئەو
رژگار کاره ی که خودا له په یمانی کۆندا به ئینی داوه به راستی هاتووه؟

په یمانی نوئی به پروونی وه لأمی ئەو پرسیاره ی په یمانی کۆن ده داته وه و ده لئی به لئی!
ئەو ههر ته نها رژگار کارێکی ئاسایی مروؤف نییه؛ به لکو ئەو خودایه که له جهسته ی
مروؤفدا هاتووه و کوپی تاقانه یه و عیسا، به ته واوی باوکی پیشاندا، بۆ ئەوه ی گه لی
خودا بیناسن و له گونا هه کانیان ئازاد بن. په یمانی نوئی به شیوه یه کی راسته وخۆ جه خت
له سه ر مه سیح ده کاته وه. ئەو کرۆکی هه موو شتیکه. ئەو ته وه ری په یامه که یه تی.

خوا به رده وام پلانی بۆ به دیه پینان هه بووه. ته نانه ت به ر له وه ش میژوو ده ست
پیبکات، په یمانی نوئی فیрман ده کات، خودا پلانی داناوه که کوپی خوئی وه ک
مروؤفیک بنیڕیت بۆ ئەوه ی له پینا و گونا هه کانی گه له که ی به ریت. له دوا ی ئەوه ی
خودا گه ر دوون و مروؤفی به دیه پینا، ئاده م و حه وا له یاسای راسته دروستی خودا یاخی
بوون. ئینجا خودا له ئیبراهیمه وه که سانیکێ تایبه تی بۆ خوئی بانگ کرد. له یاقوبی
نه وه ی ئیبراهیم، یان ئیسرا ئیل، بنه ماله که گه شه یان کرد و بوونه گه لیکێ مه زن. پاشان
زۆرینه ی ئەم گه له به هۆی گونا هه کانیان به سوپای داگیر که ر له ناوچوون، هه روه ها
ئه وانه ی رژگار بوون به دیل گیران و راپیچ کران، دوورخرانه وه، په رته وازه کران، ته نها
به شیکیان له تاراوگه کۆکرانه وه. له گه ل ئەوه شدا پلانی خودا به چه سپاوی وه ک خوئی
مایه وه. ده بینین له م پاشماوه یه رژگار کاره که هاتووه، که ده ستنیشان کراوه که یه، به
عیبری «مه سایا»، به یۆنانی «کرایست».

چوار ئینجیل و کرداری نێردراوان

کۆکراوه ی بیست و حه وت کتیب که په یمانی نوئی پیکده هیئن به چوار سه ربورده ی
ژبانی ئەم مه سیحه ده ستپیده کات، عیسا ی ناسیره یی. بڕوانه لاپه ره ی ناوه پرۆک له

کتیبی پیروژ. له ژیر سهر دپری په یمانی نو، چوار سپاره له سهر وهی لیسته که ده بینیت، مه تا، مهر قوس، لوقا و یوحنا. له دوی ئەم چواره پینجه مین، کرداری نیردراوانه. ئەم پینج سپاره یه باسی ئەوه ده کهن که عیسای ناسیره یی مه سیحی چاوه پروانکراوه.

ئەم کتیبانه، وه کو ژیان نامه ی عیسا به لگه نامه مین، وه به لگه ی مه سیحوونی نشان ده ده. هه والی گه رمی ئەوه یان به خوینه ره کانیان داوه که به لیدراوه که هاتوه! ئەوه ی گه لی خودا چاوه پری بوون، هات! له شوینه ی ئاده م و گه لی ئیسراییل شکستیان هینا و دلسوز نه بوون، عیسا سه لماندی که سهر راسته. له فریودانه کان پرزگاری بوو. ژیانکی بی گونا ه ژیا. ههروه ها عیسا به لینی خودای بو موسا جیبه جی کرد که هاتنی پیغه مبه ریک بوو (دواوتار ۱۸: ۱۵، ۱۸-۹). عیسا به لینی خودای بو داود جیبه جی کرد بو هاتنی پاشای داهاتوو (دووه م ساموئیل ۷: ۱۲-۱۳). عیسا پیشینی هاتنی کوری خودای بو مرووف هینا یه دی که دانیال رایگه یاند (دانیال ۷: ۱۳-۱۴). هه موو ئەم به لیبانه و زیاتریش جیبه جی کران، ههروه ک ئەم چوار ئینجیله باسی ده کهن سه بارت به عیسای ناسیره یی. له راستیدا، به گویره ی به شی یه که می یوحنا، عیسا وشه ی خودا بوو که بووه جهسته، خودا خو ی له شیوه ی مرووف ده ژیت.

به چوونه سهر هه ره یه کیک له م ئینجیلانه، تیبینی ده که ین که مه تا بو کومه لگای جوله که ی نووسیوه. ئەو جهخت ده کاته وه له سهر ئەوه ی عیسا پیشینی کانی په یمانی کونی هینا وه ته دی، وه ک ئەو پیشینی زورانیه ده باره ی له دایکبوونیه تی. ئینجیلی مه تا پینج به شی فیرکردنی سهره کی له خو ده گریت، که هه ره یه کیکیان وا پیشان ده دات که عیسا ئەو پیغه مبه ره گه وره یه یه که موسا به لینی هاتنی داوه.

په ننگه مهر قوس باسی یاده وه ریبه کانی په ترؤس بکات. کتیه که وا نالیت، به لام شتی جوړاو جوړ له کتیه که دا وا ده کات بیر له وه بکه ینه وه که مهر قوس بیره وه ریبه کانی په ترؤسی بو مه سیحیه رۆمانیه کان کو کردووه ته وه، په ننگه له و ماوه یه دا بوو بیت که په ترؤس به هو ی مه سیحیوونه وه کو ژرابیت. کو ژرانی نیردراوان، په ننگه وای له کلپسا کردیت ئەم شتانه بنووسنه وه بو ئەوه ی پاریزرین. گپرا نه وه که ی مهر قوس کورتترینی هه موو ئینجیله کانه، په ننگه کونترینیش بیت.

لوقا، ئىنجىلى سىيەم، ھەندىك جار بە ئىنجىلى نەتەوۋەكانى ناجولەكە ناودەبردريت. لوقا جەخت لەوۋە دەكاتەوۋە كە مەسىح تەنھا بۆ گەلى جولەكە نەھاتوۋە، بەلكو بۆ ھەموو گەلانى جىھان ھاتوۋە، ئەو بە باشى پېشېبىنيەكانى پەيمانى كۆن بەكاردەھىتت كە ئەم بەلئىنە دەدەن. لوقا بەرگى دوۋەمىشى نووسىوۋە، سىپارەى كردارى ئىردراوان. كردارى ئىردراوان «بەشى دوۋەم» ى كارەكانى لوقايە. نىشانى دەدات كە چۆن عيسا بە شىۋەبەكى چالاک لە پىگەى رۆحى خۆيەوۋە كلىساكەى فراوان دەكات. بۆيە، تەنانت لە دواى لەخاچدانى عيسا و زىندوۋوۋونەوۋە و بەرزبوۋونەوۋەى بۆ ئاسمان، لە كارەكەى بەردەوام بوو لە گەشەپىدانى كلىساكەى، وە خودا ئەم كۆمەلگا نوپىيەى دامەزراند. لوقا بە زىندانى پۆلس كۆتايى بە چىرۆكەكەى ھىناوۋە، بەلام ھىشتا لە رۆما خزمەتى دەكرد.

سىپارەى چوارەم ئىنجىلى يۆحەنايە، رەنگە خۆشەويستتيرى ئىنجىلەكان يىت. لە ھەندىك لايەنەوۋە جىاوازە لە سى ئىنجىلەكەى دىكە. يەزدانناسىيەكى جىاواز فىر ناكات، بەلام جەختكردنەوۋەيەكى تايبەتى ھەيە لەسەر ناسنامەى عيسا وەك مەسىح و ئەو راستىيەى كە مەسىح خودايە. يۆحەنا لە نووسىنى ئىنجىلەكەيدا راشكاوانە ئەم مەبەستە رادەگەيەتت و لە بەشى بىستدا دەلئىت: «ئەمانە نووسراون تاكو ئىوۋە باوۋر بھىنن كە عيسا مەسىحكەيە، كورى خودايە، تاكو بە باوۋرھىنان بە ناوى ئەو ژيانتان ھەيىت» (۲۰: ۳۱).

عيسا مەسىح بەلئىندراوۋەكەيە

ئەمانە چوار ئىنجىلەكە و سىپارەى كردارى ئىردراوانن. دەستپىكى پەيمانى نوپن بە دەرختنى ئەوۋەى ئەو بەلئىنانەى لە پەيمانى كۆندا دراون سەبارەت بە مەسىح، مەسىحكە، لە عيسادا ھاتوۋەتە دى.^۱ مژدەى ھەوالى خۆش رادەگەيەنن كە خودا بەلئىنەكانى خۆى بەجىھىناوۋە، نەك تەنھا بۆ گەلى پەيمانى كۆن، بەلكو بۆ من و تۆش، ئەگەر تۆبە بگەين لە گوناھەكامان و بىنە شوپنكەوتەى كورى خودا.

a لە ناسناوۋەكانى دىكەى عيسا، پىي گوتراوۋە ئادەمى نوئى (دوۋەم كۆرنسۆس ۱۵: ۴۷-۴۵): راستدوروستەكە (كردارى ئىردراوان ۳: ۱۴؛ يەكەم يۆحەنا ۲: ۱)؛ گەورەتر لە موسا (يۆحەنا ۱: ۱۷؛ ۵: ۴۵-۴۶؛ عىرانىيەكان ۳: ۱-۶)؛ ھەرۋەھا لە داود گەورەتر (مەتا ۲۲: ۴۱-۴۵؛ كردار ۲: ۲۹-۳۶)؛ ئىبراھىم دلخۆش دەبوو رۆژى ئەو بىنئىت (يۆحەنا ۸: ۵۶-۵۸).

ئەگەر كۆكراوهى چوار ئىنجىله كە و كىردارى نىردراوان بەلاته وه ته نها چەند كىيىكى
مىژوويى كۆنى دواكه وتوون، ئەوا تۆ بە باشى نه تخوئندوونه ته وه. جارىكى دىكه
بىانخوئنه وه. پىموايىت زياتر له وه ده دۆزىته وه كه گومانى لى هيه، ته نانه ت
وه كو من كه وه كه سىكى ئاگنۆستىك^۹ به وريايه وه ده ستم به خوئندنه وه يان
كرد. ئىنجىل نىشانى ده دات كه عىساي مه سىح ته نها خوداي خەلكانىك نىيه كه دوو
هه زار سال پىش ئىستا ژيان، بەلكو ئەو خودايه يه كه له ژياندا پىويست پىيه تى.

a كه سىك كه گومانى له هه بوونى خودا هه يه، بەلام بى باوه رىش نىيه؛ به جورىك ده توانىن بلين
له رووى ئاينىيه وه بى لايه نه.

به شی چوارده یه م

گه لی په یمانی نوئی

مه سیح ناوه پوکی په یامی په یمانی نوئی، هه روه ک چوښ راماښان له سه ری کرد، ئینجا ده چینه سه ر گه لی په یمانی ئه و. ئه مه دووم بازنه یه بو تیگه یشتن له په یامی په یمانی نوئی.

له ئینجیلدا چهند سه رنجیگی کاره کانی مه سیح له ئیو گه له که یدا ده بیژیت، به تاییه تی له ئیو قوتابیه کانیدا. به لام به راستی له سپاره ی ئاشکراکردن فراوان ده بییت و پاشان له سپاره ی نامه کانی په یمانی نوئی. خودا خوئی شیوه ی مروقی وه رگرت بو ئه وه ی وینای خوئی له عیسا ی مه سیحدا پیشان بدات، وه ک ئه وه ی له ئینجیلدا ده بینین. له گه ل ئه وه شدا، له په یمانی کوندا ده بینین که خودا مروقی له وینه ی خوئی به دیه پنا تا کو خوئی پیشانی به دیه پنا وراوان بدات. بویه کاتیک په یمانی نوئی ده خویننه وه، وینه یه کی روونی کاره کانی مه سیحمان له ئیو گه له تاییه ته که یدا وه کو دووم ته وه ری سه ره کی ده بینین.

په یمانی کی نوئی

ده زانم که وشه ی په یمان له سه رده می ئیستادا زور به کارنایه ت. هه رشتیگی لی بکه ین، دیسان هه ر زاراوه یه کی یاسایه. له لی کوئینه وه که ماندا له په یمانی کون، بیرمان له وشه ی ”په یمان“ کرده وه که له ئیسرائیلی کوندا به کارهاتوو و زانیمان که وشه یه کی ته نها یاسای نییه؛ زاراوه یه کی په یوه ندییه. ئینجا له ئینجیلدا عیسا وشه ی په یمانی به کاره پنا کاتیک دوایین شیوی له گه ل قوتابیه کانی خوارد: «ئهم جامه په یمانی نوئی به خوینی من، که له پیناوی ئیوه درژیت» (لوقا ۲۲: ۲۰). په یمان به کاردیت بو پیکه پینانی په یوه ندییه کی نوئی، له بهر ئه وه عیسا هات که په یوه ندییه کی نوئی له ئیوان خودا و گه له که ی بنیاد بنی، چونکه گونا ئه وه په یوه ندییه ی تیکدا.

عیسا له سه ره تای سپاره ی یو حه نادا، زور به سه رسامییه وه فه رمووی: «ئهم

په‌رستگایه پ‌روخینن، به سئ رۆژ هه‌لیده‌ستینمه‌وه» (یۆحه‌نا ۲: ۱۹). له‌و کاته‌دا له‌ په‌رستگای ئۆرشه‌لیم پ‌اوه‌ستا‌بوو. به‌لام پ‌اشان به‌ قوتابیه‌ کانی گوت که باسی جه‌سته‌ی خۆی کردووه (۲: ۲۱-۲۲). ئەو خۆی ئەو په‌رستگایه‌ بوو که ده‌روخیت و پ‌اشان بنیاد ده‌نریته‌وه. ده‌بیته‌ شوینی کۆبوونه‌وه‌ی نووی بۆ خودا و گه‌له‌که‌ی، هه‌روه‌ک چۆن له‌ سه‌رده‌می پ‌اب‌ر‌دوودا له‌ په‌رستگای ئۆرشه‌لیم بوو. ئەو ده‌بیته‌ هۆی پردی پ‌یوه‌ندیی خودا و مرو‌ف. هه‌روه‌ک بینیمان، عیسا‌ی مه‌سیح به‌لینی په‌یمانی کۆنی به‌جیه‌ینا که مه‌سیح وه‌ک پ‌یغه‌مبه‌ر و پ‌اشا دیت، به‌لام له‌ پ‌یناوی پ‌زگارکردنی گه‌له‌که‌ی له‌ گونا‌هه‌کانیان و بنیادنانی په‌یمانه‌ نوویه‌که‌ی. عیسا‌ ئەو به‌لینه‌شی هه‌ینا‌یه‌ دی که وه‌ک کاهینیک دیت. وه‌کو کاهینیتی لیقییه‌کان له‌ په‌یمانی کۆندا، به‌ خوینی قوربانی نیوه‌ندگیری کرد له‌ نیوان خودا و مرو‌ف. گه‌لی خودا پ‌یویستی به‌ پ‌زگاریی بوو، له‌راستیدا پ‌زگار‌بوونیان بوو له‌ گونا‌هه‌کانیان.

جیه‌گ‌ره‌وه‌ی گونا‌ه

په‌رستگای په‌یمانی کۆن و کاهین و قوربانیه‌کان نه‌یان‌توانی به‌ ته‌واوی کاری نیوه‌ندگیری و ناشته‌واپی جیه‌جی بکه‌ن (وه‌ ئه‌نجام‌دانی‌شی خواست‌راو نه‌بوو)، ئەمه‌ش دیسان ده‌مانباته‌وه‌ بۆ مه‌ته‌لی په‌یمانی کۆن. له‌ سیپاره‌ی ده‌رچوون به‌شی سی و چوار، خودا خۆی ده‌رخست وه‌ک خودایه‌ک که له‌ «خراپه‌کاری» خۆشه‌بیت، پ‌روانه (ده‌رچوون ۳۴: ۷). ئینجا هه‌ر له‌ هه‌مان رسته‌دا گوتی: «تاوان‌باران ئەستۆپاک ناکات». ئەو مه‌ته‌له‌ی که گوتمان ئه‌وه‌یه: چۆن ده‌کرێ «له‌ تاوان و یاخیبوون و گونا‌ه خۆش‌بیت» له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا «تاوان‌باران ئەستۆپاک نه‌کات»؟ کاهینانی لیقی نه‌یان‌توانی به‌ قوربانی گا و بزنی چاره‌سه‌ری ئەو مه‌ته‌له‌ بکه‌ن (عیباریه‌کان ۱۰: ۴). بێگومان، وه‌لامی ئەو مه‌ته‌له‌ له‌ عیسا‌دا‌یه. عیسا‌ وه‌ک کاهین و قوربانی و په‌رستگا و جیه‌گ‌ره‌وه‌ هات، بۆ ئه‌وه‌ی بیه‌ته‌ دا‌کۆکیار له‌ نیوان خودا و مرو‌ف له‌ رێگای ئه‌وه‌ی سزای خودا بۆ گونا‌ه به‌ جه‌سته‌ی خۆی هه‌لب‌گریت. ئەو کاته‌ ده‌کریت خودا له‌ خراپه‌کارییه‌کانی گه‌له‌که‌ی خۆش‌بیت و سزای تاوانه‌کانیشیان بدات. په‌یمانی نووی وه‌لامی مه‌ته‌له‌که‌ی په‌یمانی کۆن ده‌داته‌وه‌. مردنی عیسا‌ له‌سه‌ر خاچ رێگه‌ی دا خودا هه‌م به‌خشن و هه‌م سزاش بدات. مه‌سیح به‌ خوینی خۆی په‌یمانی نووی دامه‌زراند، په‌یوه‌ندی نیوان خودا و گه‌له‌که‌ی دووباره‌ بنیاد نایه‌وه‌.

ئەمە واتای ئەو نىيە كە پەيمانى كۆن پيشبىنى نە كەردوو. يەزدان لە پىگەى ئيشايای پىغەمبەرەو بە ئىنى داو:

بە دلىيايەو دەردە كانى ئىمەى هە لگرت،
ئازارە كانى ئىمەى برد،
ئىمەش واما نزانى لە لايەن خوداوە گورزى بەر كە وتوو،
ئى دراو و زە لىلە.
بە لام ئەو لە بەر ياخييونە كاغان برىندار بوو،
لە بەر تاوانە كاغان وردوخاشكرا.
ئەو لە پىناوى ئاشتبوونەوئى ئىمە سزای چىژت،
بە برىنە كانى ئەو چاك بووینەو.
هەموومان وەك مەر وىل و سەرگەردان بووین،
هەرىە كە مان مى پىگای خوى گرتوو،
بە لام يەزدان هەموو تاوانە كانى ئىمەى
خستە سەر ئەو. (ئيشايا ۵۳: ۴-۶)

ئيشايا بە چەند سەدەيه ك پيش لە داىكبوونى مەسىح ئەمەى گوتوو. بە لام خودا بە مەسىح پىك ئەو شتەى بو ئىمە كرد!

ئىنجىل روونى دە كاتەو كە عىسا لە نووسىنە كەى ئيشايا وردبوو وە زانىوئەتى كە ئەو پيشبىنانه جىبە جى دە كات. بوىە قوتابىيە كانى فىر كرد: «كورى مرؤف نە هاتووە تاكو خزمەت بكرىت، بە لكو خزمەت بكات و ژيانى خوى بەخت بكات بو كرىنەوئى خەلكىكى زور» (مەرقوس ۱۰: ۴۵). پاش زىندوو بوونەوئى، «دەستى كرد بە روونكردنەوئى ئەو شتانهى دە بارەى خوى بوو لە هەموو نووسراو پىرۆزە كاندا، هەر لە تەوراتى موساو هەتا هەموو پەرتوو كە كانى پىغەمبەران». هەر وەها پى گوتن: «ئاوا نووسراو، كە مەسىح ئازار دە چىژىت و لە پوژى سىيەم لە نىو مردووان هەلدەستىتەو، بە ناوى ئەوئىش تۆبە كردن بو لىخوشبوونى گوناھ بو هەموو گەلان جار بىرئىت، ئەمەش لە ئورشە لىمەو دەستپىدە كات» (لوقا ۲۴: ۲۷، ۴۶-۴۷).

گەلى راستودروست

تیبینی بکه، مژدهی خوښ هر ټهوه نییه که مه سیح هاتووه؛ مژده که ټهوه والیه که مه سیح هات بو ټهوهی گلی گونا هبار رزگار بکات و پاکیان بکاتهوه.

نامه که ی عیبرانییه کان ده لیت ټهوهی هر گیز له په یمانی کوندا پرووی نه داوه، ئیستا له په یمانی نویدا جیبه جی بووه. له په یمانی کوندا، گلی خودا ته نها به شیوهی رپوره سم پاک بوون. به لینه کانی په یمانی کون راست بوون، به لام ناته واو بوو. پیغه مبه ران ټهوه یان ده زانی و به لینیان دا که په یمانی کی نوئی دیت. خودا له ریگه ی یه رمیای پیغه مبه ره وه فهرمووی:

یه زدان ده فهرمویت: «ټهوه تا سه رده میک دیت،
په یمانی کی نوئی له گه ل بنه مالهی ئیسرائیل و
بنه مالهی یه هودا ده به ستم.
نه ک وه کو ټهوه په یمانه ی
له گه ل باو بایرانیاندا به ستم،
ټهوه روژه ی دهستی ټهوه وانم گرت
بو ټهوه ی له خاکی میسر ده ریانه ییم،
چونکه ټهوه وان په یمانه که ی منیان شکاند،
ههر چه نده من میردیته وان بووم.» ټهوه فهرمایشتی یه زدانه.
یه زدان ده فهرمویت: «ټهوه ټهوه په یمانه یه که له دوا ی ټهوه روژانه
له گه ل بنه مالهی ئیسرائیلدا ده یبه ستم،
فیترکدنه که م ده خه مه ناو بیرکدنه وه یان و
له سر دلیان ده ینووسم.
من ده بم به خودای ټهوه وان و
ټهوه وانیش ده بن به گلی من.

...

چونکه له تاوانه کانیا ن خوښده بم،

چیتر گونا هه کانیا ن به بیر ی خو م ناهینمه وه.» (یه رمیا ۳۱-۳۳، ۳۴)

ئیستا، له په یمانی نویدا، له کو تاییدا خودا گه لیکی هه یه که ته نها هر به رپوره سم پاک نین؛ به ته واوی گونا هه کانیا ن لادراوه به هو ی مردنی مه سیح له سر خاچ.

ئىمە ۋەك باۋەردارانى مەسىح، بە تەۋاۋى راستدوستىن لە مەسىحدا، ئەمرو ئىمە لە ژيانماندا پىرۆز دەكرىين، ھەرۋەك لە شىۋەي ئەزمونى ژيانمان و كارىگەر يىمان لەگەل يەكتر دركى پى دەكەين. ئىمە بە ھىچ شىۋەيەك تەۋاۋ و كامل نىن. ئەگەر ھىچ گومانىكت لەۋە ھەيە، تەماشاي ئاۋنە بگە. لەگەل ئەۋەي ئىمە بە يارمەتى خودا گەشە دەكەين و پىشەدەكەين، بە شىۋەيەك ھەلسوكەوت لەگەل ژياندا دەكەين كە بىتە مايەي شكۆ و پىز بۆ ئەۋ، خۇمان وا پىشان نادەين كە ھىچ بىھىۋايىيەكمان نىيە، بەلكو دەزانين لە كاتى بىھىۋايىمان پوو لە كوئى بگەين و ھىۋامان بە چى ھەيىت. خودا ئىمە دەكات بەھى خۆي، ئىمەش چاۋەروانى تەۋاۋبونى كارەكانى دەكەين. چونكە لەۋ پۆژەدا تەۋاۋ و كامل دەبين؛ پىرۆز دەبين ھەرۋەك ئىستا لە مەسىحدا پىرۆزىن.

لە ھەموو ئەمانەدا، پىرگارى مەسىح رابردوو و ئىستا و داھاتوو. بۆيە پۆلس دەتوانىت بە باۋەردارە ئەفەسۆسىيەكان بلىت كە پىرگارىان بوۋە (ئەفەسۆس ۲: ۸-۹)، ۋە باۋەردارانى كۆرنسۆس پىرگارىان بوۋە (يەكەم كۆرنسۆس ۱: ۱۸)، ھەرۋەھا باۋەردارە پۆمانىيەكان پىرگارىان بوۋە (رۆما ۵: ۹). ئەم پىرگارىيە تەۋاۋ و بەردەوام و بەلىندراۋە گەلى ھاۋپەيىمانى خودا لە تەۋاۋى مروفايەتى جيا دەكاتەۋە.

پۆلس و نامە گشتىيەكان

ئەمانە باقى پەيىمانى نوئى پىك دىنن. ئەگەر تەماشاي خستەي ناۋەپروكى پەيىمانى نوئى بگەيت، سەرەتا چوار ئىنجىلەكە دەبينىت. لەدۋاي ئەۋانە سىپارەي كردارى نىردراۋان دىت، كە گواستەنەۋەيەكە لەم ئىنجىلانەۋە بۆ ئەۋ سىپارانەي كە باسى ژيان دەكات ۋەك گەلى خودا. لە سىپارەي كردارى نىردراۋاندا ھاتوو، ئىنجىل لە ئۆرشەلىمەۋە بلاۋ كرايەۋە بۆ يەھودا و سامىرە، ۋە لەگەل سى گەشتى مزگىنىدانى پۆلس بۆ ئەۋپەرى جىھان فراۋان دەيىت. لە دۋاي سىپارەي كردارى نىردراۋان، پاشماۋەي سىپارەكانى پەيىمانى نوئى چەندىن نامەن و بۆ باۋەردارانى ئەۋ سەردەمە نووسراۋن، دەربارەي واتاي ژيان ۋەك گەلى تايىبەتى پەيىمانى خودا، كە لە تەۋاۋى خەلكى جىھان جياۋازن.

نامه کانی پۆلس

سێزده نامەى سەرەتا لەلایەن پۆلسى نێردراوهوه نووسراوه، که پێشتر مالمیکى جوله که و فەریسى بوو، خودا بە شیوهیهکی سەرنجپراکیش گۆرى له کاتى گەشتکردن بۆ ئەوهى هەندیک کهسى باوهردار بە مەسیح بچەوسێتتەوه «هەتا مردنیان»، وهک ئەوهى خۆى دەیلێت (کردار ۲۲: ۴). نامەکانى له درێژترینەوه بۆ کورتترین دانراوه؛ سەرەتا نامەکانى بۆ کلێساکان، له دواى ئەوانه، نامەى بۆ کهسهکان. له یه کهم نامەدا، بۆ رۆمانییهکان، پۆلس پروونى دهکاتهوه که خودا له رێگهى مەسیحەوه سەرراست بووه بۆ پهیمانەکهى. خودا له رێگهى مەسیحەوه راستودروستی بۆ گەلهکهى خۆى فراهههه کرد، که به باوهر بۆمان ههژمارد کرا، ههروهک ئیبراهیم.

پاشان یه کهم و دووهم نامەى کۆرنسۆس، که بۆ کلێسایهک نووسراوه کیشهى زۆرى ههبووه. کلێساکه له ناو کۆمه‌لگایهکی زۆر عه‌لمانى ژیاوه، بۆیه پۆلس هه‌ولێ دا یارمه‌تیان بدات بۆ ئەوهى بزانه چۆن به پیرۆزى و جیاواز بژین له‌نیو که‌لتووریکی ناپیروژدا. له‌م دوو نامه‌یه‌دا زۆر به‌شى سەرنجپراکیش ده‌بینیت، وه‌کو ئەو به‌شەى به‌ناوبانگه‌ به‌خۆشه‌ویستی (یه‌که‌م کۆرنسۆس ۱۳). له‌ نامەى دووهمدا بۆ خه‌لکی کۆرنسۆس، پۆلس به‌سه‌ختی به‌رگرى له‌ خزمه‌ته‌کهى ده‌کات.

ئه‌گەر تو‌ ته‌نها پوخته‌یه‌کت له‌ فێرکردنى پۆلس ده‌ویت، ئەوا نامەى گه‌لاتیا پوخته‌یه‌کی باشه‌. زۆر دنیایه‌ له‌و قسانه‌ى ده‌یکات و له‌و قسانه‌ى نایانکات.

ئینجا پۆلس له‌ نامەى ئەفه‌سۆس ده‌رباره‌ى کلێسا ده‌نووسیت که خودا دروستى کردووه. خودا هه‌رده‌م پلانى دروستکردنى کلێسای هه‌بووه، کۆمه‌لگایه‌کی نوێیه‌ که پێکه‌وه بانگى جوله‌که و ناجوله‌که ده‌کات له‌ مەسیحدا.

نامه‌ى فیلیپی، زۆر جار به‌ شادترین سیپاره‌ له‌ په‌یمانى نوێ ناوده‌بردريت، چونکه‌ خوێنه‌ره‌کانى هان ده‌دات بۆ ئەوهى به‌یه‌زدان دل‌خۆش بن. ئەو گۆرانییه‌ رۆحیه‌ جوانه‌ له‌خۆده‌گریت له‌ به‌شى دووهم، باسى ئەوه‌ ده‌کات که هه‌رچه‌نده‌ مەسیح له‌گه‌ل خودا یه‌کسان بووه، خۆى کرده‌ هیچ و له‌سه‌ر خاچ ژيانى خۆى به‌خشى (فیلیپی ۲: ۶-۱۱).

نامه‌ی کۆلۆسی دەر باره‌ی بالاده‌ستبوونی مه‌سیحه به‌سه‌ر هه‌موو شتی‌کدا و هه‌ندی‌ک لێ‌که‌وته‌ی له‌سه‌ر ژیا‌مان.

یه‌که‌م و دووهم نامه‌ی سالۆنیکی وا دیاره دوو نامه‌ی سه‌ره‌تای پۆلسن. ژماره‌یه‌ک له‌ خه‌لکی شاری سالۆنیکی هه‌والی هاتنی دووهمی مه‌سیحیان بیستبوو، به‌ هه‌له‌ تیگه‌یشتبوون، وازیان له‌ کارکردن هینابوو. به‌ ده‌مارگرژییه‌وه هه‌لسوکه‌وتیان ده‌کرد، چاوه‌ڕۆی بوون خودا شتی‌ک بکات. بۆیه پۆلس بۆیان ده‌نوسیت و پێیان ده‌لێت کار بکه‌ن.

له‌ دوا‌ی ئه‌مانه نامه‌ی تایبه‌تی پۆلس دیت، بۆ هاو‌ڕۆی تایبه‌ته‌کانی نووسراوه. پۆلس نامه‌ی یه‌که‌م و دووهمی تیمۆساوسی نووسیوه بۆ تیمۆساوس، که خزمه‌تکارێکی گه‌نج بوو، که خۆی قیری کردبوو و مه‌شقی پێ کرد. نامه‌کان بۆ هاندانی ئه‌م گه‌نجه‌ هاوکاره‌ بوون له‌ ئه‌رکه‌که‌ی وه‌ک پیر^a. ره‌نگه‌ دووهم نامه‌ی تیمۆساوس کۆتا نامه‌ بێت که پۆلس نووسیوتی.

نامه‌ی تیتۆس بۆ هاوکارێکی له‌ خزمه‌ت نووسراوه، که پۆلس له‌ دوورگه‌ی کریت به‌جێی هیشتبوو بۆ دامه‌زراندنی پیران له‌ کلیسا نوێیه‌کان و ته‌واوکردنی کاره‌ ته‌واو نه‌کراوه‌کانی دیکه‌.

له‌ کۆتاییدا، پۆلس نامه‌یه‌کی زۆر کورتی بۆ فلیمۆن نووسیوه، ده‌توانیت به‌ ئاسانی له‌ پینج خوله‌کی داها‌توو بیخوینیته‌وه. فلیمۆن کۆیله‌یه‌کی هه‌بوو هه‌لاتبوو، کۆیله‌که‌ پۆلسی بینیبوو و باوه‌ری هینابوو به‌ مه‌سیح. سه‌رنج‌پراکیشه‌ که بزاین چۆن پۆلس هه‌لسوکه‌وتی له‌گه‌ڵ خاوه‌نی کۆیله‌که‌ کردوه.

نامه گشتیه‌کان

پاشماوه‌ی په‌یمانێ نوێ له‌ کۆمه‌لێک نامه‌ی دیکه‌ پێکهاتوه، که له‌لایه‌ن پۆلسه‌وه نه‌نووسراون. نو نامه‌ی دیکه‌یه، ئه‌وانیش له‌ کوترینه‌وه بۆ درێژترین پیکه‌راون.

a پیر: ئه‌ندامی ده‌سته‌ی سه‌ره‌رشتی و چاودێری کلیسا - وه‌رگێڕ.

یہ کہ نامہ لہم کۆمہ لہیہ نامہ ی عیبرانیہ کانہ کہ نووسہ رہ کہ ی نادیارہ. نامہ ی عیبرانیہ کان یارمہ تیمان دەدات لہ پە یوہندی نیوان پە یمانی کۆن و پە یمانی نووی تیبگەین، ھەر وہا وا دەکات لہ واتای بوون بە گەلی پە یمانی نووی خودا تیبگەین. پوونہ کہ ھەندیک لہ باوہرداران بیریان لہوہ دە کردوہ کہ بگەر پەنہوہ بو پە یمانی کۆن کہ خودا لہ گەل موسا داینابوو. لہ گەل ھەموو ئەمانە شدا، ھەستیان دە کرد ئەم کۆبوونہوہ مەسیحیہ سادانہ کہ لہ مالہکانی خەلک کۆدەبوونہوہ، بە بی ہیچ ئاھەنگیکی گەورہ، کاریگەرییان نیہ. بە گەرانہوہ بو پەرستگای ئۆرشە لیم، لہووی بخور، قوربانی، جلوہ بەرگی نایاب، قۆچی گەورہ ی قوربانگا و زۆر شتی دیکہ ھەبوو. ھەموو ئەو ھەستە تاییہ تانہ، رەنگە وای کردیبت دلیان بە ئایین خۆشیبت. لہ بەر ئەوہ خەلکی دەستیان کرد بە گەرانہوہ. نووسەری نامہ ی عیبرانیہ کان لہ کرۆکی نامہ کەیدا وەلامی داوہتەوہ و دەلیت: «بە وریاییہوہ تەماشای بکەن. لہ سایە ی پە یمانی کۆن، کاهین ھە یە کہ بەھوی گوناھیانہوہ مردوون. قوربانی بی کۆتایی گا و بز، تەنھا بە رپورہ سم خەلکیان پاک کردوہ. بەلام تەماشای ئەوہ بکە کہ لہ مەسیحدا ھەتە! کوری ھەتاهەتایی خودا خۆی پیشکەش کرد یە ک جار و بو ھەتاهەتایە بو ئەوہ ی گەلە کہ ی پاک و پیروژ بکات بو ھەتاهەتایە. خوینی قوربانیہکانی پیشوو تەنھا ئاماژەن بو ئەو.»

نامہ ی یاقوب نامہ یە کی زۆر کرداریہ. ئەو باس دەکات چۆن ژیانیکی باوہردارانہ بژین بە پەرۆشیہوہ بو کەسانی دیکہ.

یە کہم و دووہم نامہ ی پە ترۆس پە یوہندیان بە کلێسای ئەم سەردەمەوہ ھە یە، چونکە بو ئەو باوہردارانہ نووسراون کہ لہ بەر باوہریان بە مەسیح تووشی ناپرەحتی ھاتبوون. ئەمە تووشی سەرلیشیواوی کردن. وا بزنام ئەوان پییان وابووہ: «ئەگەر من بە راستو دروستی بژیم، ئایا ژیان باش نابیت؟» پە ترۆس وەلامی دانەوہ و گوتی: «لہ راستیدا، ئەگەر تەماشای ژیان ی عیسا بکەیت، دەبینیت کہ ئەمە گریمانہ یە کی باش نیہ. لہ راستیدا، رەنگە ژیان بە راستو دروستی واتای ئەوہ بیت کہ ژیان بە باشی بەرپوہ ناچیت، لانیکہم لہم دونیایەدا نا». ھەردوو نامە کہ ھانی باوہرداران دەدات کہ بە باوہرەوہ دان بە خۆیاندا بگرن، وە مەسیح بکەنە نمونە یان. نامہ ی دووہمیش ھۆشداری لہ بارہ ی مە ترسیی مامۆستایانی درۆیینہوہ دەدات.

یه کهم و دووم و سییم نامهی یۆحنا، سّی نامهی کورتن، بۆ هاندانی باوه‌رداران نووسراوه له ژيانی خۆشه‌ویستی و گوپرایه‌لبوونی دلسۆزانه بۆ په‌روه‌ردگار.

نامهی یه‌هوزا نامه‌یه‌کی کورته، وه‌ک دووم نامهی په‌ترۆسه، هۆشداریه‌یه له دژی مامۆستایانی درۆیین و به‌دپه‌ه‌شت.

ئه‌مانه‌ رینماییه‌کانی په‌یمانی نوپیه بۆ ئیمه‌ ده‌باره‌ی ئه‌وه‌ی که واتای چیه‌ بینه‌ گه‌لی په‌یمان له‌گه‌ل خودا. له په‌یمانی نوپدا، ئه‌و به‌ئینانه‌ی له په‌یمانی کۆن به‌ که‌سه‌ پیرۆزه‌کان دراوه له‌ گه‌لی په‌یمانی نوپدا هاتنه‌ دی. ئه‌گه‌ر ئیمه‌ باوه‌ردارین، ئه‌وا ئه‌م‌رۆ له‌ ئیمه‌دا هاتوونه‌ته‌ دی.

هه‌واله‌ خۆشه‌که

هه‌والی خۆشی په‌یمانی نوپ چیه؟ مه‌سیح بۆ خۆی نه‌هاتووه. ئه‌و له پیناوی گه‌له‌که‌یدا هات. کاتیک هه‌موو کتیبی پیرۆز ده‌خوینته‌وه، ته‌نها ئه‌وه نابینی که عیسا مه‌سیحه، به‌لکو ده‌بینیت سه‌باره‌ت به‌ تۆ ئه‌مه واتای چیه. هه‌روه‌ک پۆلس نووسویه‌تی، «خودا کورپی خۆی نارد، له ژتیک له‌دایک بوو، له سایه‌ی شه‌ریعه‌تی ته‌ورات له‌دایک بوو، بۆ ئه‌وه‌ی ئه‌وانه‌ بکریته‌وه که له سایه‌ی شه‌ریعه‌تدان، تا‌کو وه‌ک پۆله‌ له‌خۆگرتنه‌وه^ه به‌ده‌سه‌تبه‌ئین» (گه‌لاتیا ٤: ٤-٥). مه‌سیح هات بۆ ئه‌وه‌ی گه‌لیک بۆ خۆی دروستبکات.

یه‌کیک له‌ جوانترین نووسراوه‌کانی په‌یمانی نوپ سیپاره‌ی ئاشکراکردن به‌شی پینجه‌مه. یۆحنا‌ی نیردراو ئاشکراکردنیک پنی به‌خسراوه سه‌باره‌ت به‌ ژووری ته‌ختی خودای گه‌وره له‌ ئاسمان. کاتیک یۆحنا ته‌ماشای کرد، خودا فه‌رمانی کرد هه‌موو میژووه‌کان له‌ تۆماریکدا به‌ردرینه‌ ژوره‌که. یۆحنا به‌ بیه‌واییه‌وه ده‌یه‌ویت بزائیت میژوو چی تیدایه. خودا بریاری چی داوه؟ به‌لام تۆماره‌که داخراوه، ئیتر ده‌ست ده‌کات به‌ گریان.

a له‌خۆگرتنه‌وه: مندالی که‌سیکی دیکه وه‌ک مندالی خۆی په‌روه‌رده ده‌کات و هه‌موو مافه‌کانی مندالی خۆی پینده‌دات - وه‌رگیر.

پیریکی له یوحنانا نزیکی ده بیته وه و ده لیت: «مه گریڼ،» ته وه تا ټه و شیړه ی له هوژی یه هو دایه و له ره گی داو ده سه رکه وتنی به ده سته پنا، توماره که ده کاته وه و حهوت مؤره که ی ده شکیتیت» (ناشکرکردن 5: 5). یوحنانا ته ماشای سه ره وه ده کات بو ټه وه ی شیړه که ی هوژی یه هو دا بینن، پاشای توانادار، به لام چی ده بینیت؟ «ئینجا له ناوه پراستی ته خته که بهرخیکم بینن وه ستا بوو وه ک سه رپر درایت و ابو» (6: 5). ټه و شیړه ی که خودا ده پیری بو ټه وه ی دوژمنه کانی بخوات، بهرخیکه ده پیری بو ټه وه ی سه رپر دریت.

ټه مه ټه و شیوازه نییه که من یان تو خه لکی پی پزگار ده که یڼ. ټه گهر ټیمه به ریوه بهر و به ره مه پینی هاتنی مه سیح بوواین، په نگه که سیکمان ده نارد که سندوقی هه لباردن ټاماده بکات، له هه موو جه نگه کانی سه ربکه ویت، هه موو ټه وه ی جه سته مان ټاره زووی ده کات بیه پیتیت. به لام ټه مه شیوازی خودا نییه. گونا ټه و دوژمنه یه که پیویسته بخوریت. قوربانیه کی نارد بو ټه وه ی له جیانی ټیمه پریت. شیړی هوژی یه هو دا بهرخیکه که کرایه قوربانی.

خودا ده توانیت هه موومان له دوزه به جیبیتیت به هو ی تاوانه کانه وه، به لام به هو ی خو شه ویستییه مه زنه که یه وه ټه و کاره ی نه کردوو، به لام به خو شه ویستییه مه زنه که ی، خودا ټه وه ی نه کرد. کوره که ی خو ی نارد، ټه وه ی که هات و ژیانکی ته وای به سه ربرد، له بهر ټه وه شایانی هیچ تووره یی و سزایه ک نه بوو له سه ر گونا. مه سیح له خاچ درا له جیگای ټه وانه ی پشتیان تی کرد و ټه وانه شی باوه پریان پی هینا. له بهر امبه ر گونا هه کانه مان، پیروزی ټه ومان پیده دریت. که واته، له مه سیحدا، له بهر ده م خودا پیروزیمان راده که یه نریت، وه په یوه ندیه کی ناشتی هه تاهه تاییمان له گه لی ده بیت. ټه وه هه والیکو خو شه!

به شی پازدهیه م

به دیهتزاوی نوی

له زور له خزمه ته کانی کلّی سادا گویت له م نویژه دهیت: «با پاشه تیبه که ت بئ. با خواستت له سهر زهوی په پرهو بکریت وه ک له ئاسمان.» ئایا هه رگیز پوژیک پرسیارت کردوو ه ئه مه واتای چیه؟ به ئاسانی له زمانمان دهرده چیت. زور به مان هه ر له مندالییه وه ئه مه مان گوتوو: «با پاشه تیبه که ت بئ. با خواستت له سهر زهوی په پرهو بکریت وه ک له ئاسمان.»

واز له سنووردارکردنی هیواکانت بهینه

بو ساتیک بیر له وه که سانه بکه وه که به وریایه وه ناگیان له دلّانه نه وه ک تووشی ئازاری بیهوایی بن. تاکه هیوایه ک که ریگه به خوایان ددهن هه یانیت ئه وه هیوایه که بتوانن پیی بگهن. ته نها به لّین که ده بیستنی یان به خوایانی ددهن ئه وه به لّینانه یه که ده توانن بیپارین.

له گه لّ ئه وه شدا، سنووردارکردنی هیواکانت به م شیوه یه ته واو پیچه وانه ی مه سیحیه ته. ئه گه ر به م شیوه یه گرنگی به دلّت ددهیت، هانت ددهم ته ماشای ئینجیل بکه ی ت. وه ک باوه رداریک، په ترؤس ده لّیت: «ئیمه چاوه پروانی ئاسمانی نوی زهوی نویین، که راستو دروستی تیدا نیشه جیه» (دووهم په ترؤس ۳: ۱۳)، وه ئیمه ناتوانین هیچ کاریگه ریه ک له سهر ئه مه دابننن. هیچ حزیکه هه لّیژدردراو، پلانیکه ئابووری، به رزکردنه وه ی پله وپایه، وه هیچ په یوه ندیه کی سه رکه وتوو ناتوانیت ئه وه شته مه زنه به ییتته دی که ئیمه وه ک باوه رداریک چاوه رپی ده که یین. چاوه رپی به دیهاتنی هیوای یه که م و کوئاییمان ده که یین: هه موو جیهان راست ده بیتته وه، که وا پلانی خودا له په یمانی نوی له مه سیحه وه دریز ده بیتته وه بو گه لی په یمانه که ی له بازنه ی دهره وه واته هه موو به دیهتزاوانی.

به واتایه کی دیکه، چاوه پروانی هاتنی شانینه که ی و هاتنه دیی خواستی ئه وین، بو سهر زهوی وه ک ئه وه ی له ئاسمانه.

سیپاره‌ی ئاشکراکردن

ئەمە ئەو شتەیه که له کۆتایی پەیمانی نوێ له سیپاره‌ی ئاشکراکردندا دەبینین. هه‌روه‌ها نامەیه‌کیشه، بەلام نامەیه‌کی نائاساییه که تێیدا یۆحەنا‌ی نێردراو باسی چەند ئاشکراکردنێک دەکات که خودا پێی بەخشیوه. له هه‌ندی‌ک پروه‌وه، نامە‌ی تۆقینه‌ری یۆحەنا نهریتی پێغه‌مبهرایه‌تی پەیمانی کۆنی هه‌لگرتوووه به‌ سه‌رنجدان له‌سه‌ر ئەو پرووداوه مه‌زنانه‌ی که له‌ چاوه‌پێی دانیشتووani زه‌ویدا‌یه. به‌ دیاریکراوی، سیپاره‌ی ئاشکراکردن باسی ته‌واوبوونی گه‌لی خودا ده‌کات، له‌ شوینی خودا، له‌ په‌یوه‌ندییه‌کی دروست له‌گه‌ڵی. کلێسای تیکۆشه‌ر ده‌بێته‌ کلێسای سه‌رکه‌وتوو - کلێسای سه‌رکه‌وتوو له‌ ئاسمان. ته‌واوی ئاسمان و زه‌وی بۆ هه‌میشه‌ دروست ده‌کرێنه‌وه (بروانه‌ ئاشکراکردن ۱: ۲۱-۴؛ ۲۱: ۲۱-۲۲ - ۲۲: ۵).

کتیبه‌ی پیرۆز نالیته‌ مه‌سیحیه‌کان پێیان وایه‌ که ئەم جیهانه‌ و شته‌ مادیه‌کان گ‌رنگ نین، ته‌نها ژيانی پ‌و‌حی دوا‌ی مردن گ‌رنگه‌. به‌ درێژایی سیپاره‌ی ئاشکراکردن و ته‌واوی پەیمانی نوێ، نووسه‌رانی کتیبه‌ی پیرۆز جه‌خت له‌سه‌ر سروشتی جه‌سته‌یی ده‌که‌نه‌وه بۆ زیندوو‌بوونه‌وه. عیسا به‌ جه‌سته‌ له‌ مردن هه‌ستایه‌وه، هه‌ستانه‌وه‌که‌ی پێی ده‌گوتریته‌ «نۆبه‌ره». ئەوه‌ی له‌ هه‌ستانه‌وه‌ی کۆتایی نیو‌مردووان ئەزموونی ده‌که‌ین. بۆ هه‌تاهه‌تایه‌ له‌لای خودا ده‌بین، به‌لام ئەمه‌ش گ‌ریمانه‌یه‌ک نییه‌ نکۆلی له‌ جیهان بکات. پلانی خودا بۆ جیهان په‌یوه‌ست نییه‌ له‌سه‌ر شتی ب‌نه‌ما. نایه‌تیک‌ی سه‌رنج‌راکیش له‌ سیپاره‌ی ئاشکراکردندا هه‌یه‌ که ده‌لیته‌: «نه‌ته‌وه‌کان به‌ رووناکیه‌که‌ی [مه‌سیح] ده‌رۆن و پاشاکانی زه‌وی شکۆی خۆیانی بۆ ده‌هێنن» (ئاشکراکردن ۲۱: ۲۴). له‌ قۆناغی کۆتایی دروستکردندا، پاشاکانی سه‌ر زه‌وی به‌ر له‌ کۆتاییه‌ مه‌زنه‌که‌ هه‌موو سه‌روه‌ت و ما‌ل و سامانیان ده‌به‌خشن؛ هه‌موو ئەم شتانه‌ شکۆی خودا پێشان ده‌ده‌ن کاتیک بۆمان ده‌رده‌که‌ویته‌ که مه‌به‌ستی چیه‌ له‌ به‌دیه‌یان. ته‌نها ئەو شتانه‌ گ‌رنگ نین که مامۆستا‌کان باسی ده‌که‌ن، به‌لکو، ئەو شتانه‌ی که من و تۆ له‌ ژيانی پ‌رۆژانه‌ماندا ئەنجامی ده‌ده‌ین له‌ کاری بازگانی، فیکردن، حکومه‌ت، چاودێری ته‌ندروستی، یان خیزانه‌کامان بایه‌خ و گ‌رنگی خۆی هه‌یه‌ ئەگه‌ر ئێمه‌ بۆ خودا کردمان، وه‌ له‌ رۆژی کۆتایی وه‌ک دره‌وشانه‌وه‌ی شکۆی خودا ده‌رده‌که‌ون. ئەم شتانه‌ به‌شیکن له‌ پلانی خودا بۆ جیهان.

لیره‌دا و له کۆتاییدا، له کۆتاییدا پیرۆزی گه‌لی خودا ته‌واو ده‌بیت، له‌به‌ر ئه‌وه‌ی له‌ ماله‌وه‌ له‌گه‌لین. یۆحه‌نا له‌ نامه‌ی یه‌که‌میدا نووسیه‌یه‌تی: «خۆشه‌ویستان، ئیستا پۆله‌ی خوداین و هه‌شتا دهرنه‌که‌وتوو ده‌بینه‌ چى. به‌لام ده‌زانین کاتیک ئه‌و دهرده‌که‌وئیت ئیمه‌ وه‌ک ئه‌و ده‌بین، چونکه‌ وه‌ک خۆی ده‌بینین» (یه‌که‌م یۆحه‌نا ۳: ۲). کۆتاییه‌که‌ وه‌کو سه‌ره‌تاکه‌ ده‌بیت، به‌لام باشته‌. به‌ واتایه‌کی دیکه‌، باخچه‌ی عه‌ده‌ن به‌ده‌ستدیتته‌وه‌. خودا له‌گه‌ل گه‌له‌که‌ی خۆیدا نیشته‌جێ ده‌بیت. ته‌واوی شاری ئاسمانی له‌ سپاره‌ی ئاشکراکردندا وه‌ک شه‌شپالۆیکى ته‌واو پيشکەش ده‌کریت، که‌ وه‌کو شوینی هه‌ره‌پیرۆزه‌ له‌ په‌رستگای په‌یمانی کۆندا. شوینی هه‌ره‌پیرۆز، که‌ ویناکردنی بوونی خودایه‌ له‌سه‌ر زه‌وی، ئه‌ویش له‌ شیوه‌ی شه‌شپالوو بوو. به‌لام ئیستا، ئه‌م شه‌شپالووئه‌ ئاسمانیه‌ تابه‌ت نییه‌ به‌ سه‌رۆک کاهینان که‌ ته‌نها له‌ سالیئیکدا یه‌ک جار بتوانیت بروتاه‌ ژوروه‌وه‌، به‌لکو هه‌موو پۆله‌کانی خودا ده‌چنه‌ ژوروه‌وه‌ بۆ به‌رده‌م خودا و بۆ هه‌تاه‌تایه‌ له‌گه‌لی ده‌ژین! به‌و شیوه‌یه‌ ئه‌م کتیه‌ی پێی ده‌گوتیت په‌یمانی نوێ کۆتایی پیدیت.

په‌رده‌که‌ لادرا

به‌ پای من ئه‌مه‌ ریگایه‌کی باشه‌ بۆ کۆتایی په‌یمانی نوێ. وه‌ک باوه‌رداران هه‌والیکی خۆشمان پیدهدات بۆ ئه‌وه‌ی پيشکەشی جیهانی بکه‌ین. ئیمه‌ ئیستا له‌ سه‌رده‌می چاوه‌پوانیدا ده‌ژین، به‌لام له‌گه‌ل خودا چاوه‌پرسی خودا ده‌که‌ین. هه‌ر چۆنیک بیت، سپاره‌ی ئاشکراکردن له‌لایه‌ن پیاویکه‌وه‌ نووسراوه‌ که‌ له‌ ته‌مه‌نی نه‌وه‌ده‌کانیدا بوو، له‌لایه‌ن به‌هێزترین که‌سی سه‌ر پرووی زه‌وی، ئیمپراتۆری رۆمانی، دوورخرابوووه‌ بۆ دوورگه‌یه‌ک. له‌و کاته‌دا، باوه‌رداران به‌ هۆی باوه‌ره‌که‌یان ده‌کوژران. ئه‌و بپچاره‌ بوو و پشتی به‌ خودا ده‌به‌ست، به‌لام هاوکات پیر بوو له‌ هیوا چونکه‌ هیواکه‌ی په‌یوه‌ست نه‌بوو به‌ بارودۆخی دهره‌کیه‌وه‌. پشتی به‌ خودا به‌ست که‌ له‌ سه‌رووی ئیمپراتۆره‌ رۆمانیه‌که‌نه‌وه‌ فه‌رمانه‌وايه‌تی ده‌کات. له‌و کاته‌دا بوو که‌ په‌رده‌ی په‌یمانی نوێ لادرا. خودا له‌ کتیبی پیرۆزدا به‌لین ده‌دات که‌ زه‌وی پیر ده‌بیت له‌ ناسینی شکۆی ئه‌و، وه‌ به‌لینه‌که‌ له‌ به‌دیه‌تروانی نوێیدا دینه‌ دی.

به‌لینه‌کان دران، به‌لینه‌کان هاتنه‌ دی.

دەرەنجام

بەلئندەر و جئبه جئكەرى بەلئنه كان

بئگومان هەندئكجار بئهبوبون سوودی خۆی هەیه. زۆر جار تئكچوونی پلانه خۆشه كانمان دەبنه ئەو هەنگاوانه ی كه به ره و ئەو چاكه راسته قینه په مان دەبات كه خودا بو ئئمه ی داناوه. هەندئك له و شتانه ی كه ئئستا هیوات پئی هەیه، خودا به خۆشه وئستئیه مەزنه كه ی ده یه وئت له دهستی تۆ بكاته وه، بو ئەوه ی باشر له وه وه بگریت.

پۆلس فئری ئەو راستئیه بوو كاتئك سئ جار نوئژی كرد بو ئەوه ی خودا ئەو دركه له جهسته ی دەرهبئئیت. خودا به پۆلسی گوت كه هئزی خودا له لاوازی ئەودا ته واو ده بئت. ئئتر پۆلس دلخۆش بوو به وه ی لاواز بئت بو شكۆی خودا.^a

ئئمه ئەوه له ژئانی خۆماندا ده بئئین. كاتئك به هەموو توانامانه وه به جئهان وه ده لكئئین، زوو بو مان دەر ده كه وئت كه ناتوانئین به رگه بگرئین. هەر وه ك عئسا فه رمووی: «چی به كه لكی مرؤف دئت ئەگەر هەموو جئهان بباته وه و خۆی بدؤرئئیت؟» (مه ر قو س ۸: ۳۶). خودا شتئکی له هەموو جئهان باشری هەیه بو پۆله كانی.

كاتئك هەموو به شه كان باشرن له كۆتا به ش

له دوا بئین په ره گرافی كۆتا كئئیی زنجیره یی (سی ئئس لوئس) به ناوی ”ئەفسانه ی نارنئا“، لوئس شتئك له سه ر سروشتی هیوا ی باوه داران ده نووسئت:

كاتئك ئەسلان قسه ی كرد، ئئتر وه ك شئر ته ماشا ی نه ده كردن؛ به لام ئەو شتانه ی كه له دوا ی ئەوه ده ستئان پئكرد زۆر باش و جوان بوون هه تا ئەو ئاسته ی كه ناتوانم بیانوو سم. ئەمه كۆئایی هەموو چئروكئكه بو ئئمه، ده توانئین بلئئین به راستی هەموویان له دوا ی

a پروانه دووهم كۆرنسو س ۱۲: ۷-۱۰ - وه رگئز.

ئەو بە خوۆشى ژيان. بەلام بو ئەوان ئەمە تەنھا سەرەتای چیرۆکیکی راستەقینە بوو. ھەموو ژیانان لەم جیھانەدا و ھەموو سەرکیشییەکانیان لە نارینا تەنھا بەرگ و لاپەرەى ناوینشان بوو: لە کۆتاییدا دەستیان کرد بە سەرەتای چیرۆکیکی مەزن کە ھیچ کەسێک لەسەر زەوى نەبوو، ئەو، کە بوو ھەمیشە بەردەوام دەبێت و ھەر بەشێک لە بەشى پێشووترى باشترە.

لە دواى ئەو ھى پۆلس سەرنجى نەینى و بەزەییە زۆرى خودا ئەو ھىوایەى کە وەک پۆلەى پەیمانەکەى خودا ھەمانە، لە شکۆمەندى خودادا دەتوێتەو و دەلێت: «ئای لە قوولێ دەولەمەندى و دانایى و زانیارى خودا! ھوکمەکانى لە سەرووى تێگەشتنەو ھى و پڕیگاکانى لە سەرووى وردبوونەو ھى!» (رۆما ۱۱: ۳۳).

کى باوەر و متمانە دەکات؟

ھىوادارم قسەکانم روون بویت: ئامانج لە پەیمانى نوێ، ئامانجە لە ھەموو کتیبى پیرۆز، بریتییە لەو ھى خودا بەلینى بە ئیمە داو، بەلینەکانى بو ئیمە پاراستوو، ھەر ھە ئیمەى بانگ کردوو تاکو باوهرى پى بکەین چونکە ئەو پارێزەرى بەلینەکانیەتى و لە پڕگەى بەلینەکانییەو ھى بو مروڤایەتى دەرخست.

ھەر لەبەر ئەو ھى باوەر زۆر گرنگە. لە کۆتایى جیھاندا، کتیبى پیرۆز وەک کتیبى نەرینى لەسەر رەفە ناکەویت بو ئەو ھى لیکۆلینەو ھى لى بکەین. لە کۆتایى جیھاندا، ئاور دەدانەو و تەماشامان دەکات و دەپرسیت: ئایا باوەر و متمانە دەکەیت؟ یان وەک لە سیپارەى پەندەکان خاتوونى دانایى دەگرییت و دەلێت: «کى متمانە دەکات؟ کى دواى دەکەویت؟ کى باوەر دەکات بەو ھى دەلیم؟»

خودا وشە و بەلینى خویمان پیدەدات. داوامان لى دەکات بو ئەو ھى متمانە بە وشەکەى و باوەر بە بەلینەکانى بکەین. ئادەم و ھەوا باوهریان بە باخچەى عەدەن نەبوو. عیسا بە درێژایى ژيانى باوهرى ھەبوو، بە تايبەتى لە باخچەى گەتسیمانى.

a C. S. Lewis, The Last Battle (New York: Collier, 1956), 183.

وهك چۆن من و تو گويمان له وشه‌ى خودا ده‌بیت و باوه‌پرى پى ده‌كه‌ين، ئيمه
ئه‌و په‌يوه‌ندىيه‌مان له‌گه‌لى چاك ده‌كه‌ينه‌وه كه له پىناوى به‌ديه‌تراوين. ئه‌مه ئه‌و
هيوايه‌يه كه ده‌توانين متمانه‌ى پى بكه‌ين، چونكه ئه‌م هيوايه نابريت. په‌يمانى كوڤ
و نووى كتيبي پيروژ ده‌باره‌ى ئه‌مه‌يه.

پرسیاره‌کان بۆ رامان له پهیمانی نوێ

۱. ئایا ههتا ئیستا شتیکت پێ دراوه یان به‌دهستت هیناوه که ماوه‌یه‌کی زۆر به‌دوایدا ویڵ بوویتیت و له‌کوئاییدا خۆت به‌بیهیوایی ببینیت؟ که‌ی؟ بۆچی بیهیوا بووی؟ ئایا له‌م جیهانه‌دا شتی که‌هیه‌شایه‌نی ئه‌وه‌ بێت پێچه‌وانه‌ی ئه‌مه‌ بێت؟

۲. بابته‌ی سه‌ره‌کی چوار ئینجیله‌که‌ چیه‌؟

۳. مه‌سیح واتای چیه‌؟ ئه‌ی مه‌سایا واتای چیه‌؟

۴. مه‌ته‌لی په‌یمانی کۆن شروقه‌ بکه‌. پروونی بکه‌وه‌ چۆن ته‌نها مه‌سیح ئه‌و مه‌ته‌له‌ چاره‌سه‌ر ده‌کات؟

۵. وه‌ک بینیمان، عیسا، شیری هۆزی یه‌هودا هات بۆ ئه‌وه‌ی دوژمن بخوات، واته‌ گونا. ئه‌م شیره‌ چۆن توانی ئه‌م دوژمنه‌ بخوات؟

۶. به‌گه‌شتی نامه‌کانی په‌یمانی نوێ هه‌ول ده‌ده‌ن چی به‌ ئه‌نجام بگه‌یه‌نن؟

۷. واتای چیه‌ که‌ ئاماژه‌ به‌ مه‌سیح بکه‌ین وه‌ک «کاهین»؟ ئه‌و چۆن وه‌ک کاهینی ئیمه‌ رۆل ده‌گێریت؟

۸. وه‌ک بینیمان، ئه‌مپرو باوه‌رداران به‌ ته‌واوی به‌ راستو دروست ده‌ژمێردین، هه‌رچه‌نده‌ ئیمه‌ به‌ هیچ شیوه‌یه‌ک ته‌واو و بێ خه‌وش نین. ئایا ئه‌مه‌ دژیه‌کیه‌؟ ئه‌مه‌ چۆن ده‌بێت؟

۹. پیشتر، بیرمان له‌و جووره‌ که‌سانه‌ کرده‌وه‌ که‌ هه‌ول ده‌ده‌ن دلایان بپاریزن، له‌ رێگای ئه‌وه‌ی ته‌نها هیوا‌ی ئه‌و شتانه‌یان هه‌بێت که‌ توانای پیشگرتن و هینانه‌دیوانه‌یه‌. دواتر بینیمان که‌ مه‌سیحیه‌ت داوا‌ی ته‌واو پێچه‌وانه‌که‌ی ده‌کات. چۆن؟ بۆچی؟

۱۰. بۆچی گرنگه‌ که‌ شاری ئاسمانی له‌سه‌ر شیوه‌ی شه‌شپالوو بێت؟

۱۱. وهک تیبینیمان کرد، هه ندیک لهو شتانهی که ئیستا هیوای بو ده خوازیت،
ئه وهیه که خودا به خو شه ویستییه مه زنه که ی ده یه ویت له ده سستی داهالیت،
بو ئه وهی له وه باشتر وه ربگریت. چی هه یه که په نگه له ده سستی بکاته وه؟
چ خه ون، هیوا، ئاوات، داخوازی، چاوه پروانییه ک یان مولک و که سیک که به
توندی ده سستی پیوه ده گریت که په نگه داوات لی بکات راده سستی بکه ییت؟

۱۲. راده سستکردنی ئه و شتانهی که ئیمه په روشین بو ی پیویستی به جوړیک
له مردن هه یه - مردنی ئاره زوو. وه هه لبرژاردنی ئاره زوممه ندانه ی ئه و
جوړه مردنه کاریکی زور قورسه. پیویستی به وه یه باوه پمان هه ییت،
به راستی باوه پمان هه ییت! بیگومان ئه وه ی خودا له بره امبه ر ئه و مردنه دا
پیمان ده دات، زور باشتره. ئایا کاتیکت له ژیانندا به بیر دیته وه که خودا
سه لماندوویه تی ئه و دل سوژه بو ئه و به لینه ی که شتی باشترت ده داتی؟ ئایا
پییت وایه جاری داهاتوو پیچه وانه که ی ده کات؟

۱۳. ساتیک بیر ی لی بکه وه: ئه و شتانه چی بوون که زور گرنگ دیار بوونه و
له هه فته ی رابردوو پروویان داوه به لام وهک ئه وه ی ده هه زار سال بوویت؟
ده ته ویت هه فته ی داهاتوو چی بکه ییت؟

۱۴. له ماوه ی شه ست چرکه یان که متر، مزده ی مه سیح روون بکه وه.

۹ نیشانه کان

بنیاد نانی کلیسای تهندروست
 آیا کلیساکه یه کی تهندروستت هه یه؟

پریکخراوی ۹ نیشانه کان نیشی ئه وه یه که رابه رانی کلیسا به بینین و ناشکراکردنی کتیبی پیروژ و سه رچاوه ی کرده یی ته یار و ئاماده بکات بۆ ئه وه ی له ریگه ی کلیسای تهندروسته وه شکۆی خودا نیشانی گه لان و نه ته وه کانی جیهان بدهن.
 به له به رچاوغرتنی ئه و ئامانجان، ده مانه ویت یارمه تی کلیساکان بدهین که له نۆ نیشانه ی تهندروستدا گه شه بکه ن که زۆر به ی کات پشتگۆی ده خرین:

۱. وتاردانی روون و ناشکرا
۲. یه زداناسی به پتی کتیبی پیروژ
۳. تیگه یشتن له ئینجیل به پتی کتیبی پیروژ
۴. تیگه یشتن له گۆرینی مرۆفه کان به پتی کتیبی پیروژ
۵. تیگه یشتن له مزگینیدان به پتی کتیبی پیروژ
۶. نه ندامتی کلیسا
۷. ته میکردنی کلیسای به پتی کتیبی پیروژ
۸. به قوتایکردن به پتی کتیبی پیروژ
۹. رابه رابه تی کلیسا به پتی کتیبی پیروژ

ئیمه وه کو ریکخراوی ۹ نیشانه کان بابته و په رتووک و هه لسه نگانندی په رتووک ده نووسین، ههروه ها رۆژنامه یه کی ئینته رنیتیش به رپوه ده بهین. کۆنفرانس ساز ده که یین و چاوپیکه وتن تۆمار ده که یین و سه رچاوه ی دیکه ش به رههم دینین به مه بهستی ته یارکردن و ئاماده کردنی کلیساکان تا کو شکۆی خودا نیشان بدهن.

سه ردانی ماله په که مان بکه که بابته کانی به زیاتر له ۰۳ زمان به رده ستن بۆ خویندنه وه، وه ناوی خۆت تۆمار بکه تا کو رۆژنامه ی ئینته رنیتی ببه رامبه رت به ده ست بگات. ده توانیت له م لینکه ی خواره وه دا لیستی ته واوی ماله په ری زمانه جیاوازه کان ببینیت:

<https://www.9marks.org/about/international-efforts/>

”ئەم كىتپە يارمەتت دەدات بۆ ناسىنى خودا لە رېڭاي ناسىنى كۆرەكەي كە لە
وشە كەيدا دەر كەوت.“

سابىت ئانىابويل،

شوانى گەورەي كلىساي يەكەم باپتىست لە دوورگەي گراند كايمان؛
نووسەر، وتارىيىژى دلسۆز

”لەم كىتپە بچووكە نايابەدا، دىڭەر پىمان نىشان دەدات واتاي چىيە كە دەلىين
عيساي مەسىح تەوهرى سەرەكى كىتپى پىرۆزە. بەو پىيەي كە پەيامى كىتپى پىرۆز
زۆر گرنگە، هەر وەها بەو پىيەي كە دىڭەر ئەو پەيامەي بە پوختى وەرگرتووه،
بەردەوام ئەم كىتپە دەدەمە خەلك.“

ئارۆن مينيكوۆف

شوانى گەورەي كلىساي كىتپى پىرۆزى ماونت فىرنۆن،
ساندى سپرىنگس، جۆرجيا

”لەبرى فيركردنى پۆلى خويىندنى ئاسايى بۆ كىتپى پىرۆز، دىڭەر پۆلكەي فيرى
كىتپى پىرۆز كە بۆ ئەوهرى بتوانن خويان بە چالاكىيەوه بيخويىنەوه.“

پەيچ پاترسۆن

لېپرسراوى پەيمانگاي يەزدانناسى باپتىستى باشوورى رۆژئاوا

مارك دىڭەر كە خاوەنى بروننامەي دكتورايە لە زانكۆي كەيمبرىج، نووسەرى كىتپى
”كلىساي تەندروست چىيە؟“ و چەندىن كىتپى دىكەيە، سەرۆكى كلىساي باپتىستە لە
كاپتۆل هيل لە واشتن دى سى. دىڭەر سەربارى بەرپرسىاريىتى شوانايەتى كلىسا،
سەرۆكى رېكخراوى ”9 نىشانە كان“ ه.

